

**YEREL İDARE MALİYESİNDE
PROGRAM BÜTÇENİN BELEDİYELERDE
UYGULANMA SORUNU**

85447

Hazırlayan: **Mustafa FİLİZ**

Danışman: **Yrd.Doç.Dr.İdemen ER**

85445

Lisansüstü Eğitim, Öğretim Ve Sınav Yönetmeliğinin Maliye Anabilim
Dalı için Öngördüğü **YÜKSEK LİSANS TEZİ** Olarak Hazırlanmıştır.

Edirne

Trakya Üniversitesi

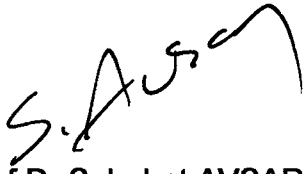
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Nisan, 1999

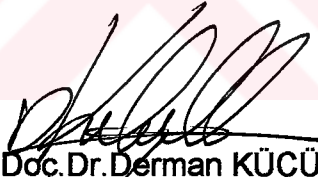
**T.C. YÜKSEK ÖĞRETİM KURULU
DOKÜMAN TAYIN MERKEZİ**

T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MALİYE ANABİLİM DALI

Bu çalışma jürimiz tarafından Maliye Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

BAŞKAN Prof.Dr.Sabahat AVŞAR

ÜYE Yrd.Doç.Dr.İdemer ER (Danışman)

ÜYE Yrd.Doç.Dr.Derman KÜÇÜKALTAN

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Enstitü Müdürü
Doç. Dr. Cevat CELEP
2020

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

KISALTMALAR.....	I
ÖZET.....	II
SUMMARY.....	IV
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1.DEVLET BÜTÇESİNE İLİŞKİN ESASLAR

1.1.Bütçenin Kavramı ve Tanımı.....	3
1.1.1.Bütçenin İşlevleri.....	5
1.1.1.1.Ekonomik ve Mali Fonksiyonu.....	5
1.1.1.2.Hukuki Fonksiyonu.....	6
1.1.1.3.Siyasi Fonksiyonu.....	6
1.1.1.4.Denetim Fonksiyonu.....	6
1.2.Bütçe Uygulama Sistemleri.....	6
1.2.1.Geleneksel Bütçe Sistemi.....	7
1.2.1.1.Kamu Gelirlerinin Sınıflandırılması.....	7
1.2.1.2.Kamu Harcamalarının Sınıflandırılması.....	9
1.2.1.3.Sistemin Amacı.....	11
1.2.1.4.Geleneksel Bütçe Sisteminin Üstünlükleri.....	11
1.2.1.5.Geleneksel Bütçe Sisteminin Zayıflıkları.....	13
1.2.2.Milli Bütçe Sistemi.....	14
1.2.3.Performans Bütçeler.....	16
1.2.3.1.Tanım.....	16
1.2.3.2.Performans Bütçenin Özellikleri.....	17
1.2.3.3.Performans Bütçenin Olumsuz Yönleri.....	18
1.2.4.Program Bütçe.....	18
1.2.4.1.Program Bütçe Uygulanmasının Özellikleri.....	20
1.2.4.2.Program Bütçe Uygulanmasının Yararları.....	21

1.2.5.Planlama Programlama Bütçe Sistemi.....	22
1.2.5.1.Plan Bütçe Sisteminin Unsurları.....	23
1.2.5.1.1.Planlama.....	24
1.2.5.1.2.Programlama.....	26
1.2.5.1.3.Bütçeleme.....	27
1.2.5.1.4.Sistem Analizi.....	28
1.2.5.2.Planlama Programlama Bütçe Sisteminin Program Bütçeden Farklı Yönleri ve İlişkileri.....	29
1.2.5.3.Planlama Programlama Bütçe Sisteminin Klasik Bütçeden Farkı.....	30
1.2.5.4.Planlama Programlama Program Bütçe Sisteminin Uygulanmasındaki Yararlar.....	31
1.2.5.5.Planlama Programlama Bütçe Sisteminin Uygulanmasındaki Güçlükler.....	33
1.2.6.Yatırım Bütçeleri.....	33
1.2.6.1.Yatırım Bütçelerinin Faydaları.....	34
1.2.6.2.Yatırım Bütçelerinin Uygulamadaki Güçlükler.....	34
1.2.7.Sıfır Esaslı Bütçeleme Sistemi.....	35
1.2.7.1.Sıfır Esaslı Bütçeleme Sisteminin Basamakları.....	35
1.2.7.2.Sıfır Esaslı Bütçe Sisteminin Yararları.....	36
1.2.7.3.Sıfır Esaslı Bütçe Sisteminin Güçlükleri.....	36

İKİNCİ BÖLÜM

2.TÜRKİYE'DE BÜTÇE ÇEŞİTLERİ.....	38
2.1.Genel Bütçe.....	39
2.2.Katma Bütçe.....	43
2.2.1.Katma Bütçenin Tanımı.....	44
2.2.2.Katma Bütçeli Kuruluşların Özellikleri.....	46
2.2.3.Konsolide Bütçeler.....	47
2.3.Özerk Bütçeler.....	48
2.3.1.Kamu İktisadi Teşebbüslerin Plan Program ve Bütçeleri.....	49
2.4.Fon Bütçeler.....	50
2.4.1.Fonların Kuruluş Nedenleri.....	50

2.4.2.Fonların Bütçe İçi ve Bütçe Dışı Olarak Ayrılması.....	51
2.4.3.Fonların Denetimi.....	51
2.5.Döner Sermaye Bütçeleri.....	52
2.5.1.Döner Sermaye İşletmelerin Amacı.....	52
2.5.2.Döner Sermayeli İşletmelerin Özellikleri.....	53
2.6.Özel Bütçeler.....	54
2.6.1.İl Özel İdareler Bütçeleri.....	54
2.6.2.Belediye Bütçeleri.....	55
2.6.2.1.Belediye Gelirleri.....	56
2.6.2.2.Belediyenin Giderleri.....	58
2.6.3.Köy Bütçeleri.....	58

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.BELEDİYE BÜTÇESİNE İLİŞKİN ESASLAR

3.1.Belediye Bütçesinin Tanımı.....	60
3.1.1.Belediye Bütçesinin İşlevleri.....	61
3.1.1.1.Siyasal İşlevi.....	61
3.1.1.2.Hukuki İşlevi.....	61
3.1.1.3.Mali ve Ekonomik İşlevi.....	62
3.1.2.Belediye Bütçelerinin İlkeleri.....	62
3.1.2.1.Önceden İzin Alma İlkesi.....	62
3.1.2.2.Bütçe Birliği İlkesi.....	63
3.1.2.3.Bütçenin Yıllık Olma İlkesi.....	64
3.1.2.4.Bütçenin Genel İlkesi.....	64
3.2.Belediyelerin Mali Yönetiminde Bütçenin Önemi.....	66
3.2.1.Belediyelerde Mali Yönetiminde Etkinlik ve Verimlilik.....	67
3.2.2.Belediyelerde Mali Kararlar ve Siyasal Etkiler.....	68
3.2.3.Belediyelerde Mali Kaynak Yaratma ve Siyasi Etkileri.....	69
3.2.4.Belediye Bütçesinde Harcamalar ve Siyasi Etkileri.....	70
3.3.Belediye Bütçesinin Program Bütçe Esasına Göre Hazırlanması.....	71
3.3.1.Belediye Bütçesinin Program Bütçe Sistemine Göre Sınıflandırılması.....	73

3.3.1.1.Gider Bütçesinin Hazırlanması.....	73
3.3.1.1.1.Program.....	74
3.3.1.1.2.Alt Program.....	76
3.3.1.1.3.Faaliyet-Proje Tespiti.....	79
3.3.1.1.4.Ödenek Türü.....	80
3.3.1.1.5.Harcama Kalemlerinin Belirlenmesi.....	81
3.4.Belediye Gelir Bütçesinin Hazırlanması.....	83
3.4.1.Gelir Bütçesi ve Kodlanması.....	83
3.4.1.1.Gelirin Türü.....	81
3.4.1.1.1.Vergi Gelirleri.....	84
3.4.1.1.2.Vergi Dışı Gelirler.....	84
3.4.1.1.3.Yardım ve Fonlar.....	85
3.4.2.Gelir Tahmini Yapılması.....	85
3.4.3.Gelir Fazlasının Bütçeye Konulması.....	86
3.4.4.Tahsil ve Tediyeinin Yasal Olması.....	86
3.4.5.Şartlı Bağış Yardım ve İsteğe Bağlı Katma Paylarına İlişkin İşlemler.....	87
3.5.Bütçe Çağrısı ve Hazırlık Bütçesi.....	88
3.5.1.Belediye Başkanlığının Bütçe Çağrısında Bulunurken Belirteceği İlke ve Hedefler.....	89
3.5.2.Birim Gider Bütçesi ve Bütçeyi Oluşturan Cetveller.....	90
3.6.Bütçenin Belediye Organlarınca Görüşülmesi ve Kabulü.....	91
3.6.1.Belediye Meclisinde Bütçe Görüşmesi.....	92
3.6.2.Bütçe Komisyonu.....	93
3.6.3.Bütçe Tasarısının Bütçe Komisyonunda İncelenmesi.....	93
3.6.4.Bütçe Tasarısının Mecliste Görüşülmesi.....	94
3.6.5.Gelir ve Gider Bütçesini Oluşturan Cetveller.....	96
3.7.Belediye Bütçesinden Ayrılması Gereken Kanuni Paylar.....	96
3.7.1.Kanuni Kesenekler ve Yasal Dayanaklar.....	99
3.7.1.1.İller Bankası Ortaklık Payı.....	99
3.7.1.2.Asker Ailelerine Yardım Payı.....	99
3.7.1.3.Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Payı.....	100
3.7.1.4.Beden Terbiyesi ve Spor Payı.....	101

3.7.1.5.Emekli Sandığı Payı.....	101
3.7.1.6.Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna Yardımlar.....	102
3.7.1.7.Sosyal Amaçlı Yardımlar.....	103
3.7.1.8.Hayvan Sağlığı Zabıtası Ödeneği.....	103

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4.BELEDİYELERDE PROGRAM BÜTÇENİN UYGULANMASI SONUÇLARI.....	105
4.1.Belediyelerde Uygulanan Program Bütçe Sisteminin Değerlendirilmesi.....	106
4.2.Belediye Bütçesinin İşlev Ve İlkelerinden Sapmalar.....	107
4.2.1.Yıllık Bütçe İlkesi.....	109
4.2.2.Denk Bütçe İlkesi.....	110
4.3.Maliyet Fayda Analizleri.....	110
4.4. Belediyelerde Program Bütçe Sistemini Etkileyen Faktörler.....	112
4.4.1.Belediyelerde Mali Kararlar Ve Siyasi Etkenler.....	112
4.4.2.Mali Kaynak Yaratma Ve Siyaset.....	113
4.4.3.Belediyelerde Harcama Ve Siyaset.....	113
4.5.Belediyelerde Program Bütçe Uygulamasının Güçlükleri.....	114
4.6.Belediye Program Bütçe Hazırlamasında Yapılan Yanlışlıklar.....	115
SONUÇ.....	117
EK:EDİRNE BELEDİYESİ 1997 YILI BÜTÇESİ.....	119
YARARLANILAN KAYNAKLAR.....	135

KISALTMALAR LİSTESİ

a.g.e.	: adı geçen eser
b.	: baskı
BBMUT	: Belediye Bütçe Muhasebe Usulü Tüzüğü
BBMUY	: Belediye Bütçe Muhasebe Usulü Yönetmeliği
MUK	: Muhasebe-i Umumiye Kanunu
KİT	: Kamu İktisadi Teşebbüsü
PB	: Program Bütçe
PBS	: Program Bütçe Sistemi
PPB	: Plan Program Bütçe
PPBS	: Plan Program Bütçe Sistemi
SSK	: Sosyal Sigortalar Kurumu
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TC	: Türkiye Cumhuriyeti
TODAI	: Türkiye Ortadoğu Amme İdaresi
TODAI E	: Türkiye Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü
V.U.K	: Vergi Usul Kanunu
Yay.	: Yayın

ÖZET

Türkiye 1973 yılından itibaren program bütçe sistemini uygulamaya başlamıştır. Program bütçe sisteminin uygulanabilmesi için bu bütçe sisteminin işlev ve ilkelerinin uygulanması gerekmektedir. Uygulamada birçok bütçe sistemi olmasına rağmen, program bütçe sistemi diğerlerine göre, daha fazla özelliği ve yararları bulunan bütçeleme sistemidir.

Program bütçe sisteminde; maliyet-fayda analizleri, alternatif hizmet programlarının seçimi ve verimlilik etkinlik denetimi yapılabilmektedir. Seçimlik hizmet programlarının bulunması nedeniyle, kaynak israfını azaltmaktadır. Program bütçe sisteminin yararları ise; planlamayı ön plana çıkarması, bütçede açıklığın olması, kolayca anlaşılması, tahminlerin gerçeğe yakın olmasıdır.

Türkiye'de birçok bütçe çeşidi uygulanmaktadır. Bunlar; genel bütçe, katma bütçe, özel bütçeler, özerk bütçeler, fon bütçeleri ve döner sermaye bütçeleridir. Bütçe bir kanundur ve bir yılı kapsamaktadır. Bir yıllık süre içinde toplanacak gelirler kanunla belirlenir. Yapılacak giderler ise, bütçe kanununda gösterilerek bunun dışına çıkılamaz.

Özel bütçelerden olan belediye bütçelerinin, 02.05.1990 tarihli Belediye Bütçe ve Muhasebe Usulü Yönetmeliği'ne göre, 1991 yılından itibaren program bütçe sistemi esasına göre hazırlanacağı belirtilmiştir. Bu tarihten itibaren belediyeler bütçelerini program bütçe esasına göre hazırlamaya başlamışlardır. Genel bütçede olduğu gibi, program bütçenin işlev ve ilkeleri belediye bütçesinde de vardır. Belediye bütçesi gelir ve gider bütçesi olmak üzere iki kısımdan oluşur. Bütün gelir ve giderler belediye bütçe kanuna dayanır.

Belediyeler yöre halkına hizmet götürdüklerinden hizmetlerde verimliliği ön plana çıkarmak ve israfı önlemek zorundadırlar. Seçimle iş başına gelen belediye başkanları, yaptıkları hizmetlerde hem halkın hem de merkezi idarenin denetimine tabidir. Belediye hizmetlerinde siyasi ağırlık arttıkça verimlilik ve etkinlik azalmaktadır. Bu yüzden program bütçe sisteminin özellikleri de tam olarak uygulanamamaktadır.

Türkiye’de büyükşehir, il, ilçe ve belde belediyelerinin tümünde program bütçe tam olarak uygulanamamaktadır. Bunun nedenleri ise; teknik personel yetersizliği, program bütçe hakkında bilgi eksikliği, belediyelerde siyasi etkiler ve benzerleridir.

Program bütçe sistemi ile uygulama arasında farklılıklar görülmektedir. Program bütçe sisteminde olması gerekenler uygulamada görülmemektedir. Belediye bütçeleri şeklen program bütçeye göre hazırlanmaktadır. 1991 Yılında belediyelerde uygulanan program bütçe sistemi, klasik bütçeden farklı olarak sadece program, alt program, faaliyet-proje ve harcama kalemlerinin kodlandırılması şeklinde olmaktadır.

SUMMARY

Turkey has started to put in to action the programme budgeting system since 1973. The principles and functions of the program budget system must have to be applied in order to use the programme budgeting system . Although there are many budgeting system in use, the programme budgeting system has more features and is more useful than the others.

In the program budgeting system; benefit-cost analysis, the selection of alternative service programs, productivity-effectiveness control can be done. Because of the selectivity in service programs, it lessens the waste of resources. The followings are the advantages of the programme budgeting system; It brings planing to the foreground, there is clarity in the budget, it is easily understood and the estimations are close to reality.

In Turkey many kinds of budget have been applied. These are; general budgets, annexed budgeted, special budgets, autonomous budgets, fund budgets and circulating capital budgets. The budget is a law and covers a whole year. The income which is going to be collected in a year is determined by law. The expenditure which is going to be made are in the budget act and another things can not be done.

It is stated that municipal budgets which is one of the special budgets are going to be prepared according to the programme budgeting system since 1991 according to the regulation of municipal budget procedure on 02.05.1990. Municipalities have started to prepare their budgets according to the programme budgeting system since this date. As in the common budget, there are functions and principles of the programme budget in the municipal budget too. The municipal budget falls into two classes. There are; the income budget and the expenditure budget. All of the incomes and expenditure is based on the municipal budget laws.

Municipalities have to bring the productivity to the foreground and prevent wasteful expenditure because of giving service to the local public. The mayors who come in charge by selection are under the control of both public and the central administration. The productivity and the effectiveness of the municipality decreases when the political pressure on municipality services increases. Because of this the features of the programme budgeting system can not be applied completely.

The programme budgeting system can not be applied completely in all of the metropolitan, country town, district municipalities in Turkey . The reasons of this is; the lack of technical personnel, the lack of information about the program budget and political effects on the municipalities.

The differences have been seen between program budget system and practice. Things that should be program budget system can not be seen in practice. Municipal budgets are prepared according to the program budget system only in appearance.

The differences between classical budget and the program budget system which was put in action in 1991 in municipalities coding program, sub program, activity project and expenditure offices.

GİRİŞ

Ülkemizde kamu hizmetleri merkezi idare ve yerel yönetimler tarafından yerine getirilmektedir. Hizmetlerin iki idare tarafından yerine getirilmesindeki ekonomik amaç, hizmet maliyetlerini düşürme, faydalarını arttırmaktır.

Bir hizmet yerel yönetim tarafından en düşük maliyet, en yüksek fayda getirecekse bu hizmeti yerel yönetimler yerine getirmelidir. Merkezi idarenin bazı yerel hizmetleri sunmasının maliyeti yüksek olacaktır. Daha çok bu hizmetler yerel yönetimlerde belediyeler tarafından yerine getirilmektedir. Yapılacak görev bölüşümü sonucunda hizmetlerin en az maliyet, en fazla fayda getirecek şekilde olması gerekir.

Ülkemizde belediyelerce yerine getirilen hizmetlere örnek olarak; ulaşım, temizlik, itfaiye, kanalizasyon, park bahçe hizmetleri ve kent içi su temini hizmetleri verilebilir. Belediyeler bu hizmetleri yerine getirirken mali kaynaklara ihtiyaç duymaktadır. Belediyelerin gelirleri, devlet tarafından yapılan kanuni paylardan ödeme, çevre temizlik vergisi, emlak vergisi ve kendi öz gelirlerinden oluşmaktadır. Siyasi iktidar belediyelerin kaynak ihtiyaçlarının karşılanmasında etkili olabilmektedir. Belediye iktidar yanlısı olduğu zaman bu mali kaynaklar yapılan yardımlarla arttırılabilmektedir.

Genel bütçede 1973 yılında uygulamaya başlanan program bütçe 1991 yılından itibaren de belediyelerde uygulanmaya başlanmıştır. Belediyelerin program bütçe sistemine göre bütçelerini hazırlamaları sayesinde alternatif hizmet programları yapıp, bunların içinden en uygun olanını yani maliyeti düşük, faydası yüksek olan hizmet programını seçme imkanı doğurmuştur. Program bütçe sistemi ile yatırımlarını planlayıp, ödenekleri yıllara göre dağıtmak, etkin bir çalışma programı yapmak ve israfı önleyerek kaynakları yerinde ve az kullanmak öngörülmektedir. Program bütçe sisteminin en önemli özellikleri olan

maliyet-fayda, maliyet-etkenlik analizleri yaparak yerel yönetimlerin alternatif hizmet programlarının seçiminde doğru karar vermeleri amaçlanmıştır.

Bu çalışmanın birinci bölümünde devlet bütçesine ilişkin esaslar ile ülkemizde uygulanan bütçe sistemleri, ikinci bölümde Türkiye’de bütçe çeşitleri üçüncü bölümde belediye bütçesine ilişkin esaslar, dördüncü bölümde ise belediyelerde program bütçe sisteminin uygulanması sonuçları incelenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.DEVLET BÜTÇESİNE İLİŞKİN ESASLAR

1.1.Bütçenin Kavramı ve Tanımı

Devlet, toplumsal ihtiyaçlarını karşılamak ve toplum yararına olan şeyleri yapmak üzere insan topluluklarının örgütlenmesidir ¹. Devlet toplumsal ihtiyaçları karşılamak için mali kaynakları bulup, bunları ihtiyaçların önem derecesine göre denkleştirmek zorundadır. Devletin toplumun tüm ihtiyaçlarını bir anda karşılaması imkansızdır. Bu ihtiyaçları sıralamaya koyup kaynaklar imkanında denkleştirmek zorundadır. Devletin eğitim, güvenlik, sağlık gibi asli görevleri vardır. Bu asli görevleri yerine getirirken, kaynakları çok iyi kullanmak zorundadır. Bunun için de tercihler denkleştirilmelidir.

Devletin tercihleri denkleştirmesi bütçe ile gerçekleşir. İhtiyaçlarla kaynakları denkleştirme, iktisadi ve mali bir kavramdır.

Bütçe kelimesinin ilk ortaya çıktığı dönemlerde Fransızca der çanta veya torba manasında kullanılan, "bouge" veya "bougette" kelimelerinden geldiği söylenir. Zamanla İngilizce'de "budget" şeklini alan kelime, bugünkü anlamda ilk defa İngiltere'de 17.asırda kullanılmaya başlanmış ve oradan bütün batı dillerine ve ülkemizde bir kavram olarak ele alınmıştır.

Bütçe kelimesinin bugünkü anlamda kullanılması 19.asır başlarındadır. Bütçe kavramı gelişiminin ilk döneminde bile, devletin gelir ve gider belgeleri, yürütmenin bulunduğu mali kaynaklarla bu kaynakların kullanılma gereksinmesini kapsamıştır².

¹ B. Necmeddin Feyzioğlu, *Bütçe*, 7.b., İstanbul : Filiz Kitapevi, 1984, s.1.

² Gülay Coşkun, *Devlet Bütçesi*, 1.b., Ankara : Turhan Kitapevi, 1986, s.10.

Bütçenin çeşitli tanımları bulunmaktadır. Bütçe, klâsik olarak "hükümetin yıllık gelir ve gider tahminleri ve bunların tasdike tabi tutulmasıdır"³.

Diğer bir tanıma göre, "devletin gelir ve giderlerini belli bir devre için tahmin eden ve buna izin veren bir tasarruftur"⁴.

Kamu ekonomisinde bütçenin tanımı ise, "topluya ödeme yoluyla sunulacak olan kamu hizmetlerinin ve bunların maliyetlerinin karşılanması yollarının bir listesidir. Başka bir deyişle bütçe kamu ekonomisi karar birimlerinin (merkezi hükümet, bölgesel idareler, vb) maliyetlerini de göstererek kendi örgütlerine yaptırdıkları sipariş listesidir"⁵.

1050 Sayılı Genel Muhasebe Kanunu'na göre de "devlet daire ve kurumlarının yıllık gelir ve gider tahminlerini gösteren ve bunların uygulanmasına izin veren bir kanun"dur⁶.

Çeşitli tanımlardan da anlaşıldığı gibi, bütçe devletin gelir kaynaklarıyla giderlerini belirtmesi, bunlar arasında denge kurması ve bu kaynakların elde edilmesi ile harcamaların belli bir dönem için yürütme organına yetki veren bir yasadır.

Bütçedeki giderlerin, normal gelirlerle karşılanması gerekir. Diğer bir ifadeyle, bütçede öngörülen kamu harcamalarının kamu gelirleri ile karşılanmasına ve bu ikisinin birbirine eşit olmasına denklik ilkesi denilmektedir⁷. Burada bütçenin denklik ilkesi önem kazanmaktadır. Eğer bütçede bir açık var ise, bunun ne ile karşılanacağı önceden belirlenip, kanunlaşması gerekir.

³ Akif Erginay, *Mukayeseli Bütçe*, 1.b., Ankara: 1957, s.8.

⁴ B.Necmeddin Feyzioğlu, a.g.e., sy.13.

⁵ Kenan Bulutoğlu, *Kamu Ekonomisine Giriş*, 4.b, İstanbul : Filiz Kitapevi, 1988, s.192.

⁶ 1050 Sayılı Genel Muhasebe Kanunu, mad.6.

⁷ Şerafettin Aksoy , *Kamu Maliyesi*, 3.b, İstanbul : Filiz Kitapevi, 1998, s.391.

1.1.1.Bütçenin İşlevleri

Bütçe Siyasi, hukuki niteliğiyle büyük önem arz eden ve esası yönünden iktisadi olan bir kurumdur⁸.

Bütçelerin ekonomik ve mali, hukuki, siyasi ve denetim gibi klasik fonksiyonları vardır.

1.1.1.1.Ekonomik ve Mali Fonksiyonu

Bütçe siyasi iktidarın ekonomik tercihlerini gösteren mali bir plandır. Bu mali plan içinde hizmetlerin öncelik ve etkinlik sıralaması yapılması gerekir. Devletin en az mali kaynak kullanarak en iyi hizmeti yapmasıdır. Burada verimlilik esas olup kaynaklar öncelik sırasına göre kullanılmalıdır.

Klasikler, mali olayları iktisadi hayatın dışında saydıkları halde, modern maliyeciler mali olayları iktisadi hayatın içinde sayarlar. Onun için klasikler devlet gelirleri ile giderleri arasında muhasebe anlamında dengeye önem verirlerken modern maliyeciler ekonomik ve sosyal hayatın dengesi üzerinde önemle dururlar. Modern maliyeciler ekonomik ve sosyal hayatta denge sağlamak için, bazı hallerde bütçede denge sağlamanın gereksiz olduğu görüşündedirler ve bu nedenle bütçeler zaman zaman açık veya fazla verebilir görüşündedirler⁹.

Bugün klasik mali fonksiyon yerine ekonomik fonksiyon önem kazanmıştır. Ekonomik fonksiyon, bütçe ile siyasi iktidarın ekonomik tercihini göstermesi demektir. Bütçe ile siyasi iktidarlar, milli gelirin önemli bir kısmını alarak yapılan hizmet veya mal alımı veyahut transfer harcamaları ile ekonomiye tekrar verirler. Bütçe aracının iyi kullanılması ile ekonomik kalkınma sağlanabileceği gibi kötü kullanılması ile ekonomik dengeler, gelir dağılımı bozulabilir, kaynaklar israf olabilir¹⁰.

⁸ B. Necmeddin Feyzioğlu, a.g.e.,s.1.

⁹ İsmail Türk, *Maliye Politikası*, 8.b., Ankara: Sevinç Yayınevi, 1989, s.320.

¹⁰ Yusuf Akça, *Bütçe ve Devlet Muhasebesi*, 1.b., İstanbul : İ.Ü.Basımevi, 1996, s.2.

1.1.1.2.Hukuki Fonksiyonu

Bütçe siyasal iktidara gelir toplama ve gider yapma yetkisi vermektedir. Bütçe bir kanun olduğuna göre gelir toplanırken ve gider yapılırken bir takım kurallara uyulması gerekir. Bütçenin hazırlanması, yasama organınca onaylanması ve uygulanması esnasında bütün işlemlerin yasal dayanağa göre yapılması gerekir. Bu kurallara uyulmaması durumunda hukuki sorumluluk doğacaktır.

1.1.1.3.Siyasi Fonksiyonu

Bütçe, siyasi iktidarlara kamu hizmetlerini bir mali plan çerçevesinde yapması için yol gösterir. Siyasal iktidar, bir dönem içinde yapacağı harcamalar ile siyasi tercihini de gösterecektir. Yapacağı kamu harcamaları ile toplumun bir kesiminden aldığı kaynakları toplumun diğer kısmına kullandırarak gelirin yeniden dağılımını sağlar.

Siyasi İktidarın hangi hizmetleri yapacağı ve ne kadar gelir toplayacağı bütçenin parlamento tarafından onaylanması ile gerçekleşir.

1.1.1.4.Denetim Fonksiyonu

Bütçenin hazırlanması ve uygulaması arasındaki karşılaştırma bütçenin ne şekilde gerçekleştiğini göstermektedir. Tahmin edilen gelir ve gider rakamları mali yıl sonunda gerçekleşen gelir ve gider rakamları karşılaştırılır. Parlamento bütçeyi denetlemiş olmaktadır. Denetim işlemi, yasal denetim yanında etkenlik denetimi olmaktadır.

1.2.Bütçe Uygulama Sistemleri

Bütçeler tarihsel gelişim içerisinde çeşitli aşamalardan geçmiş olup, devletin kaynakları daha verimli ve etkin kullanmasını gerektirmiştir. Devletin elindeki kıt kaynakları kullanırken etkinliğin yüksek olmasını amaçlamaktadır.

Bu yüzden geleneksel bütçe anlayışının dışına çıkılarak çağdaş bütçe sistemleri geliştirilmiştir.

1.2.1.Geleneksel Bütçe Sistemi

Geleneksel bütçe sistemi, uzun gelişim süreci içinde belirli prensip ve fonksiyonları gerçekleştirmiştir. Önceleri İngiltere'de uygulanmaya başlayan daha sonra Fransa ve diğer ülkeler tarafından benimsenen geleneksel bütçe sistemi basit bir sistemdir. Bu sistemde, kamu hizmetlerinin nitelik ve miktarından daha çok, idari birimlerin ihtiyaçları dikkate alınmaktadır¹¹.

Geleneksel bütçe sisteminde, devletin fonksiyonları sınırlı düzeyde düşünülmektedir. Devlet bütçesinin devlet gelirleri var olduğu oranda harcama yapılması esas alınmıştır. Geleneksel ayırım, ita amirleri itibarıyla ayırımı esas aldığından konusu aynı olan birçok giderin çeşitli dairelere dağıtılarak o konuda yapılan giderlerin tümü hakkında bilgi alınması mümkün olmamaktadır.

1.2.1.1.Kamu Gelirlerinin Sınıflandırılması

Geleneksel bütçe sisteminde devlet gelirlerinin de sınıflandırılması devamlı değişim göstermektedir¹².

1949 yılına kadar devlet gelirleri "adi varidat" ve "fevkalade varidat" olarak ikiye ayrılmıştır. Harp yıllarında "fevkalade varidat" çeşitli vergilere yapılan zamları kapsıyordu.

1953 Yılında ise devlet gelirleri alt graplara ayrılın 4 ana bölümde toplanıyordu. Bu gelirler ;

a-Vergiler

b-Devletçe idare edilen kurum ve devlet payları

¹¹ Nezihe Sönmez, *Kamu Bütçesi ve Bütçe Politikası*, 1.b., İzmir: Anadolu Matbaacılık, 1994, s.139.

¹² İclal Demir ve Mukadder Öner, "Bütçe Başlangıç Ödenekleri ve Gelir Tahminleri", *Maliye Bakanlığı Yayını*, 1991 s.320.

- c-Devlet emlak varidatı
d-Çeşitli varidat ve cezalar¹³.

Bu gelir düzeni daha sonra 1963 yılında tekrar değiştirilmiştir.

Buna göre B/1 cetveli vergi gelirlerini, B/2 cetveli ise vergi dışı gelirleri göstermektedir¹⁴.

B-CETVELİ
Gelirin Çeşidi

<u>Bölüm</u> :	<u>B/1 - Vergi Gelirleri</u> :	<u>Bölüm Toplamı:</u>
51.000	İrat ve Servet Vergileri Toplamı	xxx
52.000	Gider, gümrük, istihkak ve dış seyahat harcamalar ve tekel vergi gelirleri toplamı	xxx
53.000	Diğer Vergiler Toplamı	xxx
	Vergi Gelirleri Toplamı :	xxx
<u>Bölüm</u> :	<u>B/2-Vergi Dışı Gelirleri</u> :	<u>Bölüm Toplamı:</u>
61.000	Devletçe yönetilen kurumları hasılatı ve devlet payları	xxx
62.000	Devlet malları gelirleri	xxx
63.000	Çeşitli gelirler ve cezalar	xxx

¹³ B. Necmeddin Feyzioğlu , a.g.e., s.186.

¹⁴ Yusuf Akça, a.g.e., s.24.

<u>Bölüm</u> :	<u>B/3 - Özel Gelirler ve Fonlar:</u>	<u>Bölüm Toplamı</u> :
71.000	Özel Gelir ve Fonları	xxx
	B/1 Vergi Gelirleri	xxx
	B/2 Vergi Dışı Normal Gelirler	xxx
	B/3 Özel Gelirler ve Fonları	<u>xxx</u>
	GENEL TOPLAM	xxx

1.2.1.2. Kamu Harcamalarının Sınıflandırılması

Geleneksel bütçe sınıflandırılmasında, gelir-gider sınıflandırılması söz konusudur. Harcamalar gelirlere göre ayrılmaktadır Geleneksel bütçe sisteminin en önemli özelliği, gelirlere göre ne kadar harcama yapıldığı bilinmekte fakat programların maliyetleri bilinmemektedir.

Bu sistemde kamu harcamalarının gruplandırılması, bakanlık ve dairelerin teşkilat yapılarına göre yapılmaktadır. Ayrıca, fonksiyonel sınıflandırma biçimi olarak kamu giderleri, milli eğitim, ulaştırma, milli savunma ve sağlık gibi ana hizmetler halinde gruplandırılmaktadır¹⁵.

Kamu giderleri üç ana grup halinde sınıflandırılmaktadır. Bunlar, "Cari harcamalar", "yatırım harcamaları" ve transfer harcamalıdır." Alt bölümler olarak da gider kalemleri gösterilmektedir. Gider kalemlerinde yapılacak olan ödenek tahsislerini değiştirme yasama organının iznine tabi tutulmuştur.

¹⁵ Nezihe Sönmez, a.g.e., s.140.

Geleneksel Bütçede Tertip Planları şu şekilde olmaktadır¹⁶.

10.000	-	19.000	Cari Harcamalar
		11.000	Ödenekler
		12.000	Personel Giderler
		13.000	Yönetim Giderleri
		14.000	Hizmet Giderleri
		15.000	Kurum Giderleri
		16.000	Çeşitli Giderler
20.000	-	29.000	Yatırım Harcamaları
		21.000	Etüt ve Proje Giderleri
		22.000	Yapı, tesis ve büyük onarım giderleri
		23.000	Makine teçhizat ve taşıt alımları ve onarımları
30.000	-	39.000	Sermaye Teşkilî ve Transfer Harcamaları 1.Sermaye Teşkilî
		31.000	Kurumlara katılma payları ve sermaye teşkilleri
		32.0	Kamulaştırma ve satın almalar 2.Transfer Harcamaları
		33.000	İktisadi Transferler
		34.000	Mali Transferler
		35.000	Sosyal Transferler
		36.000	Borç Ödemeleri

Bütçe kanunlarında gider bütçeleri A/1, A/2, A/3 cetvellerine göre hazırlanmaktadır.

A/1 Cetvelleri, cari harcamaları

A/2 Cetvelleri, sermaye / yatırım harcamalarını

A/3 cetvelleri ise transfer harcamalarını göstermektedir.

¹⁶ B.Necmeddin Feyzioğlu , a.g.e., s.150.

1.2.1.3.Sistemin Amacı

Geleneksel bütçe sisteminde amaç hizmet ilişkisi bulunmaktadır. Bütçede etkinlik denetimi mevcut değildir. Sadece tasarruf sağlanabilmesi ve harcamaların kısılabilmesi için mali denetim söz konusudur. Mali denetim parasal denetim olup, başlangıç ödeneklerinin aşılmamış olması, harcama kalemleri için harcanması ve ödeneklerin yasal çerçevede kullanılması esastır.

Geleneksel görüşe göre, bütçe teorisi bütçenin denk olması gerektiğini ileri sürmekte olup, bütçe denkliliği için; kamu giderlerinin, (vergi, resim, harç gibi) normal kamu gelirleriyle karşılanması gerektiği savunulmuştur¹⁷. Bu bütçe sisteminde, devlet fonksiyonları sınırlı düzeydedir. Devlet fonksiyonlarının dolayısıyla kamu hizmetlerinin sınırlı olması devletin ekonomiye müdahale etmesini de kısıtlamaktadır¹⁸.

Yasama organının onayından sonra, bütçede tespit edilen ödenekler, bölümler için önerilen harcamalar, ücretler ve kamu kuruluşunun çeşitli ihtiyaçlarıyla ilgili giderler şeklinde görülmektedir. Personelin neler yapacağı, satın alınan malzemenin ne için kullanılacağı üzerinde durulmamaktadır. Önemli olan, sadece kamu kuruluşunun söz konusu mali yıl boyunca faaliyetini yürütmesi ve yapabildiği kadar mal ve hizmet üretmesidir¹⁹.

1.2.1.4.Geleneksel Bütçe Sisteminin Üstünlükleri

Geleneksel bütçe sisteminin üstünlükleri aşağıda belirtilmiştir ;

a-Tercihlerin saptanmasında kolaylık ve belirlilik olması: Bütçenin bir önceki yıl bütçesine göre fazla bir değişiklik göstermemesi, yıllar arasında tutarlılık sağlamasıdır.

¹⁷ Gülay Coşkun, *Kamu Mali Yönetimi*, TODAİE Yayınları No:171, Ankara :Doğan Basımevi, 1978, s.21.

¹⁸ Emine Orhaner , *Kamu Maliyesi*, Ankara : Kar Ofset,1992, s.38.

¹⁹ Nezihe Sönmez, a.g.e., s.140.

b-Tahmin ve hesaplama yükü ve zorluklarının az olması: Gelir ve gider tahminleri otomatik veya doğrudan doğruya takdir usulleriyle yapılmaktadır. Bu usuller; birkaç yıl öncesi rakamlarına ve takdire dayanılarak geliştirilmekte ve yüklü hesapları gerektirmemektedir²⁰.

c-Bütçe prensiplerinin ödeneklerin israfını önlemesi: Ödenekler ve harcamalar ancak yasal çerçevede içinde hukuki şartlara uygunluk oranında gerçekleşir. Ödeneklerin kural dışında kullanılmasını engeller.

d-Bütçe süreci ile ilgili anlaşmazlıkların politik pazarlık ile çözümlenmesi : Geleneksel bütçeleme sisteminde uygulama ile anlaşmazlıklar kanuni olarak çözümlenmektedir. Sorun kaynak dağılımı olunca, üst bürokratlar devreye girmekte ve sorun çözümlenmektedir. Gerektiğinde kaynak dağılımı ile pazarlıklar veya anlaşmazlıklar Bakanlar Kuruluna kadar gelebilmektedir.

e-Bürokratik kadroya yapılacak hizmetler konusunda takdir hakkı ile siyasi etkilere uzak kalma imkanı: Geleneksel bütçeleme sisteminde idari örgütlerin temel alınması, harcamaların önce örgüt esasına dayanması ve ayrılacak ödeneklerin idari yönde ve belgeler üzerinde yapılması sonucu bürokratlara daha fazla takdir hakkı tanınmıştır. Siyasi etkilere karşı bürokratların direnme imkanı daha fazladır. Siyasi iktidar kendi felsefesinde bürokratları görev başına getirmek zorunda kalacaktır. Bu görev değişiklikleri uzun zaman alabilmektedir.

f-İdareye istikrar sağlanması ve memurların ihtisaslaşmasını sağlaması: Belirli prensip ve usullere uygulanan bütçeleme belirli hizmetlerin görülmesinde çalışan idari kurullar ile bütçe idaresinin çalışmalarında istikrar sağlar²¹. Uzun süre bütçe konusunda çalışan memurlar mevzuatta fazla bir değişiklik olmadığından konusunda uzman olabilmektedir.

²⁰ B.Necmeddin Feyzioğlu, a.g.e., s.159.

²¹ Nihat Falay, *Planlama Programlama Bütçe Sistemi ve Türk Program Bütçe Modeli*, İstanbul : İ.Ü. İktisat Fakültesi Yayını, 1979, s.26.

1.2.1.5. Geleneksel Bütçe Sisteminin Zayıflıkları

Geleneksel bütçe sisteminin zayıflıkları ise;

a-Bütçe harcamalarının yıllık olarak öngörülmesi: Bütçe tahsislerinin yıllık olması, uzun vadeli planlamalar yapmaya elverişli değildir.

b-Bir önceki yılın bütçesi temel olarak alınmaktadır: Yeni bütçe önerisi eski bütçe üzerinde bazı ufak değişiklikler yapılarak oluşturulmaktadır.

c-Hedeflerin ve sonuçların tam ve yeterli şekilde belirtilmemesi: Sadece harcamalar için gerekli ödenekleri ve yapılan harcamalara neler alınacağını esas almış, harcamaların kanuni şekil ve formlara uygun olmasını öngörmüştür.

d-Girdileri ve harcamacı daireleri esas alması: Geleneksel bütçe sisteminin temel özelliği girdi maliyetlerini göstermesidir. Çıktıların miktar ve özelliklerini esas almamaktadır. Bütçe ile ne yapıldığı değil alındığı gösterilir.

e-Bütçenin sadece "Mali Fonksiyonu"na ağırlık verilmesi: Diğer fonksiyonlara nazaran mali fonksiyonu ağır basmaktadır. İktisadilik ve verimlilik esası göz ardı edilmiştir.

f-Hizmetlerin tam maliyeti hakkında bilgi yetersizliği ve gelecek yıl maliyetlerinin dikkate alınmaması: Hizmetle ilgili maliyet türleri ayrı ayrı kalemler olarak kararlaştırılmakta ve maliyetler arasında ilişki kurulmamaktadır.

g-Bazı faaliyet ve kaynakların Bütçe dışında kalması. Bütçenin genellik ve birlik ilkesine ters bir özellik göstermektedir. Bazı hizmetlerin karşılanması amacıyla yarı kamusal ve yerel idareler görev üstlenmişler ve bu hizmetleri yerine getirmişlerdir.

h-Bütçe sisteminin katı prensiplere tabi olması ve esnek olmaması: Bütçenin genellik, yıllık ve tahsis etmeme ilkesinin çok katı bir şekilde uygulanması sonucu, iktisadi ve sosyal gelişmeleri karşılayacak ihtiyaçlara cevap vermemesidir.

ı-Bilgi edinme, haberleşme sisteminde eksikliklerin bulunması idarede birimler arasında ilişkilerin ve koordinasyonun tam olarak kurulamaması.

i-Etkinliği ölçecek kıstas ve standartların olmaması : Geleneksel sistemin girdi esaslı olması ve elde edilecek sonuç veya ürünler bütçelerde belirtilmemiştir. Oysa, iş değerlemesi mekanizması olmaması halinde, etkin bir görev yapılabilmesi bir bütçe kuramı demektir²².

1.2.2.Milli Bütçe Sistemi

Kamu harcamalarının, milli harcamalar içinde hızla artış eğilimi göstermesi, devletin işsizliğe müdahale etmesi, Keynes'in yarattığı fikir reformu nedeniyle ekonomik konuların makro ekonomik olarak değerlendirilmesi nedeniyle milli bütçe sisteminin uygulanmasına neden olmuştur.

Bütçeler aynı zamanda bir planlama aracı olduğu için ekonominin bütünü için "milli bütçe sistemi" kurulmak istenmiştir²³.

II.Dünya savaşından sonra uygulanmaya başlanan milli bütçe sistemi devletin genel, katma, özerk bütçe çeşitlerini de içine almıştır. Milli muhasebe sisteminin gelişmesi ile iktisadi faaliyetler hakkında muhasebe tablolarının analizi de kolaylaşmıştır.

Milli bütçeler, bir toplumun tüm gelir kaynaklarının yönetimiyle ilgili ve mutlak hükümleri içine alan bütçelerdir. Milli bütçelerde özel gelirlerle kamu

²² F. Masher , *Program Budgeting Theory and Praticce*, Chicago: 1954, s.233.

²³ B. Necmeddin Feyzioğlu, a.g.e., s.162.

gelirlerinin toplamı yanında, özel tüketim ve sermaye giderleri, mal ve hizmetlerin elde edilmesi için yapılan kamusal harcamalar ile yurt dışına giden mal ve hizmetlerin transferleri de dikkate alınır.

Milli bütçeler, sadece ekonomide doğabilecek dengesizlikleri gösterme ve uygulanabilecek politikaların sonuçlarını belirtmekle yetinir. Devletin ekonomik faaliyetlerinin esaslarını tespit eder. Bu bütçelerin amacı, gelecekte uygulanması düşünülen ekonomi politikasının uygun olup olmadığını araştırmak, bu politikanın uygulamadaki başarı şansları ve karşılaşılabilecek engeller hakkında gerekli verileri ortaya koymaktır.

Milli bütçe sistemi, bütçenin bir planlama aracı olduğunu dikkate alır. Milli bütçe sisteminin amacı, gelecek ekonomi politikasının uygunluğunu denemek ve bu politikanın beklenen başarı ve başarısızlıklarını saptamaktır. Ayrıca, bu bütçe politikasının amacı yalnızca özel ve kamu kesimi arasında istenilen fonksiyonel ayırımı yapmak değil fakat milli ekonomik bütçe dengesini istenilen çalışma hacminde tutabilmektir.

Gelecek hakkında ekonomik tahminler konusunda gayrisafi milli gelir rakamları kullanılır. Milli gelir tahmini ve ekonomik politika seçimini yapabilmek için karar modellerine gereksinim vardır. Karar modelleri veriler, amaçlar ve araçlar, unsurlar kullanılarak, ekonometrik çalışmalarla saptanabilir²⁴.

Milli bütçenin uygulanması 1961 Anayasası ile olmuştur. 1961 Anayasasının 94.maddesi I.fıkrasına göre Milli bütçe tahminlerini gösteren raporun Bakanlar Kurulu tarafından mali yıl başından üç ay önce Genel ve Katma Bütçe tasarılarıyla birlikte T.B.M.M.'ne sunulması gerekir. Bütçe gerekçelerinde ekonomik durumla ilgili yıllık ekonomik rapor adı altında asıl gerekçeden ayrı olarak Meclise sunulup yayınlanmaktadır.

---

²⁴ Gülay Coşkun, a.g.e.,23.

Milli bütçeler, ekonomide doğabilecek dengesizlikleri gösterip buna göre saptanacak ekonomi politikalarının sonuçlarını göstermekle yetinir. Yapılan gelir ve gider tahminlerine göre yapılacak harcamalar ülkenin ekonomi politikasına göre sınıflandırılır. Bütün uygulamalar bütçeyi uygulayacak ülkenin ekonomi politikası ile bütçenin ahenkleşmesidir.

Türkiye'de Anayasanın 162'nci maddesinde "milli bütçe" kavramına yer verilmiş olup, milli bütçe uygulamasından henüz söz edilememektedir. Sadece milli bütçe tahmin raporu Devlet Planlama Teşkilatı tarafından hazırlanıp Maliye Bakanlığına gönderilmektedir.

1.2.3.Performans Bütçeler

1.2.3.1.Tanım

Performans bütçeler, uygulama biçimlerine göre çeşitli anlamlar taşımaktadır. Bu bütçeler, geniş anlamda devlet daireleri tarafından, bir mali yıl içinde, tahsis edilen ödeneklerle ne yapıldığını, diğer bir deyişle bütçe uygulamasıyla erişilmek istenen amacı belirten bir bütçe olarak tanımlanmaktadır²⁵.

Performans bütçeden beklenen amacın gerçekleşmesi için bütçe harcamaları fonksiyonel şekilde sınıflandırılarak hizmet maliyeti ile hizmet miktarı arasında ilişki kurulur²⁶.

Kamu ekonomisinde en az harcama ile en fazla üretimin gerçekleştirilmesi hedeflenmektedir. Burada harcamalar fonksiyonlar, programlar faaliyet ve proje şeklinde ayrılmaktadır.

²⁵ Nezihe Sönmez , a.g.e., s.145.

²⁶ Ö.Faruk Batirel , *Bütçe, İstanbul : Nihat Sayar Vakfı Yayını, 1990, s.43.*

Toplam		Büro	Birim	
Sınıflandırma	Hizmet Birim	Daire	Sayısı	Maliyet
Fonksiyon 01	Yol Cadde Yapımı			
Program 01.1	Cadde Yapımı	Cadde Bürosu		xxx
01.2	Cadde Aydınlatması	Cadde Bürosu		xxx
01.3	Trafik Denetimi	Trafik Dairesi		
01.4	Cadde Bakımı	Polis Dairesi		xxx
		Cadde Bürosu		xxx
Performans 01.41	Cadde Temizliği		xx	xxx
01.42	Yeniden Yapım		xx	xxx
01.43	Denetim Soruşturmalar			xxx
01.44	Köprü Tünel Onarımı			xxx
01.45	Kanalizasyon Onarımı		xx	xxx
Harcamalar	a)Personel Hizmetleri	xxx		
	b)Malzeme Alımı	xxx		
	c)Diğer Giderler	xxx		
	Toplam	xxx		

1.2.3.2.Performans Bütçenin Özellikleri

Performans bütçede, önce programlar ve ilgili bakanlık ve daireler, sonra programlar ve uygulama birimleri son olarak da harcama kalemleri belirlenmektedir. Bu sistemde şu özellikler bulunur ;

a-Yapılacak harcamalar; fonksiyon, program iş ve proje şeklinde sınıflandırılır,

b-Hesaplamalar maliyet esasına dayandırılır,

c-Alınan mal veya hizmet yerine devletin yaptığı işleme önem verilir,

d-Yapılan işler ve maliyetleri gösterilir,

e-Maliyet ile fayda arasında nicelik yönünde kıyaslama yanında nitelik yönünde de bilgi verilir,

f-Belirli amaçlar için yapılan harcamalar aynı program içinde toplanarak, programın maliyet ve faydası hesaplanmaktadır,

g-Sistem analizi, maliyet-etkinlik vb. gibi tekniklerden faydalanılır.

1.2.3.3.Performans Bütçenin Olumsuz Yönleri

Performans bütçenin başlıca olumsuz yönleri şunlardır;

a-Maliyet kıyaslaması yapılarak başarı derecesi ölçülemez,

b-Uzun vadeli planlamalara yer verilmemekte bütçeler yıllık olmaktadır,

c-Performans bütçe geçmiş yıl hesaplarından ve işlemlerinden kurtulamaz,

d-Birimler arasında kıyaslamalar doğru sonuç vermemektedir. Kullanılan birimler arasında homojenlik sağlanamamaktadır,

e-Programlar arasındaki ilişkiler zaman geçtikçe zayıflamıştır,

f-Teknolojik gelişimlere karşı performans bütçeler geliştirilememiştir.

Bütün bu olumsuzluklara karşı performans bütçe uygulandığı ülkelerde program bütçeye geçişte bir ayak olmuştur. Performans bütçe sayesinde hizmetler belirli fonksiyonlara, programlara iş veya projeye ayrılmıştır. Maliyet esasının getirilmesi ile etkinlik ve verimlilik sağlanmıştır. Program bütçenin de ana unsurları olan fonksiyonel, programsal, faaliyet veya proje sınıflandırması performans bütçeden alınıp, bugün bir çok ülkede kabul edilen program bütçeye geçilmiştir.

1.2.4.Program Bütçe

1963 Yılından itibaren planlı ekonomi dönemine girince hizmet-maliyet ilişkisi önem kazanmaya başlamış, Maliye Bakanlığı, 1968 yılından itibaren Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü bünyesinde "program bütçe sistemi"ni

hazırlama çalışmalarına başlamıştır²⁷. Bu çalışmalar "Bütçe Reformu" olarak isimlendirilmiştir. Çalışmalar sonucu elde edilen sonuçlar yeterli görülüş ve 1973 yılından itibaren bütçe sınıflandırmaları "program bütçe esası"na göre yapılmaya başlanmıştır²⁸.

Genel Muhasebe Kanunu'nun 31'nci maddesi de 3483 Sayılı Kanun ile değiştirilerek "gider cetvellerinin daireler ve bölümler olarak düzenleneceği, birbiri ile ilgili ve bağlantılı giderlerin bir bölüm oluşturacağı, bölümlerin düzeninin bütçe kanunlarında belirtileceği" açıklanmış, kanun hükmü program bütçe kavramına paralel hale getirilmiştir²⁹.

Program Bütçe kavramı performans bütçenin bir uzantısı ve daha gelişmiş bir türü, gerekse plan-program bütçe sisteminin hazırlayıcısı ve bu sistemin bir uygulama aracı olması nedeniyle, her iki kavramla aynı anlamda veya onların yerine kullanıldığı görülmektedir. Hatta plan program bütçe sisteminin henüz geliştirilmediği dönemlerde "program ve performans bütçe" adı altında bir uygulamaya da rastlanılmaktadır. Bu nedenle Program Bütçe deyimini hem kapsam hem de kavram karışıklığı içinde ele alınmaktadır³⁰.

Program bütçe, performans bütçe ve plan program bütçe sistemlerinin tamamen birbirinden farklı bütçeleme sistemleri olarak ele alındıkları görülmektedir. Bu üç bütçeleme sistemi yapı olarak birbirinden farklı olmayıp, sadece birbirlerini tamamlayıp, hazırlayan bütçeleme sistemleridir. Performans bütçe program bütçenin hazırlayıcısı, program bütçe de plan program bütçenin hazırlayıcısı konumunda olmuştur.

Program bütçe hakkında çeşitli tanımlara yer verilmiştir. Bir tanımlamaya göre, "bir yönden kamu ekonomisinin özel ekonomi kurallarına göre düzenlenmesi ve öte yandan tüm ülke ekonomisinin kaynak harcama

²⁷ Aziz Tural, "Türk Bütçe Sistemi", Maliye Bakanlığı Yayını, 1987/289, s.38.

²⁸ İclal Demir ve Mukadder Öner, a.g.e., s.17.

²⁹ Yusuf Akça, a.g.e.,2.

³⁰ Orhan Arıkan, "Program Kavramı ve Bir Uygulama Modeli", Maliye Bülteni, Yayın 665, Ocak-Şubat, 1971, s.37.

dengesinin sağlanmasıdır³¹. Diğer bir tanımlamaya göre, " Kamu yönetiminde belirtilen amaçlara ulaşmak için var olan sınırlı kaynakların ayrılmasında, yöneticiler ve siyasal organlar tarafından rasyonel kararların alınmasını sağlayan bir bütçeleme ve yönetim tekniğidir³². Program bütçede amaç, kıt kaynakları en iyi değerlendirecek ve sonucunda en çok fayda yaratacak çıktıyı alacak programlar oluşturmak ve uygulamaktır³³.

Özel ekonomide işletmeler üretimlerini verimlilik esasına göre yapmaktadırlar. Kamu ekonomisinde de devlet yapacağı kamu hizmetlerini kaynakları israf etmeden verimli bir şekilde yapmak zorundadır. Verimliliğin ölçülmesi için çeşitli teknik ve analizlere gerek vardır. Kamu ekonomisi ile özel ekonomi arasında kaynaklar arasında bir dengenin kurulması ve harcamaların buna göre kamu ve özel sektör arasında ahenkleştirilmesi amacı vardır.

1.2.4.1. Program Bütçe Uygulamasının Özellikleri

Program bütçe uygulaması şu özellikleri taşımaktadır :

a-Kamu hizmetleri belirli programlara ayrılır. Program, belli bir amaca varmak için yapılan faaliyetlerin tümüdür. Programlar da kendi içinde alt programlara ayrılır. Alt programlar ise faaliyet /proje şeklinde ayrılır,

b-Programlar için çeşitli alternatifler hazırlanır. Bu alternatiflerin elde edilecek sonuca göre maliyetleri bulunur,

c-Fayda-Maliyet analizleri yapılmaktadır,

d-Kamu hizmetlerinin maliyeti ile hizmetlerin amaçlarına ulaşmadaki başarı derecesi arasında bir karşılaştırma yapılarak verimlilik ve etkinliği ölçmeye yönelik denetim yapılmaktadır.

³¹ Akif Erginay , *Kamu Maliyesi*, 15.b., Ankara: Savaş Yayınları, 1994, s.184.

³² Nihat Edizdoğan , *Kamu Bütçesi*, Bursa : Ekin Kitapevi, 1991, s.150.

³³ Özhan Çetinkaya , "Yerel Yönetimlerde Program Bütçenin Etkinliği", *İller ve Belediyeler Dergisi*, Kasım 1993, s.428.

e-Seçenekli programların hazırlanması sayesinde karar organına tercihlerinde yardımcı olma olanağı sağlar,

f-Hizmet maliyet ilişkisi bakımından hizmetlerin programlara bağlanması, giderlerin sınıflandırılması ve en az kaynak kullanımını sağlayacak usullerin bulunmasını sağlar,

g-Her kamu giderlerinin belirli bir hedefin gerçekleşmesine göre değerlendirilmesi.

Program bütçenin sayılan bu özelliklerinin tümünün bir arada uygulanması güçtür. Yapı olarak program bütçe modeli benimsenmekte fakat bu özelliklerin tümü uygulanamamaktadır.

1.2.4.2.Program Bütçe Uygulamasının Yararları

Program bütçe uygulaması aşağıdaki yararları sağlamaktadır :

a-Programlama bir teknik olduğundan kamu yönetiminde planlamayı zorunlu kılar,

b-Bütçeye açıklık sağlandığından, devlet hizmetleri kamuoyu tarafından kolaylıkla anlaşılabilir,

c-Kamu yönetimine esneklik getireceğinden, programların değerlendirilmesi yapılarak, kamusal hizmetler, amaçlarına en uygun bir şekilde gerçekleştirilebilir,

d-Kullanılan tekniklerle fayda-maliyet ve verimlilik analizleri yapılabildiğinden, bütçe tahminleri gerçeğe yakın olmaktadır,

e-Maliyet hesaplama birimlerinde sorumluluk ve yetki yüklenen yöneticiler bulunduğundan, merkeziyetçilikten uzaklaşma söz konusudur. Bütçe,

bu hizmet birimleri tarafından, bütün bir yıl üzerinde çalışan programları hazırlanan, incelenen ve devamlılık gösteren bir araç durumuna girmektedir,

f-Maliyet hesapları esas alındığından ve her yönüyle açıklık taşıyan bütçeler olduğundan, yasama organı tarafından daha etkili biçimde denetlenebilmektedir.

g-Devlet hizmetleri bir sınıflandırmaya tabi tutulduğundan, bu hizmetler için ödeneklerin ayrılmasında, türüne göre, gerekli emek malzeme vb. maddeler ve bunların maliyeti esas alınmaktadır³⁴.

Nihayet Program Bütçe, geleceğe ait tahmin sürecini kapsamı gereği olarak, uzun bir zaman boyutunu esas alır. Bu nedenle de programların ve elde edilecek çıktılarının gelecek yıllarda vereceği seviyeyi tahmine çalışır. Bütçe yılı içinde alınmış olan kararların, gelecek yıl bütçelerinde doğuracağı sonuç ve maliyetlerin de göz önünde tutulması gerekir. Gelecek zaman boyutunu kapsamı, sistemin en belirli özelliğidir ve karar vericilerin, alacakları kararların doğuracağı yükümlülükleri kavramalarını sağlar³⁵.

Program bütçenin uygulanması kolay değildir. Çoğu defa program değerlendirilmesi yapılamaz. Program bütçe, Türkiye'de 1973 yılından beri uygulanmakta olup, gerekli hazırlıkların yapılmaması ve yeterli teknik yetişmiş elemanın olmaması nedeniyle, klasik bütçe sisteminin biraz gelişmiş şekli olmaktan ileri gidememiştir.

1.2.5.Planlama Programlama Bütçe Sistemi

Program ve performans bütçe sisteminin bir gelişimidir. Sistemin tanımı hakkında görüş birliğine varılamamıştır. Bu nedenle çeşitli tanımlara yer verilmiştir. Bazılarına göre, PPBS bütçenin hizmetler ve bu hizmetlerin

³⁴ Nezihe Sönmez , a.g.e., s.151-152.

³⁵ W.Z. Hirsch , *The Economics of State and Local Government*, New York Mc Grow-Hill Co., 1970, s.221.

çıktılarına göre yeniden şekillendirilmesi ve bu hizmetlerin gelecek yıllara ait maliyetlerinin önerilmesidir. Diğer bir tanımlama ise, PPBS sisteminin, mali kaynakların ayırımında en iyi ve en doğruyu yapabilmek için bilgi, haberleşme ve organizasyonun yapılabilmesi ve hükümete bunların kullanılmasında yol gösterici bir yöntem olduğunu kabul eder³⁶.

Plan program bütçe sisteminde, kaynakların ayırımında seçenekler mevcut olup, bu seçenekler arasında seçme olanağı vardır. Devletin mevcut kaynaklar arasında amaçlara uygun programların seçilmesi sayesinde kamu yönetimi yöneticilerinin daha kararlı ve tutarlı karar almasını sağlar.

Devletin asli görevleri olan eğitim, sağlık, savunma görevleri yanında sosyal devlet olması nedeniyle sosyal güvenlik kuruluşları ile ilgili görevleri de artmıştır. Devlet bu görevleri yerine getirirken önemli mali kaynaklara da ihtiyaç duymaktadır. Kamu harcamalarının sürekli artması ve buna karşı da mali kaynakların sınırlı olması ekonomik ve mali sorunları da beraberinde getirmiştir. Kamu harcamaları ile mali kaynaklar arasında denge kurulmasını gerektirmiştir.

Gelecek hakkında tahminler yapılırken, bu tahminlerin bir planlamaya dayandırılması gereği ortaya çıkmıştır. Planlama gereği gelecekteki sorunları çözümlmek için ortaya çıkmıştır. Hükümetler geleceğe ait bir yılı aşan faaliyetlerini programlamaktadır. Planlama geleceğe dönük olup, var olan kaynakların amaçları en iyi şekilde gerçekleştirecek seçenekleri ortaya çıkarmaktadır.

1.2.5.1. Plan Program Bütçe Sisteminin Unsurları

Plan program bütçe sisteminin üç ana unsuru bulunmaktadır. Bu unsurlar planlama, programlama , bütçeleme ve sistem analizidir.

---

³⁶ *Gülay Coşkun, a.g.e., 115.*

1.2.5.1.1.Planlama

PPB Sisteminde hedeflerin belirlenmesinde planlamanın önemi büyüktür. Kamu yönetiminde amaçların kesinlikle açık bir şekilde ortaya konulması gerekir. Belirlenen hedeflere ulaşmak için, hizmetlerin öncelik sırasına konulup, tercihlerin de bu şekilde yapılması gerekmektedir.

Planlamanın başlıca özellikleri şunlardır;

a-Hükümetin genel amaçlarının ve bütün kamu kuruluşlarının amaçlarının ve seçeneklerinin açıklanması ve bunların öncelik sırasına konmasıdır.

b-Bu amaçlara ulaşmak için gelecekte izlenecek yolların seçimi, uzun süreli programların ve faaliyetlerin saptanmasıdır.

c-Bu planın; alt program, faaliyet gibi üniteye yaklaşımı ile somutlaştırılmasıdır.

d-Planların maliyetlerinin ve son ürünün vereceği faydanın analizi ve karşılaştırılmasıdır.

e-Gerek duyulan mali kaynakların saptanması ve bu kaynakların planın uygulanmasında kullanılmasıdır.

f-Planlamaların süresinin hizmetin özelliğine göre uzun-orta-kısa vadeli olmasıdır.

g-Planın devamlı olarak gözden geçirilmesi ve gerekli değişmelerin hızla yapılmasıdır³⁷.

---

³⁷ Gülay Coşkun, a.g.e., s.116.

h-Bütçe ile ilgili kararlarda, planlama ve sistem analizi teknikleri kullanıldığından, karar verme organı için etkili ve yeterli bir araç olmaktadır.

ı-Denetim amaçlarının etkinliği çerçevesinde yapılmakta ve sonuçlara yönelmektedir.

Planlama çeşitli aşamalardan geçmektedir bu aşamalar hedeflerin belirlenmesi, programların seçimi, faaliyetlerin belirlenmesi, plan modelinin belirlenmesi ve maliyet tahminidir;

PPB Sisteminin unsuru olan planlama, bu plan stratejisinin hedeflerine ulaşmasında, görev olan kamu yönetimi birimlerinin hizmetlerinin, belli dönemler için planmasını öngörür. Böylece, kamu yönetimindeki hizmetlerin hedefleri belirlenmiş, yönetim içindeki hizmet çelişkileri, tekrarları, eksikleri görülmüş ve tanımlanmış olur. Kamu hizmeti gören birimlerin geleceğe ait çalışmaları, ulaşmaları gereken amaçlar açıklanmış olur³⁸.

PPB Sisteminde programları düzenlemek ve hedefleri en iyi şekilde gerçekleştirecek olanları seçebilmek için, önce faaliyetlerin belirlenmesi gerekir. Aynı hedeflere ulaşacak bir çok plan ve program yapılabilir. Amaçlara ulaşmak için çeşitli planların niceliksel analizinin yapıp, hedefi en iyi gerçekleştirecek olanının seçilmesini sağlar.

Aynı amaca yönelen bütün faaliyetler yönetimin hangi aşamasında olursa olsun, bir bütün halinde birleştirilip, uzun bir süreyi kapsamaktadır. Belli bir süreyi kapsayan planlamaların maliyet ve faydaların hesaplanması yapılmaktadır.

Yapılması zorunlu olan kamusal hizmetler birbirinden farklı programlar tarafından gerçekleştirilir. Bu farklı programlar için seçimlik planlamalar yapıp,

---

³⁸ *Gülay Coşkun, a.g.e., s.117.*

maliyetleri de hesaplanmaktadır. Seçimlik planlamaların yapılması ile maliyetleri arasında kıyaslama yapılarak en uygun olanı seçilir.

1.2.5.1.2. Programlama

Planlama ile Programlama iç içe girmiş iki kavramdır. Planlama daha geniş kapsamlı olup, amaçların belirlenmesinden programların uygulanmasına kadar geniş bir süreçte gerçekleşmektedir. Programlama ise, belli amaçlara ulaşmak için gerekli faaliyetlerin ve kaynakların bir araya getirilmesi ve değerlendirilmesi, amaçları en iyi gerçekleştirebilecek olanın seçilmesi aşamasını kapsamaktadır. Programlama seçimlik planlar arasından seçilen plânların toplamını verir. Zira alt program, faaliyet-proje programı oluşturan unsurlardır. Programlama şu özellikleri taşımaktadır ;

a-Programlar belli amaç için yapılmaktadır. Amaca ulaşmak için ilgili faaliyet ve fonksiyonlar birleştirilmektedir.

b-Programların saptanmasında esneklik sağlanmalıdır.

c-Kamu yönetimindeki çeşitli kuruluşlar için kamu yönetimi ele alınıp, belirli amaçlara yönelen programlar tüm yönetim için yapılmaktadır.

d-Plan ve programların seçimlik olması nedeniyle, seçenekler arasında en uygununu seçip uygulamak mümkündür.

e-Programın tümünü kapsayan hizmet birimleri, alt programlar ve faaliyetler biçiminde daralan, somutlaşan birimlere bölünmektedir. Faaliyetlerin özelliği ve iş birimlerinin tespitinde, birim maliyet , iş yükü, personel sayısı, maliyet-fayda analizleri gibi teknikler ile istatistik ölçüler kullanılmalıdır.

1.2.5.1.3.Bütçeleme

Amaçlar saptanıp, bu amaçlara ulaşılabilecek programlar seçildikten sonra, programların bütçe aracılığıyla uygulanması gerekir. Uygulama, ancak var olan mali kaynaklar ayrılıp verilirse yapılabilir. Bütçeleme, kaynakların planlanmış şekilde, mali olanaklar içinde kullanılması olup, planın açıkça amaçları belirlenirken diğer taraftan bütçe, bu amaçlara ulaşmak gayesiyle programlar arasında kaynakların tahsisine imkan verir. İşte mali kaynakların temini ve programlara belirli dönemler için ayrılması bütçeleme aşamasında olur³⁹.

Planlama programlama bütçe sisteminde bütçe yıllık olarak hazırlanır. Mali kaynakların sağlanması ve bu kaynakların yıllık ilkesine göre programlara tahsisi bütçeleme aşamasında yapılmaktadır. Kaynaklar ile harcamalar arasında en az kaynak sarfı ile en fazla yararı sağlayacak şekilde denge kurulmuş olur.

Bütçe ve plan eş anlamlı kavramlar değildir. Bütçeleme ile planlama programlama ilişkisi kurularak, bir bütçe dönemi içinde, gerçekleştirilecek amaçlara, kaynakların ayrıldığı bir aşama olmaktadır. Bütçe ile yapılan harcamaların, belli amaçlara yönelen plan ve programların seçilmesi olanağı vardır. Sınırlı kaynakların en etkin şekilde kullanılması plan ve programlaştırılırken, bütçe ile bunların parasallaştırılması yapılır.

Uzun vadeli plan ve programların bir yıllık kısmını kapsayan ve bunların uygulama alanına konulması için gerekli mali desteğin sağlanması imkanını veren bütçede ödenekler, harcama kalemlerine göre değil, hedeflere ulaşmak amacıyla yapılacak hizmetler için ayrılır. Programların, alt programların ve faaliyetlerin maliyetlerinin hesaplanması ve bu hesaplamaların geliştirilen teknikler ve standartlarla sürekli olarak denetlenmesi gerekir. Bütçenin yıllık

---

³⁹ *Gülay Coşkun, a.g.e., s.120.*

olarak hazırlanması, plan ve programların daha sonraki yıllara ait kısımlarından bir değişiklik yapmayı zorunlu kılmaz⁴⁰.

PPB Sistemi uzun vadeli planlama ve programlamayı ve bütçelemeyi bir bütün olarak birleştirmektedir. planlama, programlama ve bütçelemenin ayrı ayrı özellikleri olup, sistem bunları birleştirip, koordinasyon sağladığından etkinlik kazanmaktadır. Çeşitli teknikler ve analiz yöntemleri kullanıldığından hizmetlerin yapılmasında ve kaynakların kullanılmasında rasyonelliği, etkinlik ve verimliliği arttırmaktadır.

1.2.5.1.4.Sistem Analizi

Plan program bütçe sisteminin analitik yönü, hükümetin amaçları saptaması ve bu amaçlara ulaşmak üzere plan ve programların seçenekleri ile hazırlanabilmesi, seçeneklerin uzun süreli maliyetlerinin ve faydalarının hesaplanarak, değerlendirilebilmesi ve seçenekler arasında seçim yapma olanağının karar organına bırakılabilmesidir⁴¹.

Amaçlara ulaşmak için çeşitli seçenekler saptamak ve bu seçeneklerin maliyet fayda ve risklerinin rakamsal olarak karşılaştırılması yapılmaktadır. Bu karşılaştırmalar çeşitli yöntemlerle yapılabilmektedir.

Sistem analizi tüm analiz faaliyetlerini ve tekniklerini kapsamaktadır. Bunların bazıları; maliyet-fayda analizi, maliyet-verimlilik analizi, işlem analizi, sistem planlaması, benzetme modeller, verim analizi, oyun teorisi gibi analizlerdir. Bütün bu analizlerin amacı kıt kaynakların en iyi şekilde kullanılmasını sağlamak için seçenekler bulmak ve bu seçenekler arasında karşılaştırmalar yapmaktır.

---

⁴⁰ Nezihe Sönmez , a.g.e., s.159.

⁴¹ Gülay Coşkun , a.g.e., s.121.

Sistem analizinin unsurları şunlardır;

a-Amaç; belirlenecek amaçların çok iyi tanımlanması gerekir. Amaçlar ile araçların daima değiştirilip, yeniden şekillenmesi sağlanmalıdır.

b-Seçenekler; seçeneklerin tümünün analize katılması gerekir. bu seçenekler arasında geniş bir araştırma yapıp bilgi sahibi olunursa, en iyi seçeneği bulma olanağı artar.

c-Seçeneklerin Maliyetlerinin Saptanması : Maliyetlerin saptanması ile kıt kaynakların ne kadarının seçeneklere ayrılacağı tespit edilir. Seçenek maliyeti en düşük olanın saptanarak bunun amacı gerçekleştirmedeki oranına bakılmaktadır.

d-Model Tespiti : Her seçenek için bilimsel esaslarla maliyet ve yararların tespiti gereklidir. Seçeneklerin hazırlanmasında, seçeneklerin niteliklerine göre sebep sonuç ilişkilerine göre çeşitli yöntemler kullanılarak modeller oluşturulabilir ve buna göre en uygun model seçilir.

e-Ölçeğin Seçilmesi : Ölçek, seçenekler arasında öncelik sırasına göre sıralanmasında bir standart olabilmektedir. Ölçeğin seçilmesinde güçlükler bulunmaktadır. Amaçlara göre değişik ölçekler kullanılır.

1.2.5.2. Planlama Programlama Bütçe Sisteminin Program Bütçeden Farklı Yönleri ve İlişkileri

PPB Sisteminin program bütçeden farklı yönleri bulunmaktadır bu farklılıklar;

a-PB Sistemi PPB Sisteminden daha önce gelişmiş ve bütçe ile sistem anlayışı arasındaki ilişkiyi daha önce kurmuştur. PPBS, PB sisteminin daha gelişmiş sistemi olmuştur.

a-PB Sistemi PPB Sisteminden daha önce gelişmiş ve bütçe ile sistem anlayışı arasındaki ilişkiyi daha önce kurmuştur. PPBS, PB sisteminin daha gelişmiş sistemi olmuştur.

b-PPBS Kamu yönetimin bütün kaynaklarının genel dağılımını, fonksiyonlarını belirler. PB sistemi sorunları daha dar açıdan ele almaktadır.

c-PB PPBS'nin gelişmesinde ve uygulanmasında ön şarttır. Planlama ve Programlama safhaları uygulandıktan sonra bütçeleme süreci PB sistemi ile gerçekleşir.

1.2.5.3.Planlama Programlama Bütçe Sisteminin Klasik Bütçeden Farkı

Yürütme organı olan hükümetlerin temel amaçlarını PPBS ile ortaya koyması gerekir. Amaçlar somutlaştırıldıktan sonra, hizmetleri gerçekleştirecek hizmet programları ve bu programları oluşturan alt program faaliyet ve projeler saptanır. Kamu ekonomisinde kalkınma planı ile ekonomik kalkınmanın amaçlarının tutarlı olması gerekir. PPBS'nin klasik bütçeden farkı şunlardır ;

a-Klasik bütçe sisteminde planlama kavramı yoktur. Plânla bütçe ilişkisi kurulamamaktadır.

b-Klasik bütçe sisteminde seçimlik seçenekler kullanılamamaktadır. Kamu yönetimde bu seçeneklerin olmamasından dolayı kaynak israfına neden olmaktadır.

c-PPBS'nde analiz ve teknikler kullanılarak kamu yönetimine karar vermede yardımcı olmaktadır.

d-Klasik bütçede harcamalara göre değerlendirme yapılmaktadır. Oysa PPBS'nde amaçlar belirlenir ve bu amaçlara ulaşıp ulaşılamadığına göre değerlendirilme yapılır.

e-Klasik bütçede planlar kısa sürelidir. Uzun vadeli planlara yer verilmemektedir. Bir yılı geçen planlar PPBS'nde yer alıp, kamu yönetimine gelecek yıllarda ortaya çıkacak durumlar ve mali durum hakkında bilgi verir.

f-PPBS'nde kararlar daha kısa zamanda alınır. Teknik bilgilerden yoksun olduğu için klasik bütçede kararlar gecikebilir.

g-Karar verme organına seçeneklerin sunulması sayesinde, doğru karar verme imkanı doğar. Klasik bütçede seçenekler olmadığı için doğru karar verme ihtimali düşüp siyasal tercih ve baskı grupları önemli rol oynar.

h-Planlı kalkınma ekonomisi uygulayan ülkelerin hükümet programlarının birleştirilmesi sayesinde ülke ekonomisi için kararların alınmasını sağlar.

ı-PPBS'nde denetim işlemi etkinlik denetimi şeklinde olup, klasik bütçede formalite ve hesap denetimidir.

1.2.5.4. Planlama Program Bütçe Sisteminin Uygulanmasındaki Yararlar

PPBS uygulamasının yararları şunlardır;

a-Planlama Programlama sayesinde koordinasyon sağlanır.

b-En iyi bilimsel ve teknik yöntemlerin belirlenmesi sayesinde, amaçlara ulaşmada en etkin ve nesnel yolun seçilmesi olanağı ortaya çıkar.

c-PPBS ile karar verme organına maliyet ve verimlilik ile ilgili bilgilerin her zaman verilmesi mümkündür.

d-PPBS'nin esnek olması sayesinde geleceğe yönelik programlarda değişiklik yapmak kolaydır.

e-Programlar analitik ve yapısal olarak hazırlandıktan sonra değişmelere göre, program özelliklerine göre değişiklik yapılabilir.

f-Hedeflere ulaşıp ulaşılmadığı elde edilen sonuç ile hedeflenen sonucun karşılaştırılması yoluyla kolayca bulunabilir.

g-Gelecek yılların bütçeleri hazırlanırken, önceki yılların bütçe dökümleri dikkate alınarak mali planın planlı ve programlı olmasını sağlar.

h-İyi bir plan, amaçlara ulaşmanın yolu olarak planlı ve programlı çalışmaların verimini ortaya koyar.

ı-PPBS, yıllık olduğu gibi gelecek yıllarda uzun vadeli planlamaların olması sayesinde ödenek tahsislerinin daha kolay yapılmasını sağlar.

i-PPBS seçenekli program maliyetleri nedeniyle bilgi toplama sistemi geliştirmiştir.

j-PPBS muhasebe sistemine yenilikler getirmiştir.

k-Maliyetler arasında en düşük olanının seçilmesi sayesinde tasarrufa gidilebilir.

l-Yapılan programlar sayesinde gelecekteki ihtiyaçlar belli olduğundan risk en aza inmektedir.

m-Karar verme organına politik kararlarını vermede yardımcı olur.

n-Kamu yönetimde birimler arasında haberleşmenin iyi olması nedeniyle, seçeneklerin yaratılmasında ve karar verilmesinde başarılı sonuç sağlar.

p-Planlanmış amaçların program ve faaliyetleri ile bunların maliyetleri arasında en iyi koordinasyonu PPBS sağlar.

1.2.5.5. Planlama Programlama Bütçe Sisteminin Uygulanmasındaki Güçlükler

PPBS uygulamasında bazı güçlükler ortaya çıkmaktadır bu güçlükler;

a-PPBS'ni uygulayan ülkeler kendi sosyal ekonomik durumlarına göre PPBS'nin unsur ve özelliklerini uygulamaktadır. Henüz bu bütçeleme sistemi gerçek anlamda uygulanmamaktadır.

b-Personel yetersizliği nedeniyle uygulamada güçlükler yaşanmaktadır. Bu konuda teknik personelin eğitimine yeterince önem verilmemesi de başka bir sorundur.

c-Kamu yönetimi örgütleri ve personeli PPBS'nin özellik ve unsurlarını uygulayamamakta, gerekli değişikliklerin yapılmasında tepki göstermektedir.

d-PPBS ile siyasal organın politik kararlarını istediği gibi uygulamasını engelleyerek, tepki göstermesine neden olur.

e-Henüz kavramda bir tanım birliğine varılmamış olması diğer bir sorunu teşkil etmektedir.

1.2.6.Yatırım Bütçeleri

Devletin sınırlı kaynaklarla toplumun tüm ihtiyaçlarını karşılayıp yatırım yapması bütçe ile gerçekleşir. Devletin bu sınırlı kaynaklarla toplumun tüm ihtiyaçlarını karşılaması ve yatırımları yapması zordur. Bu ihtiyaç ve yatırımlar öncelik sıralamasına göre yapılmalıdır Bütün bu harcama ve yatırım giderleri devlet bütçesinin gider kısmında yer alır.

Yatırım bütçesi, cari bütçeden ayrı bir bütçe olarak düzenlenmekte ve belirli bir kısım yatırım giderleri, özel bazı gelirlerle karşılanmaktadır. Ayrı bir bütçe şeklinde de olsa kalkınma planlarına uygun ve ekonomik refahı artırıcı bir şekilde olması gerekmektedir. Yatırım bütçelerinin en önemli özelliği yatırımlar

için yapılacak giderlerin ayrı bir grup halinde toplanması ve cari harcamaların ayrı bir bütçede gösterilmesidir.

1.2.6.1.Yatırım Bütçelerinin Faydaları

Yatırım bütçelerinin diğer bütçelere göre faydaları ;

a-Kamu hizmeti yapan kuruluşların yatırımları ayrı bütçede gösterilmiş olur.

b-Devletin mali kaynaklarının ne kadarının cari harcamalara, transfer harcamalarına, yatırım harcamalarına ayrıldığını gösterir.

c-Kamu sektöründe sermaye birikimi hakkında bilgi verir.

d-Yatırım harcamaları sektörler arasında daha rasyonel dağıtılmış olur.

e-Siyasi iktidara karar alma sürecinde hız kazandırır.

f-Gelecek nesiller için vergi yükü dağılımını daha iyi sağlayabilir.

g-Milli geliri arttıran veya arttırmayan harcamalar birbirinden ayrılır.

1.2.6.2.Yatırım Bütçelerinin Uygulamadaki Güçlükleri

Yatırım bütçelerinin uygulamadaki güçlükleri ;

a-Kamu yönetimine kaynak kullanımında fayda sağlamakla birlikte, kamu yönetimi dışında kalan kurumlar çoğaldıkça denetim güçleşmektedir.

b-Genel bütçeden sapsalara yol açmış yatırım bütçelerini uygulayan kamu kuruluşlarının sayısı artmıştır.

c-Yatırım bütçelerinin kamu yönetimince hazırlanması ve uygulanması zordur.

d-Yatırım bütçesi hazırlayan kurumların borçlanmaları zor olmaktadır.

e-Kamu yönetiminde genel bütçe dışında bütçelerin olması idareyi güçleştirmektedir.

Türkiye'de yatırım bütçesi uygulanmamıştır. Yaklaşım olarak, kalkınma planlarıyla hedeflenen yatırımları genel bütçe, katma bütçe ve döner sermayeli

işletmelerin bütçelerinde gösterilmeleri yatırım bütçesine benzemekte olup, ayrı bir bütçe teşkil etmemektedir.

1.2.7.Sıfır Esaslı Bütçeleme Sistemi

Bu sistemde esas olarak geçmiş yılların ödeneklerine bağımlılığı ortadan kaldırarak diğer bütçe sistemlerinden farklı bir bütçeleme amacı gütmüştür⁴².

Sıfır esaslı bütçeleme sisteminde, geçmiş yıl ödenekleri hiç dikkate alınmamakta "sıfır" olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle önceki yılki harcamalar dikkate alınmayıp, yeni mali yıl bütçesi hazırlanırken önceki yıllara bağımlılık ortadan kaldırılır. Bütün faaliyet ve harcamalar yeniden değerlendirilmeye tabi tutulup bütçe hazırlanmaktadır. Bu şekilde önceki yılki ödenekleri kıyaslama ortadan kalkmaktadır.

Bu sistemde, programlar yeniden gözden geçirilip, faydası azalan ve hiç olmayan programlar değiştirilir. Kamu ihtiyaçları öncelik sıralamasına konularak değerlendirilip, kaynakları da buna göre yönlendirmeyi amaçlamaktadır.

Sıfır esaslı bütçeleme sistemi, belli bir program oluşturan faaliyetler arasında kıyaslamalar yapılmasını ve programların alternatiflerini ortaya çıkarır. Bütçe teklifleri alternatifler şeklinde olmaktadır.

1.2.7.1.Sıfır Esaslı Bütçeleme Sisteminin Basamakları

Sıfır esaslı bütçe sisteminin basamakları;

- a-Kurumun hedefinin ve bütçeleme varsayımlarının belirlenmesi,
- b-Karar birimlerinin belirlenmesi,
- c-Karar paketlerinin hazırlanması,

---

⁴² Figen Altuğ, "Sıfır Esaslı Bütçeleme Sistemi", *Maliye Enstitüsü Konferansları*, Seri No:32, 1988, s.3.

d-Karar paketlerinin sıralanması,

e-Karar paketi sıralama formunun oluşturması, olarak sayılabilir⁴³.

1.2.7.2.Sıfır Esaslı Bütçe Sisteminin Yararları

Sıfır esaslı bütçe sistemi şu yararları sağlamaktadır;

a-Kaynakların etkin bir biçimde kullanılmasını öngörmektedir,

b-Yöneticilerin karar paketi hazırlamaları sayesinde her yönetim yılında yeniden değerlendirme yapma imkanı sağlanmaktadır. Bu yöneticilerin değerlendirme yeteneğini geliştirir,

c-Uzun vadeli planlama yapma zorunluluğu kendiliğinden ortaya çıkar,

d-Yönetim kademesinde bulunan üst ve ast konumundaki yöneticilerin birbirleriyle daha ahenkli çalışmasını zorunlu kılar,

e-Programlar arasında faydası az veya hiç olmayan programlar çıkarılarak daha faydalı programlar ortaya konur,

f-Yöneticileri analiz yapmaya ve araştırmaya yöneltir.

1.2.7.3.Sıfır Esaslı Bütçe Sisteminin Güçlükleri

Sıfır esaslı bütçe sistemi uygulamasının şu güçlükleri olmaktadır;

a-Sıfır esaslı bütçe sistemini hazırlamada yöneticilere iş yükü getirmekte ve zaman kaybına neden olmaktadır,

b-Karar paketlerinin fayda maliyet analizine göre hazırlanmasında kişisel yargılar ön plana çıkmaktadır,

⁴³ Nezihe Sönmez, a.g.e., s.165.

c-Sistemde sadece bütçenin gider kısmı düzenlenmekte gelir kısmında herhangi bir değişiklik yapılmamaktadır,

d-Yetişmiş teknik eleman sıkıntısı yaşanmaktadır,

e-Yöneticilerin yeni bir bütçeleme sistemi ile karşılaşmaları ve eski alışkanlıklarından vazgeçmeleri güç olduğundan tepki görmektedir,

f-Alt kademelerde hazırlanan karar paketi sayısı çok olduğundan seçim ve onay işlemleri güç olmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. TÜRKİYE'DE BÜTÇE ÇEŞİTLERİ

İnsanların yaşamlarını sürdürebilmesi için bir çok ihtiyacı bulunmaktadır. Bu ihtiyaçları karşılamak için insanların gösterdikleri faaliyetler ekonomik faaliyetlerdir. Ekonomi biliminin konusu olan faaliyetler kamu ve özel kesim tarafından gerçekleştirilir. Özel ekonomi, insanların ihtiyaçlarını gidermek için serbest piyasada faaliyet göstermektedir. Serbest piyasada ihtiyaçlar insanların gösterdikleri faaliyetlerle karşılanır. Özel ekonomi sektörü, serbest rekabet ilkeleri doğrultusunda faaliyette bulunur. Ekonomide rekabet ilkelerinin tam olarak uygulanmadığı görülmektedir. Tekeller, holdingler, haksız rekabet uygulayarak serbest rekabet ilkelerinin uygulanmasını engeller.

Özel ekonomi sektörü tüm ekonomik faaliyetleri yerine getirememektedir. Cumhuriyetin ilk yıllarında özel sektörü teşvik etmek ve finansmanı özel sektör tarafından karşılanamayacak mali yük getiren büyük yatırımların gerçekleştirilmesi amacıyla devlet ekonomik faaliyetlerde bulunmuştur. Devletin ekonomik faaliyetleri Atatürk İlkelerinden "Devletçilik" ilkesinin uygulanmasını zorunlu kılmıştır. Zamanla devletin ekonomik faaliyetleri azaltması veya ekonomiden el çekmesi amacıyla görüşler ortaya atılmıştır. Çeşitli siyasal iktidarlar, siyasi görüşleri doğrultusunda ve parti programları gereğince özelleştirme faaliyetlerinde bulunmuşlardır. Özelleştirme faaliyetleri yasal engellemelerle karşı karşıya kalıp, tam olarak gerçekleşmemiştir.

Devletin ekonomi faaliyetlerinin kapsamını kamu ekonomisi oluşturmaktadır. Kamu ihtiyaçları sadece ferdin değil, toplumun ihtiyaçlarını oluşturmaktadır. Devlet özel teşebbüs tarafından karşılanamayan (savunma, adalet, güvenlik gibi) hizmetleri yerine getirmektedir. Bu hizmetlerden tüm toplum faydalanmaktadır. Devletin vermiş olduğu hizmetlerden bir bedel ödemiyor diye kişiler dışlanamaz. Bu hizmetlerin bazıları bedelsiz bazıları ise,

gerçek maliyetlerini yansıtmayan bedeller ile vatandaşlara sunulur. Kamu kurum ve kuruluşlarının sunduğu bazı hizmetleri özel sektör de sunabilmektedir. Eğitim ve sağlık hizmetleri gibi yarı kolektif hizmetleri özel sektör de vatandaşa bir bedel karşılığında sunmaktadır.

İster özel, ister kamu ekonomisi tarafından sunulsun, bunların yapılması için mali kaynaklara ihtiyaç vardır. Özel sektör ürettiği mal ve hizmetleri bir bedel karşılığında vatandaşa sunarak, finansman sağlar. Devletin sosyal devlet olması nedeniyle, tüm toplum için ürettiği mal ve hizmetlerin finansmanı vergiler yoluyla karşılanmaktadır. Kamu ekonomisinin kaynakları kısıtlıdır. Bu nedenle, hizmetlerin öncelik sıralamasına göre sıralandırması gereklidir. Mali kaynakları bu şekilde planlayıp sıralamaya koyan devlet bunu bütçe yoluyla gerçekleştirmektedir.

Türkiye'de bir çok bütçe çeşidi uygulanmaktadır. Bu bütçe çeşitleri :

- a-Genel bütçe
- b-Katma bütçe
- c-Özel bütçeler
- d-Özerk bütçeler
- e-Fon bütçeleri
- f-Döner sermaye bütçeleridir.

2.1.Genel Bütçe

Devletin esas faaliyetlerinin yürütüldüğü, bakanlık denilen "icracı" birimlerin yer aldığı bütçe olup, hazırlanması ve uygulanması kanuna dayanan bütçe çeşididir. Bu bütçe ile devlet organları bir mali yılda yapmayı tasarladıkları hizmetleri, bu hizmetler için yapılacak harcamaları karşılayacak gelir kaynaklarını belirler⁴⁴.

⁴⁴ Yusuf Akça, a.g.e., s.28.

Türkiye'de devlet bütçesinin yasal dayanakları Anayasa, 1050 sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanunu, Bütçe Kanunları ve denetim açısından da 832 Sayılı Sayıştay Kanunudur. Bütçenin gerçek anlamda hukuki, siyasi, ekonomik ve teknik olarak hazırlanıp uygulanması Cumhuriyet dönemi ile başlamıştır. Cumhuriyet döneminde 1924, 1961 ve 1982 Anayasalarında bütçe ile ilgili hükümlere yer verilmiştir. 1924 Anayasasında " vergi; devletin genel giderleri için halkın pay vermesidir.", " vergiler ancak kanunla salınır ve alınır." hükümleriyle kanunilik esasını koymuştur. 1961 Anayasasının 61.maddesine göre "herkes kamu giderlerini karşılamak üzere, mali durumuna göre, vergi ödemekle yükümlüdür. Vergi, resim ve harçlar ve benzeri yükümler ancak kanunla konulur" hükmü yer almıştır.

1982 Anayasasında da bütçe ile ilgili hükümlere yer verilmiş ve bugün uygulamada bu hükümler uygulanmaktadır. Anayasanın 161.maddesine göre "Devletin ve kamu iktisadi teşebbüsleri dışındaki kamu tüzel kişilerinin harcamaları yıllık bütçelerle olur, bütçe kanuna bütçe ile ilgili hükümler dışında hüküm konulamaz" Anayasanın 162.maddesine göre "Bakanlar Kurulu, genel ve katma bütçe tasarıları ile milli bütçe tahminlerini gösteren raporu, mali yıl başından en az 75 gün önce, Türkiye Büyük Millet Meclisine sunar."

Anayasanın 163.maddesi genel ve katma bütçelerle verilen ödeneğin, harcanabilecek sınırları gösterdiğini belirtmektedir. Harcanabilecek miktar sınırını aşmak üzere Bakanlar Kuruluna yetki verilmez. Yine Bakanlar Kuruluna kanun hükmünde kararname ile bütçede değişiklik yapılma yetkisi de verilemez. Anayasanın 164.maddesinde ise, kesin hesap kanun tasarılarının yeni bütçe kanun tasarisinin görüşülmesi esnasında ele alındığını belirtmektedir.

1050 Sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanunu 1927 yılında yayınlanmış olup, Devlet bütçesinin sınırlarını ortaya koymuştur. 1050 Sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanununun 1.maddesinde Devletin bütün mallarının yönetim ve muhasebesinin bu kanuna tabi olacağı belirtilmektedir⁴⁵.

---

⁴⁵ 1050 Sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanunu, mad.1.

1050 Sayılı Kanununun 2.maddesine göre devletin mali varlığı şunlardır;

- a-Devletçe konulan ve alınan her türlü vergi, resim ve harçlar,
- b-Devlete ait nakitler (Her türlü para ve banka hesapları),
- c-Her türlü hisse senetleri,
- d-Diğer kıymetler,
- e-İrat ve satış bedelleri,

1050 Sayılı M.U.K'nun 3. maddesine göre, Mali yıl ve yönetim dönemine ait hükümlere yer verilmektedir. Bu hükümler aşağıda gösterilmiştir;

- a-Mali yıl 12 aylık süreyi kapsamaktadır,
- b-Yönetim dönemi saymanların o görevde buldukları süreyi kapsar,

1050 Sayılı M.U.K.'nun 5. maddesinde, mali yılın takvim yılı olduğunu belirtir 28.madde, her mali yılda devletçe toplanacak gelirler ile ödenek ve giderlerinin bütçe kanunlarında yer alacağını belirtmiştir. Bütçeye konulan ödeneklerin ne oranda kullanılacağına Bakanlar Kurulunca karar verileceğini belirtmiştir.

1050 Sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanununun 31.maddesinde gider cetvellerinin daireler ve bölümler halinde düzenlenir hükmü yer almaktadır.

26.12.1996 tarih Mükerrer Sayılı Resmi Gazetede 22859 Sayılı 1997 Mali yılı bütçesinde Genel Bütçeye dahil daireler şunlardır⁴⁶.

- 1-Türkiye Büyük Millet Meclisi Radyo ve Televizyon Üst Kurulu
- 2-Cumhurbaşkanlığı
- 3-Sayıştay
- 4-Anayasa Mahkemesi

⁴⁶ 26.12.1996 tarih 22859 Mükerrer Sayılı Resmi Gazete

- 5-Başbakanlık
- 6-Devlet Planlama Teşkilatı
- 7-Dış Ticaret Müsteşarlığı
- 8-Hazine Müsteşarlığı
- 9-Danıştay
- 10-Yargıtay
- 11-Devlet İstatistik Enstitüsü
- 12-Diyanet İşleri Başkanlığı
- 13-Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü
- 14-Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü
- 15-Adalet Bakanlığı
- 16-Milli Savunma Bakanlığı
- 17-İçişleri Bakanlığı
- 18-Emniyet Genel Müdürlüğü
- 19-Jandarma Genel Komutanlığı
- 20-Sahil Güvenlik Komutanlığı
- 21-Dışişleri Bakanlığı
- 22-Maliyet Bakanlığı
- 23-Milli Eğitim Bakanlığı
- 24-Bayındırlık ve İskan Bakanlığı
- 25-Sağlık Bakanlığı
- 26-Ulaştırma Bakanlığı
- 27-Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı
- 28-Orman Bakanlığı
- 29-Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
- 30-Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
- 31-Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı
- 32-Kültür Bakanlığı
- 33-Turizm Bakanlığı
- 34-Çevre Bakanlığı
- 35-Denizcilik Müsteşarlığı
- 36-Gümrük Müsteşarlığı

Bütçe Kanunlarında, bütçeye konulan ödeneklerin kullandırma oranlarını (ödeneklerin serbest bırakma oranlarını) Maliye Bakanlığının belirlemesi için yetki verilmektedir. Maliye Bakanlığı bir yetkiyi ülkenin mali kaynaklarını etkin bir şekilde kullanmak ve israfı önlemek için en iyi şekilde kullanır. Bu yetkiyi kullanırken, gelir elde edilecek dönemler göz önüne alınarak serbest bırakma oranları dönemler halinde belirlenir.

Örneğin 1997 Mali Yılı Genel Bütçesi aşağıdaki gibi milyon lira olarak gösterilmiştir;

Personel Giderleri	1.226.531.500
Diğer Cari Giderler	634.786.000
Toplam Cari Giderler	1.861.317.500
Dış Proje Kredisi	15.964.480
Yatırım Harcamaları	199.691.240
Toplam Yatırım	215.655.720
Transfer Harcamaları	4.050.559.782
Vizeli Kamulaştırma	3.950.000
Fon	213.202.498
Toplam Transfer Harcamaları	4.267.712.280
Genel Toplam	6.344.685.500

2.2. Katma Bütçe

Bölünemeyen ve programlanamayan kamu hizmetleri yanında, yarı kamusal hizmet üreten kuruluşlar da vardır. Bu tür kuruluşlar, kamu hizmetinin faydasının yine bölünmesi ve programlanması güç olan mal ve hizmet üretmekle beraber, hizmet maliyetlerini veya bir kısmını, hizmetten

yararlanana ödettirmeyi mümkün kılan hizmeti yaparlar. Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü, Devlet Karayolları Genel Müdürlüğü, Üniversiteler gibi. Bunların topluma sunduğu mal ve hizmetlerin maliyetlerinin bir kısmı ücret, fiyat, harç biçiminde yararlanana ödettirilir. Ödettirilmeyen kısmı ise, kamu finansmanı yani vergiler yoluyla karşılanır⁴⁷.

Bütçede birlik ilkesini bozan genel bütçe dışında hazırlanıp uygulanan Katma Bütçe sistemi, ülkemizde uygulanmaktadır. Tüzel kişiliği bulunan kamu kurumları kendi faaliyetleri sonucu elde ettikleri gelirleriyle kendi giderlerini karşılamaktadır. Kendi gelirleri kendi giderlerini karşılayamadığı durumlarda ise, devlet bütçesinden açıkları karşılanmaktadır. Gelir fazlalıkları için özel kanunlarında kendi bütçelerine konulacağına dair bir hüküm yoksa, Genel bütçenin gelir kısmına kaydedilir.

2.2.1. Katma Bütçenin Tanımı

1050 Sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanununun 115.maddesine göre "Giderleri özel gelirlerle karşılanan ve genel bütçe dışında yürütülen bütçelere katma bütçe" denir.

Katma Bütçeli Kuruluşlar tüzel kişiliğe haiz kuruluşlardır. Bugün bir çok alanda faaliyet gösteren Katma Bütçeli Daireler 1997 Yılı Bütçe Kanununda gösterilmiştir.

29.12.1996 tarih, 22862 Mükerrer Sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Katma Bütçeli İdareler 1997 Mali Yılı Bütçe Kanununa göre şöyle sıralanır;

- 1-Tarım Reformu Genel Müdürlüğü
- 2-Vakıflar Genel Müdürlüğü
- 3-Gençlik Spor Genel Müdürlüğü
- 4-Karayolları Genel Müdürlüğü

---

⁴⁷ *Gülay Coşkun, a.g.e., s.49.*

- 5-Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü
- 6-Hudut Sahiller Sağ.Genel Müdürlüğü
- 7-Orman Genel Müdürlüğü
- 8-Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü
- 9-Petrol İşleri Genel Müdürlüğü
- 10-Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü
- 11-Telsiz Genel Müdürlüğü
- 12-Yüksek Öğretim Kurumu ve Üniversiteler

Örneğin 1997 Yılı Katma Bütçesi aşağıdaki gibi milyon lira olarak gösterilmiştir ;

Personel Giderleri	: 262.903.000
Diğer Cari Giderler	: 34.474.960
Toplam Cari Giderler	: 297.377.960
Dış Proje Kredisi	: 28.807.216
Yatırım	: 276.877.064
Toplam Yatırım	: 305.684.280
Transfer	: 14.417.619
Vizeli Kamulaştırma	: 12.050.000
Fon	: 2.797.502
Toplam Transfer	: 29.265.121
Genel Toplam	: 632.327.361
Özel Gelir	: 17.000.000
Hazine Yardımı	: 482.759.261
Devlet Katkısı	: 132.568.100
Toplam Gelir	: 632.327.361

1050 Sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanununun 116. maddesine göre, Katma Bütçeli kuruluşlar kendi bütçelerini hazırlayıp Maliye Bakanlığına

gönderirler Maliye Bakanlığı da bütçeleri meclise sunar. Aynı kanunun 117. maddesine göre katma bütçelerin genel müdürleri bağlı oldukları bakan adına işlemleri yürütür. 118. maddeye göre de Katma Bütçe hesaplarınının 1050 Sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanunu'na tabi olacağını belirtmektedir.

2.2.2. Katma Bütçeli Kuruluşların Özellikleri

Katma bütçeli kuruluşlar şu özellikleri taşımaktadır ;

a-Katma bütçeler, kendi giderlerini öz gelirleriyle karşılama amacıyla kanunla kurulmuş kamusal mal ve hizmet üreten kamu hizmeti gören kuruluşlardır.

b-Ayrı bir tüzel kişilik olmakla birlikte bir Bakanlığa bağlıdır. Örneğin, Üniversiteler bütçelerinin hazırlanması yönüyle Milli Eğitim Bakanlığına bağlıdır. Bunun dışında bir bağıllığı olmayıp harcamaları yetkili organlar tarafından yapılır. Rektörler en üst ita amiri olup yetkilerini ast makamlarına devredebilir.

c-Kendi kanunları dışında Genel Muhasebe Kanunu hükümlerine bağılırlar.

d-Bütçelerini kendileri hazırlayıp Maliye Bakanlığına sunarlar. Katma bütçeler için her yıl ortak "Katma Bütçe Kanunu" çıkarılır. Her katma bütçeli kuruluş, bütçe kanunundaki özel hükümler yanında genel bütçe kanunundaki hükümleri uygular.

e-Genellikle öz gelirleri kendi giderlerini karşılamadığından "hazine yardımı" alırlar. Hazine yardımları her yıl artış göstermektedir.

f-Bütçeleri şekil yönünden genel bütçeye benzer Genel Bütçedeki cetvel şekilleri katma bütçede de vardır.

g-Bu bütçeler genel bütçe gibi "program bütçe" bazında hazırlanır.

h-Mali denetimleri de genel bütçenin denetimi şeklinde olur.

ı-Katma bütçe uygulaması, belirli kamu hizmetlerini veren örgütleri ayrı bir bütçeye kavuşturarak, hizmetten yararlananların maliyete katkıda bulunmalarını sağlamak, hem kaynak yaratmak, hem bu hizmetten yararlanmayanların katkısını azaltmak amacı taşır⁴⁸.

2.2.3. Konsolide Bütçeler

Katma bütçeli kuruluşlar ile özerk bütçeli kuruluşların ortaya çıkması nedeniyle bütçenin birlik ilkesinden sapmalar ortaya çıkmıştır. Bütçenin birlik ilkesi, devletin gelir ve giderlerinin tamamının tek bir bütçede, tek bir vesikada toplanmasını ifade etmektedir⁴⁹.

Tüm gelir ve giderlerin bir bütçede gösterilmesi sayesinde devletin mali durumu hakkında bilgi sağlanmasını kolaylaştırmaktadır. Bu şekilde bütçedeki ödenekler daha israfı bir şekilde kullanılmış olur. Tek bir bütçenin devlet tarafından idaresi de kolay olmaktadır.

Devletin tüm gelir ve giderlerinin tek bir bütçede görülmesini sağlamak amacıyla konsolide hesaplamalarının yapılması gereğini ortaya çıkarmıştır. Konsolide bütçe genel ve katma bütçeler toplamını ifade etse de, genel ve katma bütçelerden başka özerk ve özel bütçelerde bu bütçe içinde yer almaktadır. Özel bütçeye sahip belediyeler, il özel idarelerine ve köylere genel bütçeden belirli oranlarda mali kaynak desteği verilmektedir. Özerk bütçeye sahip kuruluşlardan kamu iktisadi teşebbüslerinin zararlarını gidermek amacıyla genel bütçeden bu kuruluş bütçelerine kaynak aktarılmaktadır.

⁴⁸ M.Taner Özmen, "Türkiye'de Katma Bütçe Uygulaması İncelenmesi Değerlendirilmesi", *Maliye Bakanlığı Yayını*, 1991/321, s.37-38.

⁴⁹ B.Necmeddin Feyzioğlu, a.g.e., s.74.

Gerek katma bütçeli kuruluşların olsun, gerek özel bütçeli idarelerin olsun ve gerekse de özerk bütçeli kuruluşların kaynak ihtiyaçları, konsolide bütçede hazine yardımı adı altında gösterilip hesaplanmaktadır.

Örneğin 1997 Mali Yılı Konsolide Bütçesi aşağıdaki gibi milyon lira olarak gösterilmiştir ;

Genel Bütçe	: 6.344.685.500
Katma Bütçeler	: 632.327.361
Toplam	: 6.977.012.861
Hazine Yardımı	: 615.327.361
Konsolide Bütçe	: 6.361.685.500

Maliye Bakanlığı konsolide bütçe hesaplarını bütçe tasarruflarına ilişkin gerekçede gösterir. Katma bütçeli kuruluşların büyük çoğunluğu kendi gelirleri ile kendi giderlerini karşılayamamaktadır. Öz gelirleriyle giderleri arasındaki fark hazine yardımı olarak genel bütçeden transfer programları arasındaki ilgili ödenekten karşılanmaktadır. Katma bütçeli kuruluşların gelir fazlası ise genel bütçede vergi dışı gelirler adı altında yer alır.

2.3. Özerk Bütçeler

Özerk bütçeler içinde yer alan sinai bütçelerde denen bu bütçeli kuruluşların en önemlileri kamu iktisadi kuruluşlarıdır. Tüzel kişiliğe haiz, iktisadi alanda ticari esaslara göre faaliyet göstermek için kurulmuş, belirli sermaye ile kurulmuş genel bütçenin dışında kalan kuruluşlara kamu iktisadi teşebbüsleri denmektedir.

Türkiye ekonomisinde önemli bir yere sahip olan KİT'lerin çeşitli işlevleri vardır. KİT'lerin kurulmasındaki amaç, özel sektörün yatırım gerçekleştiremediği alanlarda yatırımları gerçekleştirmek ve de özel sektörün bazı alanlarda yatırım

yapmasına yol gösterip teşvik edilmesidir. Cumhuriyet dönemi ile sınaileşme sürecine göre Türkiye, devletçilik ilkesinin gereği olarak, devlet bütçesinden ayrılan kaynaklarla iktisadi alanda yatırım yapmak amacıyla kamu iktisadi kuruluşlarını kurmuştur.

1930'lu yıllarda Sümerbank ve Etibank'a çeşitli fabrika ve işletmeler kurma görevi verilmiştir. Bunun yanında demir çelik, kömür, demiryolları işletmeleri devlete gelir sağlamak üzere kurulan kuruluşlardır. Bazı işletmeler tekel niteliğinde işletmeler olup, bunlar ile devlete önemli gelir sağlamak hedeflenmiştir. Bir kısım işletmeler sadece devlete gelir getirmek amacıyla, bir kısım işletmeler ise özel sektörü teşvik amacıyla kurulmuşlardır. Bugün serbest ekonomi sisteminin uygulandığı ülkemizde, bir kısım kamu hizmetlerinin özelleştirilmesi çabaları vardır. Devlet tarafından gerçekleştirilen kamu hizmetlerinin tamamının da özelleştirilmesi sağlanamaz. Bazı kamusal hizmetlerin sadece devlet tarafından yerine getirilmesinde yarar vardır. Örneğin, iç ve dış güvenlik adalet gibi hizmetler. Bazı hizmetlerin hem kamu hem de özel sektör tarafından verilmesinde yarar vardır. Örneğin eğitim, sağlık hizmetleri gibi.

Kamu iktisadi teşebbüslerinin kuruluş ve görevleri ile ilgili 1938 yılında 3460 sayılı, 1964 yılında 440 sayılı 1983 yılında 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararname çıkarılarak yasal çerçeve çizilmiştir. 1982 Anayasasınının 165.maddesi ile Kamu iktisadi Teşebbüslerin Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından denetleneceği hükmedilmiştir.

2.3.1. Kamu İktisadi Teşebbüslerin Plan Program ve Bütçeleri

Devlet kurduğu iktisadi işletmeler idaresini ve bütçesini özel piyasa kurallarına göre belirler. Genel Bütçe dışında KİT'ler kendi bütçelerini hazırlayarak uygular. Yatırım ve işletme faaliyetlerini plan, program ve bütçelere göre yürütmek zorundadır.

Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı tespit edilen esaslara göre hazırlanacak yıllık genel yatırım ve finansman programları, takvim yılında en az yetmiş beş gün önce Bakanlar Kurulunca karara bağlanır. Kamu iktisadi teşebbüslerin işletme bütçeleri, her hesap dönemi için, yıllık genel yatırım ve finansman programındaki hedefler doğrultusunda hazırlanır ve yönetim kurulunca onaylanır⁵⁰.

2.4.Fon Bütçeler

Fonlar bütçenin katı kurallarından kaçınmak amacıyla yapılan kamu gelir ve harcama düzenlemeleridir, denilebilir. Uygulamada belirli kamu gelirlerinin belirli amaç için kullanılması ilkesine dayanan fon anlayışının çoğu kez parlamento denetiminden kaçınma amacına dayandığı da sık vurgulanan bir noktadır⁵¹.

Fonları, "belirli bir iktisadi ve sosyal amacı gerçekleştirmek için ayrılmış olan ve gerektiğinde kullanılmak üzere bir hesapta hazır tutulan paralar" olarak tanımlayabiliriz⁵².

Genel bütçe dışı kamu kaynaklarının yürütme organlarınca kullanılması imkanını veren fonlardır. Fonların genel bütçe dışına çıkılıp kullanılması bütçenin genellik, birlik, açıklık ilkelerine aykırıdır. Yürütme organının bazı hizmetleri gerçekleştirmek için başvurduğu fon uygulaması ilk olarak 1936 yılında istikrar fonu adıyla kurulmuş olup 115 bütçe içi 12 adet bütçe dışı fon vardır⁵³.

2.4.1. Fonların Kuruluş Nedenleri

Fonların başlıca kuruluş nedenleri şunlardır ;

⁵⁰ Akif Erginay , a.g.e., s.194.

⁵¹ İzzettin Önder , *Türkiye'de Kamu Maliyesi Finansal Yapı ve Politikalar*; İstanbul : Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1993, s.38.

⁵² M.Taner Özmen , a.g.e., s.27.

⁵³ Yusuf Akça, a.g.e., s.44.

- a-Başlıca hizmetlerde ani ve hızlı karar vermek ve uygulamak,
- b-Mali kaynakları hazır tutmak,
- c-Genel bütçe ilkelerinin sınırlayıcı olması nedeniyle bütçe dışında daha hızlı olarak kaynakları harekete geçirerek ülke kalkınması için hemen kullanmak,
- d-Belirli yatırımların gerçekleştirilmesi, uzun vadeli yatırımların devamlılığını sağlamak,
- e-Genel bütçedeki formalitelerden kurtulmaktır,

2.4.2.Fonların Bütçe İçi ve Bütçe Dışı Fon Olarak Ayrılması

Fonlar, bütçe içi ve bütçe dışı fonlar olarak ikiye ayrılmaktadır.

Bütçe içi fonlar, bütçeye konan ödeneklerle kurulan fonlardır. Bunların denetimi bütçe dışı fonlara göre daha kolaydır. Gerektiğinde bütçe içi fonlardan bütçeye aktarma yapılabilir. Bütçe içi fonlardan bazıları, toplu konut fonu, kamu ortaklığı fonu, savunma sanayii geliştirme ve destekleme fonu, akaryakıt tüketim fonu, sosyal yardımlaşma ve dayanışma fonu gibidir.

Bütçe dışı fonlar, kendi öz kaynakları olan fonlardır. Bunların denetimi bütçe içi fonlara nazaran güçtür. Bu fonlara örnek olarak, kur farklarını karşılama fonu, yatırımları hızlandırma fonu ve kamulaştırma fonu verilebilir.

2.4.3.Fonların Denetimi

Bütçe içi fonların denetimi kolay, bütçe dışı fonların denetimi güçtür. Fonların denetim usulü, kamu iktisadi teşebbüslerin Türkiye Büyük Millet Meclisi'nce denetlenmesine ilişkin 3346 Sayılı Kanunun 12.inci maddesinde gösterilmiştir. Bu maddeye göre, "Kanunlarla veya kanunların verdiği yetkiye dayanılarak kurulmuş olan fonlar, Türkiye Büyük Millet Meclisinin denetimine tabidir. Bu denetim fonların bağlı olduğu bakanlıkların yeni yıl bütçe kanunu tasarılarının tümü üzerindeki görüşmeler sırasında, Anayasanın 162.inci

maddesinde belirtilen usule göre ve fonların müteakip yıl bütçe tahminleri ile bir önceki faaliyet sonuçları üzerinde yapılır⁵⁴.

2.5.Döner Sermaye Bütçeleri

Döner Sermaye İşletmeleri, klasik bütçe uygulamasının birlik ve genellik ilkelerinden sapmalara örnek verilmektedirler. İlk defa 1925 yılında ortaya çıkan döner sermaye işletmeleri, 1927 yılında 1050 sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanunuyla yasallaşmıştır. Bu kanunun 49. maddesine göre, "genel bütçe içinde yönetilen sinai ve ticari kurum ve idarelerin ilk madde ve malzeme alım bedelleri ile uzman ve işçi ücretleri döner sermaye adıyla bütçelere konulan ödenekler ile karşılanır ve ödenir. Bu kurum ve idarelerin döner sermaye ödeneklerinden kullanılmayan tutarı yıl sonunda yok edilir; kullanılan sermayelerden doğan gelir fazlaları da gelir yazılır." diye döner sermaye işletmelerini tanımlamıştır.

Döner sermayeli işletmeler ilk olarak genel bütçeli dairelere bağlı olarak kurulmuş, daha sonra da katma bütçeli daireler belediyeler ve il özel idarelerine bağlı olarak kurulmuşlardır. Kamu ekonomisinde devlete gelir yaratmaları nedeniyle özel öneme sahip işletmelerdir. Katma Değer Vergisi, Gelir Vergisi ve Gayri Safi Hasıllattan devlete kaynak aktarımı sağlamaktadırlar.

Döner Sermaye İşletmelerinin muhasebe kayıtlarına ilişkin 26.12.1992 tarihinde 21422 Sayılı Resmi Gazetenin Mükerrer sayısında yayınlanan "Tek Düzen Hesap Planı" uygulanmaya başlanmıştır. Tek düzen hesap planının uygulanmasındaki amaç piyasada birlikteliği sağlamaktır.

2.5.1.Döner Sermaye İşletmelerin Amacı

Kamu kuruluşlarının atıl kapasitede bulunan insan gücü bilgi ve tecrübeyi kullanarak üretimde bulunup, ülke ekonomisine katkıda bulunmaktadır. Kamu kuruluşlarının bina ve insan gücü makine ve teçhizatları kullanılarak, yeni

---

⁵⁴ Akif Erginay , a.g.e., s.192.

yatırımların gerçekleşmesine yardımcı olur. Örneğin Meslek Yüksekokullarının atölyelerinin kullanılarak masa, sıra, sandalye imal edilmesi ile Okul bütçelerine önemli gelir sağlanır.

Döner sermayeli işletmeler elde ettikleri gelirleri malzeme alımları ve işçilik giderlerinde kullanmaktadır. Gelir fazlalıkları ise, hazineye gelir kaydedilir. 1997 Bütçe Kanununda Döner Sermayeli İşletmelerin (Genel ve katma bütçeye dahil Dairelerin) aylık gayri safi hasılatının %10'u genel bütçeye irad kaydedilmiştir. Bütçeye gelir kaydedilecek oranı döner sermayeler veya işletmeler itibarıyla %30'a kadar yükseltmeye geçmiş ve cari yıl karlarını hazineye yatırmaya Maliye Bakanlığı yetkilidir. Genel ve katma Bütçeli daire ve idarelere bağlı hastahanelerin döner sermayeli işletmelerinin gayri safi hasılatının %9'u Genel bütçeye aktarılır. Bunun %30'u tahakkuk aşamasında %70'i ise tahsilinde ödenir.

Döner Sermayeli İşletmelerin gelir yaratma amacı kamu kuruluşlarında istismara yol açmaktadır. Fazla gelir elde etmek amacıyla, Döner Sermaye İşletmesine sahip olan kamu kuruluşları kendi personelini bu işlerde istihdam etmektedirler. Döner Sermayeli İşletmelerin personel giderleri iş hacimlerine bakıldığında çok denecek kadar azdır. Personel giderleri genel ve katma bütçedeki ödeneklerden karşılanmaktadır.

2.5.2.Döner Sermayeli İşletmelerin Özellikleri

Genel ve Katma Bütçeli kuruluşlar asıl görevlerini yerine getirirken, döner sermaye işletmeleri ile tarımsal, sinai ticari, kültürel ve mesleki faaliyetleri de yerine getirmektedir. Kamu kuruluşlarındaki yetişmiş insan gücünün bilgi beceri ve tecrübesinden faydalanılmaktadır. Bu işletmelerde çalışan personel kendini yenileyerek teknolojik değişimlerden faydalanarak bilgi ve becerisini artırır.

Döner Sermayeli işletmelerin üretmiş olduğu ürünler özel veya kamu kuruluşlarına satılarak elde edilen gelirlerden ilgili bölüm ve atölyelere yeni

Makine teçhizat alma imkanı doğmaktadır. Döner sermaye İşletmesi bulunmayan kamu kuruluşları bütçelere çeşitli dönemlerde getirilen tasarruf tedbirleri nedeniyle yeni yatırımlarda bulunamazlar.

2.6.Özel Bütçeler

Ülkemizde özel bütçeye sahip İdareler il özel idareleri belediyeler ve köylendir.

Anayasanın 127'nci maddesine göre mahalli idareler, il, belediye veya köy halkının mahalli, müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulmuş esasları kanunla belirtilen ve karar organları yine kanunla gösterilen seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişileridir.

Yerel nitelikteki hizmetleri karşılamaları nedeniyle il özel idarelerinin, belediyelerin ve köylerin kendilerine ait bütçeleri mevcuttur. Bu bütçelerin hazırlanması uygulanması ve denetimi belirli kanunlara tabidir. 1050 sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanununun 115.'inci maddesine göre "mahalli gelir ve giderleri kapsayan bütçelere özel bütçe" denir.

2.6.1.İl Özel İdareleri Bütçeleri

İl özel idarelerinin bütçeleri valiler tarafından hazırlanır. Bütçenin hazırlanmasında il özel idaresi muhasebe müdürü ve il özel idaresi müdürü görevlidir.

Gelir tahmininde son üç yılın tahsilat artış oranları, vergi resim ve harç oranlarındaki değişiklikler, yerel koşullardaki gelişmeler göz önünde tutulur. Kesin sonucu alınan son üç yılın tahsilat mukayese cetveli de bütçeye eklenir⁵⁵.

⁵⁵ Nuri Tortop , *Yerel Yönetimler Maliyesi, TODAİE Yayınları, Sayı No 263, 1.b., Ankara, 1996, s.113*

İl özel idaresinin gelirleri öz gelirler, devlet gelirlerinden ayrılan paylar, bağışlar, borçlanmadan oluşur.

Gider tahminlerini de ilde bulunan çeşitli bakanlıklara ait hizmeti yapan il müdürleri yapmaktadır. İl özel idare müdürü kendi dairesine ilişkin gider tahmini ile dairelerin gider tahminlerini birleştirerek gider bütçesini oluşturur.

Bütçe ilkelerine göre hazırlanan il özel idaresi bütçesi, İl özel idare müdürü tarafından 1 Eylül'e kadar valiye sunulur. Bütçe vali tarafından il daimi encümenine havale edilir. İl daimi encümeni tarafından incelenen bütçe, rapor ile valiye yeniden sunulur. İl özel idare bütçesini, 1 Kasım'a kadar vali il genel meclisine havale eder. Buradaki görüşmelerden sonra kabul edilen bütçe 15 gün içinde vali tarafından İçişleri Bakanlığına gönderilir. Bütçe İçişleri Bakanlığına geldikten sonra 30 gün içerisinde onaylanır. Süresi içerisinde onaylanmayan bütçeler onaylanmış sayılır.

2.6.2. Belediye Bütçeleri

Sosyal, ekonomik, teknik ve mali nedenlerle piyasaya gördürülen bazı hizmetlerin yerel yönetim kuruluşları tarafından gerçekleştirilmesi yönündeki uygulamalara belediyeleştirme denilmektedir. Yapısı ve nitelikleri itibariyle piyasada üretilebilir nitelikteki bir kısım mal ve hizmetler, toplumsal faydalarının ve maliyetlerin önemi, piyasa tarafından yeterince üretilmemesi olasılığı, sağlıklı ve izlenebilecek üretim ve fiyat politikası, teknolojik güçlükler gibi faktörlerin etkisi dolayısıyla, yerel yönetim kuruluşları tarafından gerçekleştirilmektedir⁵⁶.

Belediyeler, belediye sınırları içerisindeki mahalli nitelikteki hizmetleri halkına sunmaktadır. Mahalli hizmetler o yörede yaşayan tüm vatandaşlara verilmektedir. Örneğin su, havagazi, kanalizasyon, ulaşım hizmetleri belediyeler tarafından gerçekleştirilmektedir.

---

⁵⁶ Abdurrahman Akdoğan , *Kamu Maliyesi*, 4.b., Ankara: Gazi Büro Kitapevi 1993, s.328.

1050 Sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanununun 118.maddesine göre, "Katma ve özel bütçelerin hesapları özel kanunlarındaki hükümler saklı kalmak üzere 1050 Sayılı Kanuna tabidir." Belediyelerin görevleri ve bütçelerine ilişkin 1930 tarih 1580 Sayılı kanun ile 02.05.1990 tarihli Belediye Bütçe ve Muhasebe Usulü Yönetmeliği uygulanır.

02.05.1990 tarihli Belediye Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliğine göre belediye bütçelerinin 1991 tarihi itibari ile program bütçeye göre hazırlanacağı belirtilmektedir. Bütçe belediye başkanı tarafından hazırlanarak iki ay belediye encümenince incelenir. Belediye meclisince kabul edilen bütçe vali tarafından onaylanarak mali yıl başında yürürlüğe girer.

2.6.2.1.Belediye Gelirleri

Yıllara göre belediyelere genel bütçeden verilen paylar değişmektedir. 1994 yılında genel bütçeden belediyelere %7.55 oranında pay verilmesi öngörülmüştür. Daha sonraki yıllarda bu oran %8.55 olarak uygulanmaktadır. Dağıtım esasları belediyelerin nüfusları, kalkınmışlık dereceleri, mali kaynakları ve turistik bölge olma durumuna göre tespit edilir.

İçişleri Bakanlığı tarafından kullanılan Mahallî İdareler Fonu'ndan son nüfus sayımına göre nüfusu 50.000'den az olan belediyeler yararlanabilir. Proje keşif tutarı 150 milyonu geçmeyen hizmetler için %70'ine kadar olan kısmı için mahalli idareler fonundan yardım yapılabilir. Mahalli idareler fon yönetmeliğine göre aşağıdaki hizmet ve yatırımlar için yardım yapılabilir;

a-Belediye hizmet binası,

b-Fırın ve un değirmeni,

c-Hal, pazaryeri,

d-Düğün ve nikah salonu

e-Hamam, kaplıca, plaj tesisleri,

e-Umumi hela,

d-Mezarlık tesis ve tanzim,

e-Belediye parkı (çocuk parkı dahil)

f-Koruluk, fidanlık tesisi,

g-Okuma odası, kitaplık, spor tesisleri,

h-Akaryakıt, patlayıcı madde deposu,

ı-Mezbaha, diğer kesim ve hayvan yerleri,

i-Belediyelerin görev alanları içinde olup da diğer bakanlıklar fon yönetmelikleri kapsamı dışında kalan konulardan İçişleri Bakanlığınca uygun görülenler⁵⁷.

Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından oluşturulan Belediyeler Fonu'ndan İller Bankası tarafından harita, imar planı, içme suyu, kanalizasyon, çeşitli yapı tesisler ile benzer işlere ilişkin plan ve projelerle ilgili belediyelere kaynak aktarımı yapılır.

Belediyelerin diğer gelirleri emlak vergileri olan bina vergisi, arazi vergisi ile ilan ve reklam vergisi, eğlence vergisi, haberleşme vergisi, elektrik ve havagazı tüketim vergisi, yangın sigorta vergisi ve çevre temizlik vergilerinden oluşmaktadır.

---

⁵⁷ Nuri Tortop, a.g.e., s.129-130.

Belediyeler yaptıkları hizmetler karşılığında harç adı altında bir bedel almaktadır. Harçların bazıları; işgal harcı, kaynak suları harcı, tatil günleri çalışma ruhsatı harcı, tellallık harcı, bina inşaat harcı, ölçü tartı aletleri muayene harcı, hayvan kesimi muayene ve denetleme harcı, işyeri açma ve izin harcı, sağlık belgesi harcı gibi harçlardır.

2.6.2.2.Belediyenin Giderleri

Belediyeler, genel yönetim hizmetleri, emniyet, temizlik, ulaştırma, sağlık ve sosyal yardım, eğitim ve ekonomik hizmetleri yapmak için gider bütçesi hazırlamaktadır. 1991 yılından itibaren program bütçenin uygulanması ile hizmet grupları programlaştırılarak program, alt program, faaliyet proje ve harcama kalemleri şeklinde sıralanmaktadır. Her programın alt programı, faaliyet projesi bulunmaktadır. En alt birim olan faaliyet-projeler harcama kalemi olarak sınıflandırılmaktadır. Harcama kalemlerinden 100 personel giderlerini, 200 yollukları 300 hizmet alımlarını 400 tüketim malları ve malzeme alımlarını, 500 demirbaş alımlarını, 600 makine, teçhizat ve taşıt alımlarını, 700 yapı tesis ve büyük onarım giderlerini, 800 kamulaştırma giderlerini, 900 harcama kalemi ise transfer harcamalarını içermektedir.

Belediye gelir ve gider bütçesinin bütçe ilkelerine göre denk hazırlanması öngörülmektedir.

2.6.3.Köy Bütçeleri

Köy; 1924 tarihli 442 Sayılı Köy Kanunu'nun 1.maddesine göre, nüfusu iki binden az olan yerleşme birimlerine köy denilmektedir. 2. maddesine göre ise, "cami, okul, otlak, yayla, baltalık gibi orta malları bulunan toplu veya dağınık evlerde oturan insanlar bağ bahçe ve tarlalarıyla birlikte bir köy teşkil etmektedir" diye köyün tanımlaması verilmektedir.

Köy idareleri gelirlerini dikkate alarak gider tahmini yapıp bütçe hazırlar. Köy bütçesi diğer yerel idarelerin bütçeleri gibi yıllık ve denk olup, köy ihtiyar meclisi tarafından hazırlanır.

Köylerin gelirleri, imece, salma ve diğer gelirlerden oluşmaktadır. İmece köylüler tarafından köyün zorunlu hizmetleri için gerçekleştirilen zorunlu hizmetlerdir. Salma; köylülerden hane başına alınan paradır. Diğer gelirleri ise, para cezaları, köy adına ekilen tarlalardan elde edilen gelirler, köyde satılan hayvanlardan alınan zaptiye ücreti, arazi ve emlak geliri, köy sınırları içindeki kaplıcalar, maden suları gelirleri ile taş, kireç, tuğla, kiremit ocaklarından alınan gelirlerden oluşur,

Köylere yapılacak hizmetler köyün kendi gelirleri ile gerçekleştirilemez. Yeterli gelir kaynaklarının olmaması ve devletten belediye ve il özel idareleri gibi bir pay alamamaları nedeniyle kendileri büyük kaynak gerektiren hizmetleri gerçekleştiremezler. Bu yüzden devlet il özel idareleri vasıtası ve diğer devlet daireleri tarafından köylere hizmet vermektedir. Büyük kaynak gerektiren hizmetler örneğin; içme suyu, elektrik ve yol yapımı hizmetleri devlet tarafından gerçekleştirilmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.BELEDİYE BÜTÇESİNE İLİŞKİN ESASLAR

3.1.Belediye Bütçesinin Tanımı

Kamu tüzel kişilikleri olan belediyelerin yıllık gelir ve giderleri belediye bütçesinde gösterilir. Belediye gelirlerinin toplanmasına, hizmetlerin yapılmasına ve harcamalara izin veren bir belge olan belediye bütçelerinde belediyelerin bir yıllık zorunlu ve ihtiyari hizmet ve harcamalarının görülmesi gerekir⁵⁸.

Belediye bütçesi, her yıl ocak ayı başından o yılın aralık ayı sonuna kadar bir yıla ait belediyenin gelir ve gider tahminlerini gösteren ve gelirlerin toplanmasına, hizmetlerin yapılmasına ve harcamalara izin veren bir meclis kararıdır⁵⁹.

Belediye Bütçe ve Muhasebe Usulü Yönetmeliği'nin 5.maddesinde belediye bütçesi ile ilgi şu hükme yer verilmiştir⁶⁰. Bütçe yılı takvim yılıdır. Belediye bütçesi; yıl başından sonuna kadar bir yıla ait belediyenin gelir ve gider tahminlerini gösteren harcamalara izin veren bir meclis kararıdır. Bütçeler; belediyelerin kalkınma plan ve programlarının gerekleri ile fayda ve maliyet unsurları göz önünde tutularak verimlilik ve tutumluluk ilkelerine göre hazırlanır uygulanır. Belediye bütçesi; biri gider bütçesi, diğeri gelir bütçesi olmak üzere iki kısımdan oluşan bir program bütçe şeklinde düzenlenir.

Belediye bütçesi, siyasal sürecin demokratik toplumlarda yerel halkın seçtiği ve o halkın tercihlerini yansıtan bir belgedir. Belediye bütçesi genel bütçe

⁵⁸ Ali Rıza Aydın, "Belediyelere Yardım", *İller ve Belediyeler Dergisi*, Haziran-Temmuz 1996, s.313

⁵⁹ Saif Açıba, *Belediye Bütçesi*, 1.b., Ankara : Adım Yayıncılık, 1991, s.9.

⁶⁰ *Belediye Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği*, mad.5.

gibi hukuki niteliği olan bir sipariş listesi niteliğindedir. Bütün gelir ve giderler belediye bütçe kanuna dayanmaktadır.

3.1.1.Belediye Bütçesinin İşlevleri

Genel Bütçenin İşlevlerini belediye bütçesinde de görmek mümkündür. Bilindiği üzere bu işlevler; siyasal, hukuki, mali ve ekonomik işlevlerdir.

3.1.1.1.Siyasal İşlevi

Belediye bütçesinin hazırlanmasında ve uygulanmasında bütçe üzerinde siyasi otoritenin etkisi bulunmaktadır. Bütçenin hazırlık aşamasında belediye meclis üyelerinin bütçe üzerinde bütçenin kabul edilip edilmemesi, maddelerde değişiklik yapılması veya program ve biçimlerde değişiklik yapma yetkisi vardır. Bu şekildeki değişiklikler belediye meclis üyelerinin siyasi görüşleri doğrultusunda yapılmaktadır.

Bütçenin uygulama aşamasında ise, belediye başkanları kanunların izin verdiği ödenek aktarımlarını yapabilmektedir. Yerel nitelikteki hizmetler yerine getirildiğinden bu hizmetler siyasi olarak diğer bölgelere kaydırılabilmektedir.

3.1.1.2.Hukuki İşlevi

Bütçenin belediye başkanlığınca hazırlanarak belediye meclisinde görüşülüp karara bağlanması, yürütme organı olan belediye başkanını ve belediye yönetimini bağlaması, belediye başkanını ve diğer görevlileri bu kamu kuruluşunun faaliyetlerini yasalara uygun yürütmeye zorlamasıdır⁶¹.

Bütçe mali yılbaşında yasalaşp yürürlüğe girmektedir. Gelirlerin toplanması ve giderlerin yapılması bütçe kanununda gösterilmektedir. Bütçenin kanuna dayanması belediye bütçelerinin hukuki işlevini ortaya koymaktadır.

---

⁶¹ *Fethi Aytaç, Açıklamalı Belediye Kanunu, 4.b., Ankara : Gaye Matbaacılık, 1988, s.776.*

3.1.1.3.Mali ve Ekonomik İşlevi

Belediye bütçelerinin 1991 yılından itibaren program bütçeye göre hazırlanması sonucu mali ve ekonomik işlevi daha belirgin ortaya çıkmıştır. Klasik bütçenin işlevi olan mali işlevinden büyük önem arz eden ekonomik işlevi program bütçe sistemiyle ön planda tutulmaktadır. Harcamaların ekonomik olan etkin bir şekilde kullanılması yapılacak hizmetlerden verimlilik alma açısından hassasiyet gösterilmesini zorunlu kılmaktadır.

Belediye bütçeleri ile yerel nitelikteki hizmetler yerine getirilirken bir sonraki bütçe yılında hangi tür mal ve hizmetleri yerel topluma arz edeceğini, yıl içindeki programların gerçekleşme oranı ve ekonomik dağılımını, gelecek dönemlerde de amaçlarına ulaşmak için yeni mali ve ekonomik politikalar üretilmesini zorunlu kılmaktadır.

3.1.2.Belediye Bütçelerinin İlkeleri

Bütçenin işlevlerinden gerekli sonucun alınması belirli şartların yerine getirilmesi gereklidir. Bütçe gelir ve giderleri konusunda tam ve doğru bilgi alınabilmesi veya bütçenin açık bir şekilde görülmesi için bazı ilkelerin bulunması gerekmektedir.

Bu ilkeler bütçenin hazırlanmasında ve uygulanmasında uygulanacak kurallardır. Bu ilkelerin uygulanması sonucu belediye kaynaklarının etkin ve verimli bir şekilde kullanılmasını zorunlu hale getirmektedir. Bu ilkeler aşağıda açıklanmıştır.

3.1.2.1.Önceden İzin Alma İlkesi

Belediye bütçesinde önceden izin alma ilkesi bir döneme ait harcama yapma ile gelir toplama yetkisinin belediye meclisince o mali yıl başlamadan karara bağlanarak mülki amirlerce onaylanarak yürürlüğe girmesidir. Belediye

bütçesinin hangi ilkelere göre hazırlanacağı, hangi belediye organlarınca nasıl görüşülüp kabul edileceği, nasıl uygulanıp, nasıl denetleneceği 1580 sayılı yasada, Belediye Muhasebe Usulü Tüzüğünde ve Belediyelerin Bütçe ve Muhasebe Usulü Yönetmeliği'nde gösterilmiştir⁶².

Belediye bütçesinin sağlıklı olabilmesi bütün organların görevlerini eksiksiz olarak yerine getirmesine bağlıdır. Gelir toplamak, harcama yapmak gibi mali olaylardan belediye meclisi kendisine ait olan hak ve yetkiyi kullanmaya ve bu işlemleri yapmaya belediye başkanı ile belediye yöneticileri ve görevlilerini yetkili kılmaktadır.

Önceden izin alma ilkesi harcama açısından en fazla bütçede yer alan miktar kadar harcamanın öngörülen hizmetler için yapılmasına izin verilmesi demektir. Bütçede ödenekler yetmediği takdirde ancak yeni bir meclis kararıyla ek ödenek alınabilecek ve mülki amirlikçe onaylanarak yürürlüğe girebilecektir.

3.1.2.2. Bütçe Birliği İlkesi

Bütçede birlik prensibinin anlamı Devletin bütün gelir ve giderlerinin tek bir bütçede toplanmasıdır. Bu prensibe uyulduğu zaman Devletin tek bir bütçesi olacak; bu bütçenin bir sütununda gelir, diğer sütununda ise gider yer alacaktır⁶³.

Belediye bütçesinde, devlet bütçesi gibi bütün gelir ve giderler tek bir bütçe içinde toplanmıştır. Her ne kadar belediye işletmelerinin ayrı ayrı bütçeleri olsa da tek bir belediye bütçesinin bulunması bütçenin birliği ilkesinin uygulandığını göstermektedir.

⁶² Nuri Tortop, *Mahalli İdareler*, Ankara : TODAİE Yayını, 1988, s.110.

⁶³ B.Necmeddin Fezioğlu, a,g,e., s.73.

Modern maliyenin bütçeye ait fonksiyonlarının yerine getirilmesi ve bütçe hesapları ile milli ekonomi hesapları veya sosyal hesaplar denilen hesap grupları arasında bağlantı kurulması için bütçede birlik ilkesinin uygulanması gerekir⁶⁴.

3.1.2.3.Bütçenin Yıllık Olma İlkesi

Bütçede gelir toplanmasına ve gider yapılmasına bir yıl için izin verilmektedir. Gelir ve giderlerin bir yıl için öngörülmesi, tahminlerin doğruluk derecesini arttırmak ve denetimini kolaylaştırmak içindir. Her yıl için belediye meclisi gelirlerin toplanmasına harcamaların yapılmasına izin vermektedir. Bunun yanında vergi yasalarının sürekliliği söz konusu olduğunda gerekli değişiklikler yapılmadıkça vergi oran ve miktarları aynen uygulanır.

Bütçenin yıllık olması ilkesindeki amaç, toplanmasına izin verilen bu gelirlerle hedeflenen amaçlara ne ölçüde ulaşılabildiği, amaçlara ulaşmak için yeni yol ve yöntemlerin veya yeni programların nasıl gerçekleştirileceği ve bütün bu sonuçların görülebilmesidir.

3.1.2.4.Bütçenin Genellik İlkesi

Bütçenin genellik prensibi ile devletin gelir ve giderlerinin bütçede tam olarak, ayrı ayrı gösterilmesi anlaşılır. Genellik ilkesi, devletin bütün gelirlerine ve bütün giderlerine ait tahminlerin birbirine karşılık tutulmasını gerektirir. Bu prensibe uyulması için, devlet maliyesinin bir bütün halinde, tek bir varlık alınmasını gerektirir. Devletin bütün gelirlerinin hazineye girmesi ve buradan harcanması gerekmektedir.

Genellik ilkesine göre, gelir önceden bir gidere tahsis olunmaz. Gelir ve giderler bütçeye gayri safi olarak geçirilir. Genellik Prensibinin iki şartı vardır. Bunlar; gayri safi usul ve tahsis yapılmamasıdır.

---

⁶⁴ B. Necmeddin Feyzioğlu , a,g,e., s.73.

Adem-i tahsis prensibi muayyen bir gelirin muayyen giderlere tahsis imkanını ortadan kaldırması, yani bütün gelirlerin hep birden bütün masraflara karşılık tutulması suretiyle devletin birden fazla bütçesi olmamasını kısaca birlik ilkesini icabettirmektedir. Adem-i tahsis prensibi aynı zamanda safi usule ve o yol ile yapılan gelir tahsisi usulüne de karşı koymakta, yani gayri safi usulü de gerektirmektedir.

MUK 41. maddesine göre, gelir ve hasılat, bütçeye tamamen gayri safi irat kaydolunur. Bunların tahsil ve idare masrafı bütçede gösterilen ödenek kaleminden harcanır.

Devlet bütçesinde olduğu gibi belediye bütçesinin tek bir havuzda toplanıp ve tüm harcamaların bu havuzdan yapılmasını amaçlamaktadır. Diğer bir ifadeyle belediye bütçesi dışında hiçbir gelirin toplanmaması ve hiçbir harcamanın yapılmamasıdır. Ayrıca bu ilkeye göre hem gelirler hem giderler gayrisafidir. Belediyeler gelirlerini toplamak için yaptıkları masrafları düşüp kalanı bütçeye net geliri yazamazlar. Gelirlerin genelliği ilkesi hiç bir vergi gelirinin herhangi bir hizmete tahsis edilmemesini doğurur. Belediyelerce toplanan herhangi bir verginin herhangi bir hizmete tahsis edilmesi adem-i tahsis yöntemine aykırıdır⁶⁵.

Belediye Vergi Gelirleri içinde yer alan Çevre Temizlik Vergisi bütçenin adem-i tahsis ilkesine aykırı bir durum arz etmektedir. 2464 Sayılı Belediye Gelirleri yasasına eklenen mükerrer 44.maddeye göre tahsis edilen vergiler çevre temizliği gayesi dışında kullanılamaz.

Belediye bütçelerinin kendine özgü işlev ve ilkeleri vardır. Bu işlev ve ilkeler bütçe sonuçlarının açık bir şekilde görülmesi için önemlidir. Bu konuda belediye meclislerine büyük yetki ve görevler verilmiştir.

---

⁶⁵ Adem Yazar, "Belediye Bütçelerinin İlkeleri", *İller Belediyeler Dergisi*, 1996, s.452.

3.2.Belediyelerin Mali Yönetiminde Bütçenin Önemi

Belediye bütçesi beldenin bir yıllık gelir ve gider tahminlerini gösteren ve gelirlerin toplanmasına giderlerin yapılmasına izin veren bir kanundur. Bütçe ile yapılmak istenen belde ihtiyaçlarına belde kaynaklarının paylaşılmasıdır. Bu işlemler yapılırken diğer bütçe politikaları yanında dikkat edilmesi gereken bir konu da kaynakları daha çok hizmet çıktısı sağlayacak şekilde dağıtmaktır. Günümüzde ihtiyaçlar fazlalaşmakta bunun aksine kaynaklar azalmaktadır. İhtiyaçlar arasında kaynakların dağıtımında bütçe önemli bir rol oynamaktadır.

Belediyelerde 1991 yılından önce uygulanan klasik bütçe sistemi taşıdığı zayıf özelliklerden dolayı etkinlik ve verimlilikten uzak kalmıştır. Klasik bütçede harcamalar yıllık olduğundan, uzun vadeli harcamaları aksatıyordu.

Program bütçe sisteminin özelliklerine göre harcamalar planlanıp programlandığında hem gelirler etkili bir şekilde dağıtılmış olmakta, hem yönetici ve personel verimli çalışmış olmakta hem de işler verimli yapılmış olmaktadır. Bütçe yönetimi ile yöneticiler belli bir dönemde gerekli olan belde ihtiyaçlarını belirledikten sonra bunların planlamasını ve maliyetlendirilmesini etkin bir çalışma ile yaparak kaynakları bu ihtiyaçlara dağıtarak işlemleri tamamlamış olurlar. Bütün bu işlemler büyük özveri isteyen çalışmalar olduğundan yöneticilerin sıkı çalışma programı altında kalmaları gerekmektedir. Program Bütçe Sistemi içerdiği özelliklerden dolayı yönetici kadroyu etkin bir çalışmaya zorlamaktadır.

Yerel hizmetler arasında tercih yaparken göz önüne alınması gereken nokta, belirli bir hizmetin belde halkı açısından gerekli olup olmadığı değil, söz konusu hizmetin diğer hizmetlere göre bir öncelik taşıyıp taşımadığının belirlenmesidir.

Kuşkusuz, kısıtlı fonların hangi harcama kalemi arasında, hangi öncelik sırasına göre tahsis edileceği sorunu, yalnızca teknik ya da ekonomik bir konu değildir. Belirli yerel bir hizmetin, bir başka hizmetten daha öncelikli olup olmadığı konusu ilk bakışta teknik niteliği ağır basan bir değerlendirme gibi gözükmeyle birlikte, temelde bir toplumsal tercih sorunudur. Yerel yöneticilerin temel görevi yerel topluluğun tercihlerini doğru algılayarak, bütçe kararlarını bu doğrultuda oluşturmaktadır⁶⁶.

3.2.1. Belediyelerde Mali Yönetiminde Etkinlik ve Verimlilik

Etkinlik, "belirli amaçlara veya yönelinen çıktılara en az maliyetle varmak ve kamusal amaçlar, mal ve hizmetler temel alınarak bunların maksimizasyonunun en düşük maliyetlerin gerçekleşmesi demektir"⁶⁷.

Verimlilik ise, çıktının girdiye oranı olup kaynakların ne ölçüde etken ve etkili kullanıldığına ilişkin bir ölçüdür. Örgütsel performansın daha çok fiziksel bir ölçümüdür⁶⁸.

Etkinlik ve verimlilik kavramlarının içeriğine bakıldığında her iki kavramda kaynakların daha çok çıktı sağlayacak şekilde ihtiyaçlara dağıtımı öngörmektedir. Bu görüş doğrultusunda belediyeler açısından konuya bakıldığında, belediye idarecilerinin etkin ve verimli hizmet sunma çalışmaları içerisinde onların harcamalara ve hizmetlere planlı programlı bir şekilde yaklaşmaları gerekmektedir.

Bu aşamada ortaya çıkan diğer konu bütçe yönetimi kavramıdır. Bütçe yönetiminde sağlanacak başarı uygulanan bütçe sistemi ile ilişkilidir. Belediyelerde 1991 yılında uygulanmaya başlanan program bütçe sistemi

⁶⁶ Sadun Emrealp, *Belediyelerde Mali Yönetim*, Kent Basımevi, TC. Başbakanlık Toplu Konut İdaresi Başkanlığı Yayını, 1993, s.36.

⁶⁷ Nihat Falay, "Verimlilik Etkinlik Tutumluluk", Ankara : *Çağdaş Sayıştay Denetimi Sempozyumu*, 1987, s.51.

⁶⁸ İ. Melih Baş ve Ayhan Artar, "İşletmelerde Verimlilik Denetimi", Ankara: *Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları* 435, 1991, s.36.

etkinlik ve verimliliğe ulaşmada belde yönetimine fayda sağlamak amacıyla getirilmiş bir sistemdir. Belediyelerde hizmetlerin sunulmasında etkinlik ve verimlilik kavramlarının önem kazanmasında şu konular geçerlidir;

- a-Harcamaların planlanıp programlanması,
- b-Harcamaların maliyetlerinin gerçekçi bir çalışma ile belirlenmesi,
- c-Hizmetler konusunda sistem analiz tekniklerinin kullanılması,
- d-Bazı belde hizmetlerinin özel kesim tarafından yerine getirilmesi,
- e-Belediyeler arasında hizmetler için ortak anlaşmalar yapılması,
- f-Hizmetlerin sunulmasında belde halkının taleplerinin iyi belirlenmesi,
- g-Belde halkının yönetime katılmasının sağlanmasıdır.

Tüm bu işlemler mali yönetimin unsurlarıyla birlikte yerine getirildiği takdirde başarıya ulaşılabilecektir. Başarının ölçülmesi ise, fayda-maliyet analizi tekniği gibi tekniklerle yapılacaktır. Etkinlik ve verimliliğe ulaşmada kamu idaresi olarak belediyelerde özel kesimdeki gibi arz ve talep şartları içerisinde değer belirleme söz konusu olmadığından etkinliğe ulaşmış ve ulaşmadığı konusunda kullanılan teknikler özel kesimden farklıdır⁶⁹.

3.2.2.Belediyelerde Mali Kararlar ve Siyasal Etkenler

Türkiye'de kentlerin yönetimi belediyelere bırakılmıştır. Belediyeler yönettikleri kent veya belde için ilde valilik, ilçede kaymakamlık makamına ve dolayısıyla İçişleri Bakanlığı'na bağlıdırlar. Büyükşehir belediyelerin bulunduğu illerde ilçe belediyeleri bazı görevlerini büyük şehir belediyesine

⁶⁹ Alan Duben ve Sadun Emrealp, *Urban Management Development, İstanbul : WLA-EMME, Kent Basımevi, 1993 s.17.*

bırakmışlardır. Belediye başkan ve belediye meclis üyeleri seçimle iş başına gelmekte olup, belediye encümeni üyeleri atama ile görev başına gelmektedirler. Belediye kararları illerde valilik, ilçelerde kaymakamlığın idari vesayet denetimine tabidirler. Belediyelerin almış olduğu kararlar, personel atamaları, belediye başkanlarının denetlenmesi ile idari ve mali soruşturmalar İçişleri Bakanlığı tarafından yapılmaktadır.

Belediye başkanları ve meclis üyeleri seçimle iş başına geldiğinden belde halkının denetimine tabidirler. Siyasal parti üyesi sıfatıyla seçimlere katıldıklarından, verdikleri seçim sözlerini yerine getirip getirmediği bir sonraki seçimde halk tarafından ya onaylanır ya da başka bir tercih yapılarak görevlerine son verilir. Belediye başkan ve meclis üyeleri yapmak istedikleri hizmet için siyasi tercihlerine göre bir bütçe hazırlayıp uygulamak istemektedirler.

Belediye bütçesi o beldenin ihtiyaçlarının karşılanması için hazırlanıp bu yönde mali kaynak yaratılarak hizmetlerin yerine getirilmesini amaçlamaktadır. Belediye başkanı bütçeyi kendi siyasi görüşleri doğrultusunda hazırlayıp onaylattırdıktan sonra uygular. Belediyelerin kaynak konusunda merkezi hükümet ile sürekli sorunları bulunmaktadır. Öz gelirler planlanan işlerin yerine getirilmesi için yeterli bulunmamaktadır. Kaynak yetersizliği nedeniyle merkezi hükümetin belediye bütçeleri üzerinde etkisi büyüktür. İktidar yanlısı belediyeler merkezi hükümet ile ilişkileri sıcak tutup mali kaynak sağlama imkanına sahiptir. Bu nedenle belediye bütçeleri siyasi etkenlerden etkilenmektedirler.

3.2.3.Belediyelere Mali Kaynak Yaratma ve Siyasi Etkileri

Mali kaynakların yaratılması için belediyeler merkezi hükümet ile arasındaki ilişkileri güçlendirerek mali olanaklardan daha fazla yararlanmaktadır. Mali olanaklardan daha fazla yararlanmak kentin büyüklüğü ile bağlantılı olduğu kadar, belediye başkanı, yerel siyasi parti örgütü ve

belediyenin içinde bulunduğu seçim çevresinin milletvekillerinin siyasal beceri ve yetenekleriyle de yakından ilişkilidir.

Belediyelerin mali kaynak konusunda merkezi hükümete bağlantısını azaltmak için bazı çalışmalar yürütülmektedir. Bu çalışmalardan ilki, hem projelerin uygulamaya geçirilmesi hem de belediyeye mali külfet yüklemeyecek olan bir sistemin hayata geçirilmesidir. Bazı belediye hizmetlerinin özel sektöre kiralanması bu adımların en iyi örneğini oluşturmaktadır. Örneğin çöp toplama işinin özel sektöre yaptırılması belediyeleri önemli kaynak israfından kurtarmaktadır. Belediye bu hizmeti özel sektöre yaptırmakla, temizlik işçilerinin maaşları, temizlik işinin organizasyonu ve bu amaçla oluşturulan büro personeli ile ilgilenmek zorunda kalmamaktadır.

Belediyelerin diğer gelir yaratma yolu ise, emlak değerlerindeki oynamalardan elde edilen rantlardan belediyelerin pay almasıdır. Emlak Vergisi Kanunu'na göre, rant artışından vergi olarak alınan miktar çok düşük kalabilmektedir. 29.07.1998 tarihinde yürürlüğe giren 4369 sayılı kanunun 69'uncu maddesiyle her yıl yeniden değerlendirme esasına gidilmiştir. Bu kanuna göre; genel beyan dönemi veya vergi değerini tadil eden sebeplerin mevcudiyeti halinde, mükellefiyetin başlangıç yılını takip eden yıllarda emlak vergisi matrahının V.U.K hükümleri uyarınca aynı yıl için tespit edilen yeniden değerlendirme oranında arttırılması suretiyle bulunur. Belediyeler rant artışlarından şerefiye olarak gelir elde etme yoluna gitmelidir. Belediyeler büyük projeler için kredi temini yoluna gidebilmelidir. Bu krediler iç piyasa yerine uluslararası mali piyasalardan sağlanarak yapılması daha faydalıdır.

3.2.4.Belediye Bütçesinde Harcamalar ve Siyasi Etkiler

Belediyeler kaynaklarını kullanma konusunda bazı sınırlamalarla karşı karşıyadırlar. Bu sınırlamalar, belediye başkanlarının alacakları maaşlar ile belediye bütçelerinin ilçelerde kaymakamlarca illerde valilerce onaylanmasıdır. Belediye yönetimlerinin cari harcamaları ile yatırım harcamaları olarak

bütçelerine koydukları ödenekler merkezi hükümet tarafından denetlenmektedir. Seçimle işbaşına gelen belediye yönetimleri vaaddettikleri projeleri gerçekleştirmek için merkezi hükümetin onayını almak zorundadırlar. Bu da merkezin temsilcileri ile belediye yönetiminin son derece uyumlu çalışmasını ortaya koymaktadır.

Yerel siyasal parti örgütleri yerel güç ve çıkarları koruma mekanizmaları biçiminde faaliyet göstermektedir. Belediye bütçesinden yapılacak harcamalar daha çok bu çıkar çevrelerine avantaj sağlamaktadır. Personel alımları, ihaleler belirli siyasi çevreye göre yapılmaktadır. Bu da bütçe üzerinde siyasi baskının olduğunu göstermektedir.

3.3.Belediye Bütçesinin Program Bütçe Esasına Göre Hazırlanması

Yerel idare maliyesinde program bütçe sistemine ihtiyaç duyulmasının nedenleri şunlardır ;

a-Mahalli İdare Maliyesinde 1991 yılına kadar uygulanan klasik bütçe sistemi sadece girdilere göre bir sınıflandırmayı içermekteydi. Hizmetleri esas alan harcama kalemi sınıflandırması ile çıktıları değerlendirmek güçleşmekteydi. Program bütçe sistemi ile çıktıları değerlendirmek daha kolay olmaktadır.

b-Klasik bütçeler hazırlanırken hangi hizmetlere ne kadar önem verileceği, örgüt yapısının ne olacağı değerlendirilmeden önceki yıllık ödenekler ve harcamalara göre bütçeler hazırlanmaktaydı. Mahalli nitelikteki hizmetlerin daha dar alana yayılması nedeniyle program bütçe sisteminin yerel idarelerde uygulanması optimum etkinliğin artması merkezi idareye oranla daha fazla olabilecektir.

c-Klasik bütçe sisteminde yıllık programların yapılması ve planlamanın uzun vadede gerçekleştirilmesi mümkün olmamaktadır. Yerel idare maliyesinde

özellikle belediyelerin uzun vadeli hizmet programlarını yapıp uygulama olanağı program bütçe sistemi ile mümkün olmaktadır. Kaynakların hizmetler arasında optimum dağılımını sağlamak öncelikli hizmet programlarının seçilmesi, alternatif projelerin seçilmesi, program bütçe sistemi ile mümkün olmaktadır. Fayda ve maliyet analizleri yoluyla verimlilik ve tasarruf sağlanabilir.

d-Klasik bütçe sisteminde örgütteki meydana gelecek değişiklikler dikkate alınmaz. Hizmet ve örgüt yapısı arasında ilişki kurulamadığından gerekli değişiklikler yapılamaz.

e-Klasik bütçe sisteminde denetim sadece harcamaların yasalara uygun olup olmadığı şeklindedir. Hizmetlerdeki başarı şansı ölçülememektedir. Program bütçe sistemi ile maliyet fayda analizleri yapılarak hizmetlerdeki başarı derecesi ölçülebilmektedir.

f-Klasik bütçede, karar verme aşamasında teknik bilgilerden yoksun olduğundan, çok kısa sürede, iyi ve sağlıklı karar alınmasına imkan yoktur. Program bütçe sisteminde bu çalışmalar süreklilik gösterdiğinden karar alma daha süratli ve değişiklikler daha kolaydır.

g-Program bütçe sisteminde, seçenekler karar alma organına sunulmaktadır. Bu organ, sunulan seçenekler arasından uygun olanını benimsemektedir. Klasik bütçede ise, seçenekler olmadığı için politik tercihler ve baskı grupları önemli rol oynamaktadır.

Belediyelerde 1930'lu yıllardan bu yana uygulanmakta olan ve bütçe konusunu düzenleyen BBMUY, 02.05.1990 tarihinde çıkarılan Belediye ve Muhasebe Usulü Yönetmeliği değiştirilmiştir. 1973 yılından itibaren uygulamaya konulan program bütçe sistemi 1991 yılında belediyelerde de uygulanmaya başlanmıştır.

Program bütçeye geçişten önce belediyelerde klasik bütçe sistemi uygulanmaktaydı. Söz konusu sistem sadece harcama türlerine ve kalemlerine göre sınıflandırmaya dayanmaktaydı. Hizmet maliyet ilişkisi kurulamadığından etkinlikten uzaktı⁷⁰.

Belediye Bütçe ve Muhasebe Usulü Tüzüğü'nün 4.maddesi ile Belediye Bütçe ve Muhasebe Usulü Yönetmeliği'nin 5.maddesinde program bütçenin tanımı yer almıştır. BBMUT 4.maddesine göre "belediyelerin gelir ve gider tahminlerini gösteren gelirlerin toplanmasına, hizmetlerin yapılmasına ve harcamalara izin veren meclis kararıdır." BBMUY 5.maddesine göre ise, "Bütçe yılı takvim yılıdır. Belediye Bütçesi, "Yıl başından sonuna kadar bir yıla ait belediyenin gelir ve gider tahminlerini gösteren ve belediye gelirlerinin toplanmasına, hizmetlerin yapılmasına ve harcamalara izin veren bir meclis kararıdır."

3.3.1.Belediye Bütçesinin Program Bütçe Sistemine Göre Sınıflandırılması

Belediye bütçesi gider bütçesi ve gelir bütçesi olarak hazırlanmaktadır.

3.3.1.1.Gider Bütçesinin Hazırlanması

Belediye Bütçe ve Muhasebe Usulü Yönetmeliği'nin 6.maddesine göre "belediye gider bütçesi, program, alt program, ödenek türü, faaliyet-proje ve harcama kalemi şeklinde kodlanır ve sınıflandırılır. Belediyeler, bütçelerini bu yönetmelikteki bütçe formundaki şekle ve esaslara uygun olarak hazırlarlar. Bütçe formunda yapılacak değişiklikler bakanlık onayına tabidir."

Belediyelerin hizmet ve faaliyetlerine ilişkin olarak düzenlenmesi gereken gider bütçelerinin program bütçe sistemi uyarınca üç aşamalı hizmet gruplarına ayrılmış olarak düzenlendiği görülmektedir.

---

⁷⁰ *Sait Açıba, a.g.e., s.9.*

3.3.1.1.1.Program

Program bütçe sisteminde, her ana hizmet grubu bir programı oluşturur. Belediyelerin yapmakla görevli olduğu tüm hizmetler ana hizmet gruplarına ayrılarak her ana hizmet grubuna program denir. Bir bütçedeki programların tamamı o belediyenin bir yıllık hizmet yükünü gösterir.

Programlama sınıflandırılması yapılırken birimin yöneldiği temel amaçlardan her birinin ayrı bir program olarak ele alınmış olması, her programın diğer programlardan bağımsız bir son ürün olması, kuruluş şemalarının hizmet sınıflandırılmasına uygun hale getirilmesi; programların, birimlerin yürüttüğü hizmetlerin tümünü kapsamaları, hizmet tanımlarının açık ve net bir biçimde yapılmış olması, önemi ve sürekliliği kalmamış hizmetlerin yakından izlenmesi gibi hususlara dikkat edilmelidir⁷¹.

Belediyelerin temel amaçlarına ulaşabilmek için oluşturulan ana faaliyet gruplarının her biri başka bir deyişle belediye tarafından yürütülen birbirinden değişik ana faaliyet gruplarıdır. Bir faaliyetin program sayılabilmesi için bazı özelliklere sahip olması gerekir. Bunlar ;

- a-Program belirlenmiş amaçlar etrafında inşa edilmelidir.
- b-Her program belirli hedefin gerçekleşmesi için yapılmalıdır.
- c-Her programa ilişkin faaliyet neticesinde mutlaka bir son ürün elde edilmelidir⁷².

Programlar bütçe içerisinde büyük harflerle yazılır ve on ana hizmet gösterilmiştir. BBMUY 7.maddesine göre, "Program belediyelerin yürüttükleri

⁷¹ Muzaffer Dilek, "Belediyelerde Program Bütçe Sistemi", *İller Belediyeler Dergisi*, 1992, s.346.

⁷² A. Ekber Asker ve A. Yüksel Kılıçoğlu , *Belediye Bütçe ve Muhasebe Sistemi*, Ankara: 1995, s.45.

ana hizmet kümelerini ifade eden belediye hizmetlerini, ana hizmet gruplarına ayırmak, program sınıflandırılmasının dolayısıyla bütçenin esasını teşkil eder. Belediyelerin gördükleri ana hizmet grupları üç basamaklı rakam ile kodlanır.

Belediyelerin hizmet grupları ve kod numaraları aşağıda gösterilmiştir.

- 101-GENEL YÖNETİM VE DESTEK HİZMETLERİ
- 111-ESENLIK HİZMETLERİ
- 112-TEMİZLİK VE ÇEVREYİ KORUMA HİZMETLERİ
- 113-SAĞLIK VE SOSYAL YARDIM HİZMETLERİ
- 114-BAYINDIRLIK HİZMETLERİ
- 115-ULAŞTIRMA HİZMETLERİ
- 116-TARIM HİZMETLERİ
- 117-EĞİTİM, KÜLTÜR, SPOR, TURİZM VE TANITMA HİZMETLERİ
- 118-EKONOMİK HİZMETLERİ
- 119-SU VE KANALİZASYON HİZMETLERİ

Belediyelerin bu hizmet gruplarından hiç birine girmeyen faaliyetleri, nitelikleri itibari ile en yakın olan gruba dahil edilir. Yeni hizmet grupları ile kod numaraları Maliye Bakanlığının uygun görüşü alındıktan sonra bakanlık onayı ile değiştirilir veya yeniden belirlenir."

Programlama esasları Belediye Bütçe ve Muhasebe Usulü Yönetmeliği'nin 8.maddesinde yer almıştır. Bu maddeye göre "Programlama sınıflandırılması yapılırken aşağıda belirtilen esaslara uyulması gereklidir.

a-Belediye birimlerinin her biri belirli hizmetleri görmek ve belirli amaçlara ulaşmakla yükümlüdürler. Program sınıflandırmasında birimin yöneldiği temel amaçlardan her biri ayrı ayrı program olarak ele alınır.

b-Her programın anlamlı bir son ürünü olmalıdır. Bu ürün aynı zamanda diğer programlardan bağımsız olmalıdır.

c-Program sınıflandırmasının kuruluş şemasına uygun olması gerekli değildir. Önemli olan, kuruluşların programlarıyla, bu programları yürütmekle sorumlu birimleri arasında bir uyum bulunmasıdır. Bu sonuç itibarıyla kuruluş şemalarının program sınıflandırılmasına uyumlu biçimde değişmesini zorunlu kılar. Kısaca hizmet sınıflandırılması yapılırken kuruluş şemasına uymak gerekli değildir. Ancak kuruluş şemasının, program sorumlularının belirli olmasını sağlamak açısından hizmet sınıflandırılması doğrultusunda değişmesi zorunludur.

d-Programlar, birimlerce yürütülen hizmetlerin tümünü kapsamlı ve bir hizmet sadece bir program içinde yer almalıdır.

e-Bütçe harcamalarında rasyonelliğin ve etkin kaynak kullanımının sağlanması amacıyla hizmet tanımlarının açık ve net bir şekilde yapılması ve hizmetlerde tekrardan kaçınılması gereklidir.

f-Sürekliliği veya önemi kısmen veya tamamen kaybolmuş olan hizmetlerle ilgili program, alt program veya faaliyet-projelerin kaldırılması veya daraltılmasının gerekli olması hallerinde, yeni düzenleme için önceden bakanlık onayı alınır ve uygulama birliği sağlanır."

3.3.1.1.2.Alt Program

Belediyelerin gördükleri hizmet programları olan ana hizmet kümeleri daha dar kapsamlı bölümlere ayrılabilir. Bu dar kapsamlı hizmetlere alt program denilir.

Programların alt programlara ayrılmasında uygulanacak esaslar program sınıflandırılması için uygulanacak esasların aynısıdır⁷³.

---

⁷³ *Sait Açıba , a.g.e., s.12.*

Örnek

<u>Program</u>	<u>Alt Program</u>	<u>Hizmet Çeşidi</u>
101	00	GENEL YÖNETİM VE DESTEK HİZMETLERİ
	01	Genel Yönetim Hizmetleri
	02	Belediye Bütçe ve Muhasebe Hizmetleri
	03	Hukuk Danışmalığı ve Muhakemet Hizmetleri
	04	Destek Hizmetleri

Alt program belirlenirken söz konusu hizmetin hangi program grubu içerisinde yer alması gerektiği iyi tespit edilmelidir. Yanlış yapılacak tespitle alt programa ilişkin faaliyet-proje sıralaması da yanlış olacaktır. Belediyelerin gördükleri hizmet programları olan ana hizmet kümeleri daha dar kapsamlı bölümlere ayrılabilir.

Alt programlar 01'den 09'a kadar rakamlarla kodlanır. Belediye Bütçe ve Muhasebe Usulü Yönetmeliğinin getirdiği sistemde programlar 22 alt programa bölünmüştür.

- a-Genel Yönetim Hizmetleri
- b-Belediye Bütçe ve Muhasebe Hizmetleri
- c-Hukuku Danışmalığı ve Muhakemet Hizmetleri
- d-Destek Hizmetleri
- e-Zabıta Hizmetleri
- f-İtfaiye Hizmetleri
- g-Temizleme Hizmetleri
- h-Çevre Koruma Hizmetleri
- ı-Genel Sağlık Hizmetleri
- i-Sosyal Yardım Hizmetleri

- j-İmar Hizmetleri
- k-Ulaştırma Hizmetleri
- l-Park Bahçe ve Fidanlık hizmetleri
- m-Mezbaha ve Hayvan Sağlığı Hizmetleri
- p-Gıda Kontrol Hizmetleri
- r-Eğitim Hizmetleri
- s-Kültür Hizmetleri
- t-Spor Hizmetleri
- u-Turizm ve Tanıtma Hizmetleri
- ü-Ekonomiyi Kontrol ve Tüketiciyi Koruma Hizmetleri
- v-Su Hizmetleri
- y-Kanalizasyon ve Arıtma Tesis Hizmetleri

Ayrıca yönetmeliğe ekli gider bütçesi formunda bulunan 900 kod nolu harcama kalemi sütununda gösterilen transferler de aşağıda sayılan 22 alt programa ayrılmıştır.

- a-Kamulaştırma ve Taşınmaz Mal Satın Alımları
- b-Ortaklıklara Katılma Payları
- c-Birliklere Katılma Payı
- ç-Diğer Kurumlara Katılma Payı
- d-Sermaye Teşkili
- e-Büyükşehir Belediyesi İçinde İlçe Belediyelerine Yapılacak Yardımlar
- f-Belediye İşletmelerine yapılacak Yardımlar
- g-Borç Verme ve Avanslar
- h-Fonlara Katılım ve Ödemeler
- ı-Uluslararası Teşekküllere Ödemeler
- i-Diğer mali Transferler
- j-Kanuni Paylar
- k-TC. Emekli Sandığı ve SSK'nca Yapılacak Ödemeler
- l-Ödül İkramiye ve Yardımlar

- m-Dernek, Birlik, Sandık, Kurum, Sendika ve Benzeri Teşekküllere
- Yapılacak Ödemeler
- p-İç Borç ve İç Borç Faiz Ödemeleri
- r-Dış Borç ve Dış Borç Faiz Ödemeleri
- s-Geri Verilecek Paralar
- t-Geçen Yıllar Borçları
- u-İlana Bağlı Borçlar
- ü-Bütçede Tertibi Bulunmayan Borçlar
- v-Diğer Borç Ödemeleri

3.3.1.1.3.Faaliyet-Proje Tespiti

Belediye Bütçe Muhasebe Usulü Yönetmeliği'nin 10.maddesinde Faaliyet-Projenin tespitine ilişkin şu hüküm yer almıştır. "Alt programların uygulanabilmesi için kendi içerisindeki birbirine benzeyen tipteki işlerin oluşturduğu kümelere faaliyet veya proje denir."

Yatırım hizmetlerinde faaliyetin yerini proje alır. Belediye meclisi, gerekli gördüğünde, proje tutarı 10 milyar liradan daha fazla olan yatırımların bütçe içinde ayrı bir faaliyet olarak izlenmesine karar verilebilir. Belediye meclisi kararında; projenin içinde yer alacağı program ve alt program belirtilir. Alınan kararın bir örneği onay alınmak üzere bakanlığa gönderilir. Bakanlık, meclis kararını inceler varsa düzeltilmesi gereken hususları belediyesinden ister.

Bütçe formunda boş bırakılan "faaliyet-projeler" yukarı fıkrada belirtilen yatırımlar ile bakanlıkça ayrı bir faaliyet olarak izlenmesine onay verilen işler için kullanılır.

Bir alt program içinde yer alan faaliyet ve projelerin maliyetlerinin toplamı o alt programın maliyetini, programların maliyetlerinin toplamı da belediyenin o yılda harcayacağı toplam ödeneği oluşturur.

Faaliyet-Proje ve basamaklı 001'den 999'a kadar olan rakam dizisi ile belirtilir.

<u>Program</u>	<u>Alt Program</u>	<u>Ödenek Türü</u>	<u>Faaliyet Proje</u>
114	01	1	BAYINDIRLIK HİZMETLERİ İMAR HİZMETLERİ CARİ HARCAMALAR 001 İmar Hizmetleri 002 Toplu Konut ve Gece Kondu Önleme Hizmetleri 003 Yapı Kontrol Hizmetleri 004 Fen Hizmetleri
		2	YATIRIM HARCAMALARI 001 Yol Yapımı için Greyder Alımı 002 Belediye Hizmet Binası Yapımı 003 Asfalt Yol Yapımı 004 Kanalizasyon Yapımı

Faaliyet ya da proje; belli bir hedefe yönelik bulunan alt programın bölümlere ayrılması sonucu oluşan daha belirgin hizmet faaliyetleridir. Bu hizmetlerin tamamı alt programlarına, dolayısıyla programların amacını oluşturan hedeflere yöneliktir⁷⁴.

3.3.1.1.4.Ödenek Türü

Ödenek türünün belirlenmesine ilişkin Belediye Bütçe ve Muhasebe Usulü Yönetmeliği'nin 11.maddesinde şu hükme yer verilmiştir. "Program sınıflandırılması içinde harcamalar ekonomik açıdan cari, yatırım ve transfer harcamaları olarak üç temel gruba ayrılır. Bunlar;

⁷⁴ A. Ekber Asker ve A. Yüksel Kılıçoğlu , a.g.e., s.54

Cari Nitelikteki Harcamalar (1)

Yatırım Nitelikli Harcamalar (2)

Transfer Nitelikli Harcamalar (3) rakamları ile kodlanır.

Bu kodların karşılığında yer alan rakamların belediye ana hizmet birimleri düzeyindeki toplamı, o hizmet biriminin ayrı ayrı cari, yatırım ve transfer ödeneklerinin toplamını verir.

Cari giderler, üretimi ya da hizmeti doğrudan doğruya arttırmaya yönelik olmayan, genel olarak piyasadan mal ve hizmet alımları için yapılan harcamalardır. Örneğin personel ücretleri, aydınlatma ve ısıtma ya da haberleşme giderleri bu grup içerisinde yer alır.

Yatırım giderleri nakdi veya mali sermayenin, belirli bir süre içerisinde başka hizmetler ya da malları üretme gücüne sahip mallar durumuna dönüştürülebilmesi amacıyla yapılan harcamalardır. Belediyelerin bu tür harcamalara örnek teşkil edebilecek giderleri arasında köprü, yol, bina yapımı ya da taş kırma makinası alımı gibi faaliyetler yer almaktadır.

Transfer giderleri, belediye bütçesine bu amaçla koyulan ödeneklerin, karşılıksız olarak, sosyal ya da ekonomik amaçlarla kişilere kamu kuruluşlarına veya gruplara devridir. Örneğin, karşılıksız verilen burslar, sosyal amaçlı yardımlar bu nitelikteki harcamalardır.

3.3.1.1.5.Harcama Kalemlerinin Belirlenmesi

Belediye Bütçe ve Muhasebe Usulü Yönetmeliği'nin 12.maddesinde harcama kalemlerinin belirlenmesine ilişkin şu hükme yer verilmiştir. "Harcama kalemleri; hizmet alımına yönelik harcamalar, mal alımı ve yapımına yönelik harcamalar ve transfer harcamaları olarak üç temel gruba ayrılmıştır. Bunlar;

1-Hizmet alımına yönelik harcamalar

- a.Personel Giderleri,
- b.Yolluklar,
- c.Hizmet Alımları

2-Mal alım ve yapımına yönelik harcamalar

- a.Tüketim malları ve malzeme alımları,
- b.Demirbaş alımları,
- c.Makina, teçhizat ve taşıt alımları,
- d.Yapı, tesis ve büyük onarım giderleri,
- e.Diğer ödemeler,

3-Transferlerdir.

Bu harcama kalemlerinin sınıflandırılması ve her birinin kapsamı ile ilgili ayrıntılı açıklama ve ayrıntı kodları bütçeye ekli (R) cetvelinde yer alır."

Harcama kalemleri hizmet alımına yönelik harcamalar ve mal alımına yönelik harcamalar ve transfer harcamaları olarak üç temel gruba ayrılmıştır. Her harcama kaleminin toplamı toplam faaliyet ya da proje miktarını oluşturur. Harcama kalemleri aşağıdaki şekilde gruplara ayrılmıştır.

100-Personel Giderleri

200-Yolluklar

300-Hizmet Alımları

400-Tüketim malları ve malzeme alımları

500-Demirbaş alımları

600-Makine ve teçhizat alımları

700-Yapı tesis ve büyük onarım giderleri

800-Diğer ödemeler

900-Transferler

3.4.Belediye Gelir Bütçesinin Hazırlanması

Belediyenin gelir bütçesini vergi gelirleri, vergi dışı gelirler, yardım ve fonlar oluşturur.

3.4.1.Gelir Bütçesi ve Kodlanması

Belediye Bütçe ve Muhasebe Usulü Tüzüğü'nün 27.maddesi hükmünde belediye gelirlerinin neler olduğu açıklanmıştır. Bu madde doğrultusunda hazırlanmış bulunan yönetmeliğin 13.maddesi hükmü şöyledir.

"Gelir bütçesi; vergi gelirleri vergi dışı gelirler, yardım ve fonlar olmak üzere bütçe formunun (B) cetvelinde gösterilen üç tür gelirden oluşur. Bu gelirlerin yasal dayanakları bütçe formuna ekli (C) cetvelinde gösterilir".

Gelir bütçesinin kodlanması

a)Gelirin Türü

Vergi Gelirleri (1)

Vergi dışı gelirler (2)

Yardımlar ve fonlar (3)

b)Bölüm, Kesim, Madde şeklinde yapılır.

Bir gelir türü kendi içerisinde bölümlere, bölümler kendi içerisinde kesimlere, kesimler ise kendi içerisinde maddelere ayrılır.

Gelirin türü, bölümü, kesimi ve maddesindeki rakamlar yan yana yazılarak o gelirin kodu bulunur.

<u>Gelir Türü</u>	<u>Bölüm</u>	<u>Kesim</u>	<u>Madde</u>	
1	0	0	0	VERGİ GELİRLERİ
	1	0	0	Genel Bütçe Vergi Gelirleri
				Tahsilatında Alınan Pay
	2	0	0	Belediye Vergileri
		1	0	İlan ve Reklam Vergisi
		2	0	Eğlence Vergisi
		3	0	Emlak Vergisi
			1	Bina Vergisi
			2	Arazi Vergisi
			3	Arsa Vergisi

3.4.1.1.Gelirin Türü

Belediyenin gelirleri vergi gelirleri, vergi dışı gelirler, yardım ve fonlardan oluşmaktadır.

3.4.1.1.1.Vergi Gelirleri

Bu kapsama 2380 Sayılı Belediyeler ve Özel İdare Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Ayrılması Hakkında Kanun gereğince, genel bütçe vergi gelirleri tahsilatından belediyelere verilen pay; 2464 Sayılı Belediye Gelirleri Yasasıyla tahsilatı doğrudan belediyeler tarafından yapılan vergiler harçlar ile 1319 Sayılı Emlak Vergisi Kanunu'na göre (bina, arsa ve arazi) vergileri girmektedir. Ayrıca 3030 sayılı kanunda büyükşehir belediyelerine genel bütçe vergi gelirleri tahsilatından verilen pay belirtilmiştir.

3.4.1.1.2.Vergi Dışı Gelirler

Belediyelerin taşınmaz mal gelirleri belediye tarafından yapılan ve vergi kapsamı dışında kalan hizmetler için tahsil edilen tutarlar, bu tür gelir kapsamına girmektedir. Örneğin belediye işletme gelirleri ve cezalar gibi.

3.4.1.1.3.Yardım ve Fonlar

Çeşitli şahıs ve kuruluşlardan yapılan her türlü bağış ve yardımlar ile kullanım alanlarına tahsis edilmiş fonlar bu tür gelir kapsamına girer. Örneğin: Asker ailelerine yardım fonu, mahalli idareler fonu gibi.

Gelirler türlerine göre belirlendikten sonra, program bütçe sistemine göre kodlanarak, yasal dayanakları ile bütçeye eklenir.

3.4.2.Gelir Tahmini Yapılması

Belediye Bütçe Muhasebe Usulü Yönetmeliği'nin 14.maddesinde "Bütçenin gelir tahminlerinde, kesin sonucu alınmış son üç yılın gelir artış oranları baz alınarak gelir tahmini yapılır. Ayrıca, bütçenin uygulanacağı mali yıl içinde kanunlarla vergi, resim ve harç oranlarında değişiklik yapılmışsa veya belediye tarafından yapılan yatırımların ürün vermeye başlamasıyla gelirlerde artış meydana gelmişse, bu ve benzeri hususlarda gelir tahminlerinde göz önünde tutulur."

Belediye Bütçe ve Muhasebe Usulü Tüzüğü'nün 28.maddesi hükmünde aynı konu belirtilmiştir.

Gelir tahmini yapılırken özellikle belediye tarafından tahsil edilmesi gerekirken, gelir türlerinin oranlarındaki artışlar ile belediye tarafından yapılan yatırımların getirilerinin ve belediye tarafından uygulanacak hizmetler karşılığı alınacak tarife miktarlarının tespitinin tam anlamıyla yapılmış olması gerekir.

Belediye gelir tahminlerinin doğru olarak yapılması bütçenin verimli ve etkin olması açısından önemlidir. Çünkü gelire göre verilecek olan gider kararlarının tutarlı olması hizmet planlarının sağlıklı hazırlanması ancak gelirlerin doğru hazırlanması ile mümkün olacaktır. Ayrıca bu doğru hesap bütçenin şişirilmesini de önleyecek ve idari makamı karar verirken

rahatlatacaktır. Bu nedenle gelir tahmini yapılırken bütçe ilkeleri göz önünde bulundurularak düzenlemeler yapılmalıdır.

3.4.3.Gelir Fazlasının Bütçeye Konulması

Belediye Bütçe Muhasebe Usulü Yönetmeliğinin 15.maddesinde gelir fazlasının bütçeye konulması hususunda şu hüküm yer alır;

"Geçen yıldan devreden nakit veya geçen yıllarda iptal edilen ödenekler karşılık tutularak, bütçede gelir gösterilmez. Ancak, encümençe incelenmiş ve meclisçe onanmış bütçe kesin hesabı ile kesinleşen gelir fazlalığı varsa belediyenin borçları da göz önünde bulundurularak bütçeye gelir yazılabilir."

Belediye Bütçe ve Muhasebe Usulü Tüzüğü'nün 29.maddesi hükmünde belirtildiği gibi gelir fazlasının bütçeye konulması için öncelikle, söz konusu fazlalığın encümençe incelenmiş ve meclisçe onanmış bulunan bütçe kesin hesabı ile kesinleşmiş olması gerekir. Ancak bütçeye gelir yazılırken belediye borçlarının göz önünde bulundurulması ve bu borçlar düşüldükten sonra kaydedilmesi gerekir.

3.4.4.Tahsil ve Tediyeinin Yasal Olması

Belediye Bütçe ve Muhasebe Usulü Yönetmeliği'nin 17.maddesinde konuya ilişkin şu hüküm yer almaktadır. "Belediyeye ait vergi, resim, harç ve benzeri gelirler kanuna dayanmadıkça ve yasal yetkisi bulunan memurlar tarafından tarh ve tahakkuk ettirilmedikçe tahsil olunamaz. Bunun aksine emir verenler, tahakkuk belgeleri ile tarife düzenleyenler ve tahsilat yapanlarla yasada ve bütçe kararnamesinde yazılı hususlar dışında ödeme yapanlara ve belediye parasını kullananlara devlet memurları hakkındaki ceza hükümleri uygulanır."

Belediye Bütçe ve Muhasebe Usulü Tüzüğü'nün 33.maddesinde şu hükme yer verilmiştir. "Yasal dayanağı olmayan hiç bir gelir tahsil edilemeyeceği gibi yasal dayanağı bulunan vergi, harç ve benzeri gelirlerde yasal yetkisi bulunan memurlar tarafından tarh ve tahakkuk ettirilmedikçe tahsil edilemez."

Vergi harç ve benzeri gelirlerde yasal yetki BBMUT 40.maddesinde gelir tahakkuk memurlarına verilmiştir. Söz konusu madde hükmüne göre kanun tüzük ve yönetmeliklere uygun olarak belediye gelirlerini gerçekleştirip tahsil edilebilir duruma getirenlere gelir tahakkuk memuru denir. Tahakkuk memuru tarafından tarh ve tahakkuk yapılamayan gelirlerin tahsili yasal olarak mümkün değildir ve sorumlular hakkında cezai işlem uygulanır.

3.4.5.Şartlı Bağış Yardım ve İsteğe Bağlı Katılma Paylarına İlişkin İşlemler

Belediye Bütçe ve Muhasebe Usulü Yönetmeliği'nin 18.maddesinde konuya ilişkin şu madde hükmü yer almaktadır;

"Kamu hizmetlerinde kullanılmak koşuluyla yapılan bağış yardım ve isteğe bağlı katılma payları, gelir bütçesinde şartlı bağışlar bölümüne gelir yazılır ve gider bütçesinde bu hizmetin ödeneği varsa bu ödeneğe eklenir, yoksa bütçede öngörülen tertibe ödenek yazılarak tahsis amacına harcanır. Bu ödenekten artan tutarlar ertesi yıl bütçesindeki aynı tertibe devredilerek harcanır. Şartlı bağış, yardım ve isteğe bağlı katılma paylarına ait ödenekler iptal edilmez ve karşılıkları bankada nakit olarak saklanır."

Şartlı bağışlar belli bir amaca yönelik olarak verilmiştir. Bu yüzden amaç doğrultusunda harcanması gerekir. Bu nedenle gider bütçesinde, konuya ilişkin ödeme yoksa ayrı bir ödeme olarak gider bütçesine eklenmesi gerekir. Bu tür ödemeler iptal edilemez bir sonraki yıl bütçesine devredilir.

Belediye Bütçe ve Muhasebe Usulü Yönetmeliğinin Muhasebe-i Umumiye Kanununun 55.maddesi hükümleri çerçevesinde düzenlenmiş

18.maddesi gereğince; şartlı bağış yardım ve isteğe bağlı katılma paylarına ilişkin nitelikler şunlardır;

a-Yapılan bu yardım ve bağışların kamu hizmetlerinde kullanılması koşuluna uygun olması.

b-Yapılan bu yardım ve bağışların mutlaka gelir bütçesinin şartlı bağışlar bölümüne gelir olarak yazılması.

c-Gider bütçesinde ilgili ödeneğine eklenmesi ya da öngörülen tertibe ödenek yazılması.

d.-Söz konusu ödeneklerden artan tutarların ertesi yıl bütçesine aynı tertibe devredilmesi.

e-Mutlaka tahsis edilmiş amaç için kullanılması.

f-Bu şekildeki bağış, yardım ve katılma paylarına ait ödeneklerin iptal edilmemesi ve karşılıklarının bankada nakit olarak saklanması.

Yukarıda sayılan bu hususlara mutlak uyulması gereklidir. Uygulamada yönetmelik gereğince bunun dışına çıkmak mümkün değildir.

3.5.Bütçe Çağrısı ve Hazırlık Bütçesi

Bütçe çağrısının nasıl yapılacağına ilişkin Belediye Bütçe ve Muhasebe Usulü Yönetmeliği'nin 19.maddesinde şu hüküm yer alır;

"Belediye Başkanı, her yıl mayıs ayının ilk haftasında belediye birimlerine kendi dairelerinin gider bütçelerini hazırlamak üzere çağrı yapar, çağrıda bütçenin hazırlanmasında uyulacak ilke ve hedefler gösterilir.

Belediye birimleri, kendi dairelerine ait gider bütçesi ile ilgili cetvelleri hazırlayarak, gerekçesiyle birlikte 15 Haziran tarihine kadar belediye saymanlığına verirler."

3.5.1. Belediye Başkanlığının Bütçe Çağrısında Bulunurken Belirteceği İlke ve Hedefler

Belediye Başkanı bütçe çağrısında bulunurken belediye meclisince kabul edilmiş yatırım ve uygulama programlarının neler olduğu ve bu çerçevede amaçlara ulaşılması için uyulması gereken, ekonomi, personel politikalarının nasıl olacağını belirtmek durumundadır⁷⁵.

Belediye Başkanı, hedefleri belirttikten sonra, bu hedeflere ulaşmak için birimlere ve kişilere düşen görevleri ve neler yapmaları gerektiğini açıkça belirlemelidir. Birimler tarafından harcamalara ilişkin ilkelerin bilinmesi, birimlerin harcama türlerine ilişkin uyumu sağlamaları açısından önemlidir.

Bütçe çağrısında izlenecek ilkeler şunlardır ;

a-Cari harcamalara ilişkin ödenek tahmininin sağlıklı olması.

b-Yatırım projelerinin uygulanmasındaki ana esasların dikkate alınması.

c-Yatırım projelerinin faaliyete geçirilmesi için gereken işlemlerin yapılması.

d-Yatırım, cari ve transfer harcamalarının uyum içinde yapılması.

e-Transfer ödeneklerinin tespitinin yapılması.

---

⁷⁵ A. Ekber Asker ve A. Yüksel Kılıçoğlu, a.g.e., s.66.

Belirlenen hedeflere göre tüm birimler çalışmalarını bu yönde yapmak durumdadırlar. Bunun dışında birimlerin yapacakları çalışmalar ve uygulamalar boş yere zaman ve kaynak israfına yol açacaktır.

Belediyeler yerel nitelikte hizmetler üreten kuruluşlar olduğundan mali politikalarını çok iyi belirlemeleri gerekmektedir. Belediye başkanı ve birimlerin uyum içinde çalışması için ekonomik politikalar ile mali politikanın ahenkleşmesi gerekmektedir.

3.5.2.Birim Gider Bütçesi ve Bütçeyi Oluşturan Cetveller

Belediye Bütçe ve Muhasebe Usulü Yönetmeliği'nin konuya ilişkin olarak 20.maddesinde şu hüküm yer almıştır.

"Bütçe çağrısını alan belediye birimi kendi dairelerine ait gider bütçesi ile ilgili cetvelleri hazırlayarak gerekçesi ile birlikte 15 Haziran tarihine kadar saymanlığa verir. Bütçeyi oluşturan programların bazıları birden fazla birimin hizmetini kapsayacak şekilde düzenlendiği için, birim hazırlık bütçeleri programları itibariyle değil, daireler itibariyle yapılır."

Belediye birimlerince hazırlanan birim teklif bütçeleri şu cetvellerden oluşur.

- a-Hizmet Gerekçesi
- b-Yıllar itibariyle tüketim malları ve malzeme alımları
- c-Yıllar itibariyle demirbaş alımları
- d-Yıllar itibariyle makine teçhizat ve taşıt alımları
- e-Yıllar itibariyle yapı, tesis ve büyük onarım giderleri
- f-Yıllar itibariyle transferler
- g-Ödenek cetveli
- h-Personel ödenekleri
- ı-Bütçe fişi gerekçe
- i-Bütçe fişi toplamı

Her birim kendi gider hazırlık bütçesini düzenlerken öncelikle bir hizmet gerekçesi cetveli düzenler. Birimler hizmet gerekçesi cetveli düzenlerken öncelikle kendi birimlerinin özelliklerini ve eksiklerini çok iyi bilmek durumundadır. Her birimin düzenlediği hizmet gerekçesi cetvelleri sayman tarafından birleştirilerek ilgili belediyenin bütçesi oluşturulur.

Belediye birimlerinin hizmet gerekçesi cetvelinde belirtecekleri bilgiler şunlardır;

a-Hizmetin yasal dayanağı : Her birim mevzuatın tarih sayısı ve maddesi belirtilmek suretiyle hangi kanun ve mevzuatla belediye tarafından yapılması gereken görevleri yerine getirdiklerini yazmaları gerekmektedir.

b-Teşkilatlanma : Birimde boş bulunan boş ve dolu bulunan personellerin sınıfları ve kadro ünvanları hakkında bilgi verilir ve ayrıca teşkilat şeklinde örgütlenmişse teşkilat şeması da cetvele bağlanır.

c-Araç, gereç ve tesis : Birimde bulunan her türlü araç gereç ve tesis belirtilir eksiklik varsa nelere ihtiyaç olduğu tesislere ilişkin kapasite sorunlarına ilişkin çalışmalar da birlikte gösterilir.

d-Hizmetler : Geçen dönem bütçesiyle verilen ödenek ve bu ödenekten yapılan harcamalar ve hizmetler de belirtilir.

e-Yatırımlar : Birimle ilgili yıllık veya 5 yıllık yatırım programlarında yer alan projeler hakkında bilgi verilirken bilgilerin rakamlarla verilmesine dikkat edilmelidir.

3.6.Bütçenin Belediye Organlarınca Görüşülmesi ve Kabulü

Hazırlanan belediye bütçesi taslağı, gerekçesi dayanağı kanuni hükümler ve ayrıntı cetvelleri ile birlikte sayman tarafından temmuz ayı başına kadar

belediye başkanına sunulur. Belediye başkanı bütçenin gelir ve gider cetvellerini inceleyip gerekli gördüğü değişiklikleri yaparak bütçe taslağını ağustos ayının ilk haftasında encümene havale eder.

Bütçe taslağı havale edilen encümen, bütçe taslağını havale edildiği tarihten itibaren 30 gün içinde inceleyerek, inceleme raporuyla birlikte tasarı haline gelen bütçeyi belediye başkanına verir.

Belediye Bütçe ve Muhasebe Usulü Tüzüğü'nün 11.maddesinde, şu hüküm yer alır. "Belediye başkanı bütçe tasarısını 1 ekim tarihine kadar meclise, büyükşehir belediyesi bütçe tasarısını 1 kasım tarihine kadar büyükşehir belediye meclisine havale eder."

Belediye encümeni, bütçe taslağını incelerken, hazırlanan gider bütçesinde yer alan ödeneklerin, hizmet gereği olup olmadığı, yatırım ödeneklerinin daha önce belediye yetkili kurullarınca kabul edilmiş yatırım plan ve yıllık uygulama programlarında yer alıp almadığı, kanuni payların doğru hesaplanarak konulup konulmadığı, gelir tahminlerinin mevzuata uygun yapıldığı yapılmadığını inceler ve görüşünü raporunda belirtir.

3.6.1.Belediye Meclisinde Bütçe Görüşmesi

1580 Sayılı Belediye Kanunu'nda meclis bütçe kararnamesi metnini madde varidat ve masraf cetvellerini fasıl fasıl müzekkere ve bütçeyi aynen veya fasıl ve maddelerini tadilen kabul eder." hükmü yer alır.

1580 Sayılı Kanun'un 70.maddesi 1.inci bendine göre belediye meclisinin görevleri arasında belediye bütçesini müzakere edilip, karar vereceği işler arasında sayılmıştır. Bütçe yapma, bütçe tasarısının görüşülüp karara bağlanması görevi belediye meclisinindir.

Belediye Meclisi ekim ayı başında, büyük şehir belediye meclisi ise kasım ayı başında yapacağı ilk toplantıda, bütçe tasarısını incelemek üzere bütçe komisyonuna gönderir.

3.6.2.Bütçe Komisyonu

Bütçe Komisyonu, meclisin dönem başı toplantısında üyeleri arasından, bir yıllık süre için seçeceği en az 5 en çok 11 üyeden meydana gelir.

BBMUT'nün 28. maddesine göre, "Bütçe komisyonu üyeleri her siyasi parti grubunun meclisteki üye sayısının, meclis üye tam sayısına oranlanması suretiyle belirlenir. Bağımsız üyeler bu hesaba dahil edilmez. büyük şehir belediyelerinde ise tabii ve bağımsız üyeleri hesaba dahil edilmezler."

Bütçe komisyonu, ilk toplantısında üyeleri arasında bir başkan, bir başkan vekili bir sözcü seçer. Başkanın bulunmadığı zamanlarda komisyona başkan vekili başkanlık eder. Komisyon üye tam sayısının çoğunluğu ile toplanır ve kararlarını mevcudun çoğunluğu ile alır. Oyların eşitliği halinde, başkanın bulunduğu taraf tercih edilir.

3.6.3.Bütçe Tasarısının Bütçe Komisyonunda İncelenmesi

Belediye Bütçe ve Muhasebe Usulü Yönetmeliği'nin 30.maddesinde bütçenin komisyonda incelenmesine ilişkin şu hüküm yer alır. "Belediye meclisi ekim ayı başında, büyükşehir belediye meclisi ise kasım ayı başında yapacağı ilk toplantıda, bütçe tasarısını incelemek üzere bütçe komisyonuna gönderir.

Bütçe komisyonu bütçe tasarısı üzerindeki çalışmalarını kendisine sevkinden itibaren en çok on beş günü geçmemek üzere, meclisin belirleyeceği süre içinde tamamlayarak, düzenleyeceği raporla birlikte geri vermek zorundadır.

Bütçe Komisyonu birim bütçelerinin komisyonda görüşülmesi sırasında lüzumlu açıklamaları yapmak ve bilgi vermek üzere ilgili birim yetkililerinin komisyon çalışmalarında hazır bulundurulmasını belediye başkanından isteyebilir. Belediye başkanı uygun gördüğü yetkilileri ve diğer görevlileri komisyon çalışmalarında görevlendirebilir.

Komisyon üyeleri, yatırımlarla ilgili mecliste daha önce kabul edilen program dışında, bütçeye yatırım ödeneği konulmasını ve programlı işlere ait ödeneğin başka işlere aktarılmasını teklif edemezler.

3.6.4.Bütçe Tasarısının Mecliste Görüşülmesi

Belediye Bütçe ve Muhasebe Usulü Yönetmeliği'nin 31.maddesinde "Meclis, bütçe kararnamesini madde madde , bütçeyi ise bölüm bölüm inceler ve gerekli gördüğü hususları değiştirip onaylayarak kabul eder." Bütçenin tümü üzerinde oynama yapılmaz.

Meclisçe kabul edilen bütçe, 1580 Sayılı Belediye Kanunu'nun 123. ve 3030 Sayılı Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkındaki Kanunun 20. maddesi gereğince mahallin en büyük mülki idare amirine gönderilir.

Mülki idare amirleri bütçeyi kendilerine veriliş tarihinden itibaren 1 hafta içinde aynen ve değiştirerek onaylar, bir hafta içinde incelenip onaylanmayan bütçeler doğrudan doğruya kesinleşir.

Bütçe kararnamesi metninde BBMUY'nin 32. maddesine göre gider tahminleri toplamı, gelir tahminleri toplamı, bütçe açığı varsa ne şekilde kapatılacağı, kanunlara göre toplanacak vergi, resim ve harçların süreleri, bütçe yılına ait bulunan ve o yılın gelir ve giderlerini ilgilendiren diğer hükümler yer alır. Bütçe kararnamesine kanun, tüzük ve yönetmeliklere aykırı hüküm konulamaz.

Belediye meclisinde kabul edilen gider miktarları, program, alt program, ödenek türü, faaliyet-proje ve harcama kalemleri itibarıyla (A) cetveline, kabul edilen gelir miktarları (B) cetveline aynen yazılır.

BBMUY'nun 39. maddesinde "kesinleşen bütçenin iki örneği valilik aracılığıyla İçişleri Bakanlığına, İçişleri Bakanlığı tarafından da bir örneği Devlet İstatistik Enstitüsüne gönderilir." hükmü yer alır.

Belediyeler bütçe ile ilgili bazı bilgileri Maliye Bakanlığı ile Hazine Dış Ticaret Müsteşarlığına vermek zorundadır.

Onay makamının yetkileri BBMUY'nın 35. maddesinde belirtilmiştir. Bu maddeye göre onay makamının yetkileri şunlardır;

a-Bütçe kararnamesi metninde kanun, tüzük ve yönetmeliklere aykırı bulunan maddeleri ve ibareleri çıkarmaya ve düzeltmeye,

b-Belediyelerin tahsile yetkili olmadığı gelirleri çıkarmaya veya yasal yetki üzerindeki gelir tahminlerini normal ve kanuni hadde indirmeye,

c-Belediyeler tarafından yapılması yasalarca öngörülmemiş görevlerle ilgili hizmetleri için konulan ödenekler çıkarmaya,

d-Bütçeye konulması kanunen zorunlu iken konulmamış ödenekleri ve kesinleşmiş yönetim borçlarını eklemeye,

e-Bütçe geliri, zorunlu giderleri karşılamaya yeterli değilse, kanunun öngördüğü azami haddin düşük olan belediye vergi, resim ve harçlarını kanunun öngördüğü azami hadde yükseltmeye, bu da yetmezse, isteğe bağlı giderlerden zorunlu giderlere ödenek aktarmaya,

f-Yıllık yatırım programlarının gerçekleşmesi için gerekli ödenekleri eklemeye,

g-Planda bulunmayan ve yıllık programlara alınmayan yatırımlar için bütçeye ödenek konulmuşsa çıkarmaya yetkilidir.

Mahallin en büyük mülki idare amiri tarafından yapılan değişikliklere karşı, belediye meclisleri itiraz edebilirler.

3.6.5.Gelir ve Gider Bütçesini Oluşturan Cetveller

BBMUY'nın 38. maddesine göre; "Belediyelerin, program bütçe esasına göre düzenledikleri bütçeler aşağıda yazılı cetvellerden oluşur.

- a-Bütçe kararnamesi
- b-Gider bütçesini kapsayan (A) cetveli
- c-Gelir bütçesini kapsayan (B) cetveli
- d-Gelirlerin yasal dayanağını gösteren (C) cetveli
- e-Gelecek yıllara geçici yüklenmelere girişmeye izin verilen hizmetlere ait (G) cetveli
- f-Resmi bir görevi bulunmayanlara verilecek yollukları gösterir (H) cetveli
- g-190 Sayılı Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 5'inci maddesine göre ihdas edilen (K-I) kadro cetveli
- h-Harcama kalemlerinden yapılacak giderler ve bunların kayıt edileceği ayrıntı kodlarını gösterir (R) cetveli
- ı-237 Sayılı kanuna göre satın alınacak taşıtları gösterir (T) cetveli
- i-Bütçenin personel giderlerine ait 100 harcama kalem toplamının belediye gelirleri toplamının oranını gösterir cetvel
- j-Bakanlığın görüşü alınmak şartıyla ilavesine lüzum görülen diğer cetveller."

3.7.Belediye Bütçesinden Ayrılması Gereken Kanuni Paylar

Belediye gelirlerinin kodlanması 1.1.1992 tarihinden itibaren Belediye Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde yapılan değişiklikle yeniden düzenlenmiştir.

Belediye Bütçelerinden ayrılacak olan kanuni paylar ve sosyal yardımlar şunlardır;

- a-Emekli Sandığı Payları
- b-İller Bankası Ortaklık Payı
- c-Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna Yardımlar
- d-Asker Ailelerine Yardım Payı
- e-Sosyal Amaçlı Yardımlar
- f-Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Payı
- g-Beden Terbiyesi ve Spor Payı

Bu paylardan;

İller bankası Ortaklık Payı	%5
Asker Ailelerine Yardım Payı	%2
Sosyal Yardım ve Dayanışma Vakfı payı	%2
Beden Terbiyesi ve Spor Payı	%1'dir.

4759 Sayılı İller Bankası Kanunu'nun 3.maddesine göre belediyelerin %5 ortaklık payı hesabına ayrı tutulacak gelirler şunlardır.

- 2110 Yol Harcamalarına Katılma Payı
- 2120 Kanalizasyon Harcamalarına Katılma Payı
- 2130 Su Tesislerine Katılma Payı
- 2140 Ayrıcalığı veya ruhsatı gerektiren onaylı anlaşmalar uyarınca alınan pay
- 2150 Kapalı çarşı, bedesten gibi müşterek ve birbirine irtibatlı olan emlakın giderlerine iştirak payı
- 2160 Mülk sahiplerinin garanti ettikleri hizmetlere katılma payı
- 2170 Ölçü ayar memurlarının masraflarına iştirak payı
- 2180 Alt yapısı yapılmamış yerler için alınan teknik alt yapı bedeli
- 2190 Çevre kirliliğini önleme iştirak payı
- 2110 Diğer harcamalar katılma payı

2241 Otobüs hasılatı
2242 Su hasılatı
2243 Havagazı hasılatı
2472 Soğuk hava deposu hasılatı
2474 Mezbaha ve kama hasılatı
2540 Sulama suyu ücreti
2411 Peşin para ile yapılan satış bedelleri
2412 Taksitle yapılan satış bedelleri
2415 Hasar karşılıkları
2421 Eskimiş eşya ve enkaz satış bedelleri
2422 Çöp satış bedelleri
2423 Diğer taşınır mallar satış bedelleri
2431 Tahvil karşılıkları
2434 Basılı evrak satış gelirleri
2435 İkrazlardan geri alınanlar
2711 Numaralama gelirleri
2712 Fuhuş ve fuhuş yüzünden bulaşan zührevi hastalıklara savaş gelirleri
2713 Muhtaç asker ailelerine yardım gelirleri
2714 Ekmeklik un zamları
2715 İlvaz karşılığı bağışlar
2717 Geri alınan paralar
2718 Mahsup edilen katma değer vergisi
2720 İç borçlanmalar
2731 Bir hizmete tahsisli borçlanmalar
2732 Bir hizmete tahsisli olmayan borçlanmalar
3110 Devlet özel yardımları
3111 Tahsisi mahiyette olanlar
3120 İl özel idare yardımları
3210 Müşterek trafik fonundan alınan yardımlar
3220 Belediye fonundan alınan yardımlar
3230 Muhtaç asker aileleri fonundan alınan yardımlar
3240 Mahalli idareler fonundan alınan yardımlar

3250 İmar düzenlemeleri için alınan yardımlar

Teşebbüs hasılatlarından pay ayrılabilmesi için bu faaliyetler için yapılan giderler çıkarıldıktan sonra kalan net gelirler üzerinden pay ayrılır. Bu teşebbüs hasılatları aşağıdaki kod numaraları ile sıralanmıştır.

3.7.1.Kanuni Kesenekler ve Yasal Dayanaklar

3.7.1.1. İller Bankası Ortaklık Payı

4759 Sayılı İller Bankası Kanunu'nun 2921 Sayılı Kanunla değişik 3. maddesinin a fıkrasına göre; "İl özel İdareleri ve belediyeler iller bankası sermayesine iştirak için kesin hesap üzerinden , ayrı tutulacak gelirler düşüldükten sonra %5'ini ayırarak bütçeye konulacaktır."

3.7.1.2.Asker Ailelerine Yardım Payı

4109 Sayılı Asker Ailelerinden Muhtaç Olanlara Yardım Hakkındaki Kanunun belediye hudutları içerisinde ikamet eden muhtaç asker ailelerine yardım yapma mükellefiyetini, yine kanunda gösterilen esas ve usuller çerçevesinde belediyelere vermiş bulunmaktadır.

4109 Sayılı Kanunun 11.maddesi uyarınca belediyeler bir önceki yıl nakdi tahsilat toplamından en çok %2'si oranında bütçenin bölüm 940 mali transferler, kesim 06 kanuni paylar, madde 056 ve harcama kalemi 900 tertibine ödenek konulması gerekmektedir.

4109 Sayılı Kanunun 12.'inci ve buna ilişkin yönetmeliğin 21.maddesi tahsil ve tahsis olunacak paraların belediye bütçesinde açılacak bölüme gider-gelir ve buna mukabil asker ailelerine yardım namı ile açılacak bölüme gider kaydolunacağı, bu paraların asker ailelerinden başka işlere ve maksatlara sarf olunamayacağı gibi senesi içinde harcanmayan paraların iptal edilemeyeceği ve

yıl içinde artan paraların gelecek yıl bütçesinin aynı bölüme gelir kaydedilerek aynı hizmete tahsis olunacağı hükmü getirilmiştir. Bunu sağlamak için de bütçenin düzenlenmesi sırasında gelir ve gider bütçelerinde açılacak tertiplerin başlangıçta rakamsız bırakılması gerekir.

Tahsis ve tahsis edildikçe bu paraların bütçeye gelir, harcama yapıldıkça da gider kaydedilerek, yıl içinde harcanmayan paralar ertesi yıl bütçesindeki aynı bölüme nakledilerek işlenmektedir.

Belediyeler, öncelikle kendi gelirleri ile muhtaç asker ailelerine yardım yapmak ve kendi gelirlerinin yatmaması durumunda İçişleri Bakanlığı'ndan yardım talep etmektedir. Bakanlıkça yapılan yardımların amacına uygun olarak, gelir bütçesinin 3.2.3.0 numaralı tertibine intikali yapılmalıdır.

3.7.1.3.Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Payı

3294 Sayılı "Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu" ile "Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu" kurulmuş ve bu fonda toplanan kaynağın ülke çapında ihtiyaç sahibi vatandaşlara nakdi ve aynı olarak dağıtılmak ve bu kanunun amacına uygun faaliyet ve çalışmalarda bulunmak üzere her il ve ilçelerde Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları oluşturulmuştur.

3294 Sayılı Kanununun 8.maddesinde "Mahalli İdare bütçelerinden %2 oranında ayılacak pay" vakfın gelirleri arasında sayılmıştır. Bütçelere %2 oranında Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Payı ödeneği konulacak ve yıl içinde Vakıf hesabına ödenecektir. İlçeye bağlı kasaba belediyeleri vakıf paylarını ilçedeki vakıf hesabına yatıracaktır. Bu payın hesabı, kesin sonucu alınmış en son bütçelerin öz gelirleri üzerinden yapılacaktır. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı payı ödeneği de bütçenin 940 mali

transferler, kesim 06 kanuni paylar, madde 054 ve harcama kalemi 900 tertibine konulacaktır.

3.7.1.4.Beden Terbiyesi ve Spor Payı

3289 Sayılı Beden Terbiyesi ve Spor Genel Müdürlüğünün teşkilat ve görevleri hakkında kanununun 14.maddesi belediyeler ile il özel idareleri bütçelerinden ayrılan payları da genel müdürlüğün gelirleri arasında saymış ve "Belediyeler ve İl Özel İdareler bir sene evvelki gelir toplamlarının ayrı ayrı %01'ini Beden Terbiyesi ve Spor Faaliyetlerine Tahsis ederler tahsis edilen bu paralar bütçelerin tasdikini takip eden 6 ay içinde Mahallin Beden Terbiyesi ve Spor İl Müdürlüğü bütçesine aktarılır. Ayrılan bu payların %80'i Mahallin Beden Terbiyesi ve Spor Sahası ve tesislerinin yapılması, geri kalan %20'de yine mahallin diğer Beden Terbiye ve Spor Teşkilat ve faaliyetlerine ve gerekli spor malzemesi tedarik masraflarına Genel Müdürlükçe tespit edilecek genel prensipler çerçevesinde harcanır. Belediyeler bütçelerine bu ödeneği koymazlarsa bütçelerine tasdike yetkili memur tarafından resen konulur. Ayrıca ilçelerde tahsis olunmak münasip nispette bir spor tahsisatı da İl Genel meclis kararı ile kendi bütçelerine konulur."

Belediyeler bir önceki yıl belediye gelirleri toplamının %1 oranındaki ödeneğin bütçenin bölüm 940 mali transferler, kesin 06 kanuni paylar, madde 055 ve harcama kalemi 900 tertibine koymaları gerekir. Yeterli ödenek bütçeye konulmadığı takdirde gerekli ödenek onama makam tarafından resen yapılacaktır.

3.7.1.5.Emekli Sandığı Payı

5434 Sayılı T.C. Emekli Sandığı Kanunu 3284 Sayılı Kanununun 3. ve geçici 5.maddesi ile 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 26.maddesi ile 418 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 34.maddesi ile 476 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 1. 2. ve 3.maddeleri ile değişik 14.maddesi uyarınca;

**T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ**

a-İştirakçiler ödenen ek gösterge dahil özel hizmet tazminatı ve benzeri tazminatlarla ödenekler toplamının 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'na tabi en yüksek devlet memuru aylığı brüt tutarının %26'sına tekabül eden miktarı aylık tutarlar üzerinden her ay %15 şahıs keseneği ve %20 oranında belediyece sandığa verilecek emekli keseneği karşılıkları,

b-Göreve yeni başlayanların emekliliğe esas olan tam aylık gelirlerinden kesilecek %25 giriş kesenekleri ve buna karşılık belediyece sandığa ödenecek aynı miktarda karşılık,

c-Emekliliğe esas aylıkların yükselme suretiyle artanların ilk aya ait artış farkları ile aynı miktarda belediyelerce sandığa ödenecek karşılıklar,

Emekli Sandığı'na kesilecek karşılıkların ödenebilmesi için bütçeye yeterli ödeneğin konulması gerekir. Emekli Sandığı kesenekleri gider bütçesinin 100 Personel Giderleri harcama kaleminin 110 aylıklar ve 160 ayrıntı kodlarına konulması gerekir.

3.7.1.6.Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna Yardımlar

2828 Sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu'nun 18.maddesinin 1.bendine göre, 2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'nun 103.maddesinin 3.fıkrası uyarınca belediyelerce yapılacak yardımlar kurum gelirleri arasında sayılmıştır. Gerekli ödeneğin kanun hükümlerine uygun olarak gider bütçelerinin bölüm 940 mali transferler, kesim 06 kanuni paylar, madde 052 ve harcama kalemi 900 tertibine konulması gerekir.

Bu yardıma esas olacak gelirler, 2464 Sayılı Belediye Giderleri Kanununda belirtilmiştir. Yardıma esas olacak gelirler ilan ve reklam vergisi, Eğlence Vergisi, Haberleşme Vergisi, Havagazı ve Elektrik Tüketim Vergisi, Yangın Sigorta Vergisi, tatil günlerinde çalışma ruhsatı harcı, işgal harcı, tellak harcı, kaynak suları harcı, hayvan kesim muayene ve denetleme harcı, bina

inşaat harcı, kayıt suret harcı, imar ile ilgili harçlar, işyeri açma izin harcı, muayene ruhsat ve rapor sağlık belgesi harcı ve yol su kanalizasyon harcamalarına katılma payları, müze giriş ücretlerinden belediye payı ve madenlerden belediye payı oluşturmaktadır.

2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 103. maddesi 3.fıkrası gereğince yukarıda sayılan gelirlerin %1'inin kanunlarla tayin edilen veya belediyelerce tespit edilen sosyal amaçlı kuruluşlara veya hizmetlere tahsis edileceğidir. Belediyeler 2464 Sayılı Kanuna göre sağladığı gelirlerin %1'ini 2828 Sayılı Kanunla kurulan Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna tahsis edebilecekleri gibi kendilerince tespit edilen diğer sosyal amaçlı kuruluşlara veya hizmetlerde tahsis edebileceklerdir.

3.7.1.7.Sosyal Amaçlı Yardımlar

2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 103.maddesinde öngörülen sosyal amaçlı yardımlarla ilgili olarak;

a-2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'nun 103.maddesi 2.fıkrasına uygun olarak, belediyeler tahsil ettikleri eğlence vergisi hasılatının %10'u bulunan yerlerde Darülaceze ve benzeri kuruluşlar hissesi olarak %10'unu da varsa verem Savaş Derneğine yardım olarak verecekler,

b-2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'nun 103.maddesi 3.fıkrasında, sağlanan gelirleri %1'inin kanunlarla tayin edilen ve belediyelerce tespit edilen sosyal amaçlı kuruluşlara veya hizmetlere tahsis edileceği hükme bağlanmıştır.

3.7.1.8.Hayvan Sağlığı Zabıtası Ödeneği

3285 Sayılı Hayvan Sağlığı ve Zabıtası Kanunu'nun 30.maddesine göre belediyeler hayvan hastalıkları ile mücadele için mali imkanlarını ve hayvan varlığını göz önüne alarak bütçelerine yeterli miktarda ödenek koymak ve

mücadeleye katılmakla yükümlüdürler. Bu ödenek bütçenin 940 mali Transferler, 05 Kanuni Paylar, 3 Transferler, 117 Faaliyet, 900 Harcama Kalemine kaydedeceklerdir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4.BELEDİYELERDE PROGRAM BÜTÇE UYGULAMASININ SONUÇLARI

Kamu hizmetleri, merkezi idare ile yerel yönetimler tarafından yerine getirilmektedir. Hizmetlerin her iki idare tarafından yerine getirilmesindeki amaç, hizmet maliyetlerini düşürerek faydalarını arttırmaktır. Örneğin kent içi ulaşımı belediyelerin yerine getirmesi o hizmetin halkın denetiminde olması ve belediyelerin halka karşı sorumlu olması önemli demokratik bir etkidir. Ulaşım hizmetlerinin merkezi idare tarafından yerine getirilmesi maliyetleri yükseltmekle birlikte sorunların merkezi idareye ulaşması zordur.

Ülkemizde kamu hizmetlerini görmekle yükümlü idare, "merkezden yönetim" ve "yerinden yönetim" esaslarına göre faaliyet göstermektedir. Merkezi idare, esas itibarıyla bakanlıklar ve bağlı kuruluşlardan, mahalli idareler; il özel idareleri, belediyeler ve köylerden meydana gelmektedirler. Merkezi ve mahalli idareler, idarenin birbirini tamamlayan iki unsuru olup, kuruluş ve görevleriyle bir bütün teşkil etmektedir.

Bununla birlikte, merkezi idare ile mahalli idareler arasında hizmetlerin niteliğine uygun bir görev ve kaynak bölüşümü yapılmış değildir. İdari yapımızın en belirgin özelliği aşırı merkeziyetçi oluşudur. Yerel nitelikteki pek çok hizmet, merkezi idare birimlerince yerine getirilmektedir. Mahalli idareler kamu hizmetlerinin ancak %12'sini görmektedirler. Oysa bu oran gelişmiş ülkelerde %50'ler civarındadır⁷⁶.

Merkezi idare ile belediyeler arasındaki görev bölüşümü sonucunda hizmetler daha etkili ve daha az maliyetle sunulabilir. Fakat ülkemizde

---

⁷⁶ H.İbrahim Daşöz, "Belediyelerde Mali Yönetim", *İller ve Belediyeler Dergisi*, Şubat 1996, s.66

uygulamada yerel idarelerin sunacakları hizmetlerin merkezi idare tarafından belirlenmesi yerel yönetimlerin çalışmalarını olumsuz yönde etkilemektedir.

Belediyeler kendilerine verilen görevleri yerine getirirken en çok kaynak bulmakta zorlanır. Mali kaynak yaratmada ilk çözüm belediye gelirlerini arttırmaktır. Belediye gelirleri artırılırken bunların en iyi şekilde kullanılması gerekmektedir. Ülkemizde 1991 yılında belediyelerde program bütçe uygulamasına geçilmiştir. Program bütçe uygulamasıyla yerel yönetimlerin daha etkili kararlar vermeleri, kararlarını plan projeye dayandırarak bunların maliyet-fayda, maliyet etkenlik analizi yapmaları ve kaynakların optimum kullanılması amaçlanmıştır.

4.1.Belediyelerde Uygulanan Program Bütçe Sisteminin Değerlendirilmesi

1973 Yılından itibaren uygulanan program bütçe sistemi merkezi idare bütçesinde klasik sistem ile çağdaş bütçe sistemleri arasında köprü model olarak uygulanmaya devam etmesi yerel yönetimlerde bu sistemin etkinliğini de tartışılır hale getirmektedir.

Program bütçe sisteminin belediyelerde uygulanması bu idarelerin bütçelerinin incelenmesiyle ve bütçe çalışanlarından alınan bilgiler doğrultusunda analiz edilebilir. Program bütçe sisteminin uygulanmasında belirlediğimiz eksiklikler şunlardır;

a-Program bütçe sisteminin en önemli aşaması olarak kabul edilen sistem analizi açısından bakıldığında, program bütçe sistemindeki kurallara uygulamada gereken önemin verilmediği görülmektedir. Belediye bütçesinin gider kalemlerinde sembolik rakamlara yer verilmektedir.

b-Başlangıç ödenekleri ile kesin hesaplar karşılaştırıldığında çok fark olduğu görülmektedir.

c-Program bütçe sisteminde alternatif programların hazırlanıp bunların içinden birinin seçilmesi öngörülmekte olup, fakat uygulamada bu yapılmamaktadır. Sistem analizinin gereği gibi uygulanmaması hizmetlerin görülmesinde alternatif yolların belirlenmesini de olumsuz yönde etkiler.

d-Uygulamada belediye personelinin program bütçe konusunda yeterli eğitimi almadıkları ortaya çıkmaktadır. Oysa program bütçe uygulamasında bu konuyla ilgili teknik personelin bulunup gerekli eğitimi alması öngörülmektedir.

e-Program bütçe sisteminde etkin bir maliyet muhasebesi sistemi uygulanması gereklidir. Belediye bütçelerinin hazırlanmasında maliyet muhasebesi sistemi yerine getirilmemiştir.

f-Belediye bütçeleri sadece şeklen program bütçe sistemine göre hazırlanmaktadır.

4.2.Belediye Bütçesinin İşlev ve İlkelerinden Sapmalar

Yerel yönetimler merkezi yönetimle birlikte kamu yönetiminin ayrılmaz bir parçasıdır. Hızlı kentleşme ile birlikte belediye sınırlarındaki nüfusun sürekli artması sonucu yerel yönetimlerin kaynak sorununu ortaya çıkarmıştır.

Kamu tüzel kişilikleri bulunan belediyelerin yıllık gelir ve giderleri bütçelerinde gösterilir. Belediye gelirlerinin toplanmasına, hizmetlerin yapılmasına izin veren bir belge olan belediye bütçelerinde bir yıllık zorunlu hizmet ve harcamaların görülmesi gerekir. Belediye bütçelerinin yapılan tüm çalışmaları gösteren şeffaf belgeler olması gerekir. Yerinden yönetim ilkesinin gereği olarak, başarı veya başarısızlık seçim döneminde halk tarafından değerlendirilir. Belediye bütçelerinin yöre halkının isteklerini yansıtan hizmetler için olması gerekir.

Türkiye'de belediye bütçeleri 1980'li yıllardan bu yana gerçek işlevlerini ve niteliklerini kaybetmeye başlamışlardır. Belediye bütçelerinin bu derecede işlev ve niteliklerini kaybetmesinin en önemli nedenlerinden birisi Fon Sistemi olmuştur. Belediyelerde bütçe dışına kayışlar bazı belediyelerin güçlendirilmesi için yapılmıştır.

Belediye bütçelerini küçülten ve gerçek boyutlarıyla görülmesini engelleyen uygulamalar iki yoldan gelmiştir. Bunlar;

a-Merkezi yönetim tarafından fon sistemi ve genel bütçe aracılığı ile gönderilen kredi destek ve yardımlar,

b-Özellikle büyük belediyeler tarafından oluşturulan belediye iktisadi teşebbüsleri ya da işletmeleridir.

Belediye bütçeleri yasal gelirler, katkı payları ve merkezden ayrılan paylar gibi "tanımlı gelirler" ile belediyelerin faaliyetleri sonucu elde ettiği diğer gelirlerden oluşması gerekirken, merkezden gönderilen kaynaklar Belediye bütçesine alınmadan harcanabilmektedir. Merkezi idare tarafından belediye hizmetlerinin yapılması için bütçe dışı fonlardan gönderilen kaynakların yaygınlaştırılması belediye bütçelerini işlevsiz hale getirmiş hizmetler değişken koşullara bağlı olarak belediye bütçesi ile yapılamaz hale gelmiştir.

Büyük belediyeler öz kaynakları ve merkezden aldıkları paylarla yapamadıkları hizmetleri kurdukları teşebbüs ve işletmelerle yapma yolunu seçmektedirler. Küçük belediyeler ise, merkezi idareden yapılacak pay aktarımları ile yardımlara muhtaç kalmaktadır.

Merkezden belediyelere ilkesiz olarak gönderilen pay ve yardımların sonuçlarından biri belediye bütçelerinin gerçek boyutunu ve belediyelerin işlevlerinin görülmesinin engellenmesi, bir diğeri ise, merkeze bağıllık olarak ortaya çıkıyor.

4.2.1.Yıllık Bütçe İlkesi

Bu ilke, önce devlet bütçesini kapsayan yönetmeliklerle ortaya çıkmış ve sonra belediyelerde de uygulanmıştır. Bütçelerin yıllık olarak kabul edildiği ve bu kabulün yalnız bir yıl için geçerli olduğu anlamına gelir.

Bütçenin gelir gider tahminleri doğru ise, bir yıllık süre uygun bir zaman süreci gibi görünmüştür. Bir yerel yönetimin mali faaliyetlerini yıllık parçalara bölme yapay gibi görünür. Böyle bir bölünme belediyelerin cari işlemleri amacına uygunsu da, yatırım işleri için çok zaman uygun düşmemektedir.

Bir yerel yönetim yatırım ekipmanı satın almaya karar verdiğinde yıllık bütçe ilkesi nedeniyle, birinci yıldan itibaren projenin toplam maliyetine karşı bütçe kalemlerini ayırt etmek ve böylece bunu karşılamak için gerekli toplam gelir miktarını öngörmek zorundadır. Birinci yıl içinde kullanılmayan ödenek ise, ek bütçeler yoluyla daha sonraki yılların bütçelerine taşınır. Bu tür bir çözüm, bütçe girişlerini artırır. Borçlanmaya erken başvuranları destekler ve cari varlıkları önce artırır sonra fazlasını gereksiz yere dondurur.

Bütçenin yıllık olma ilkesine istisna getirilmiştir. Bu istisna program tahsis işlemidir. Yerel yönetimlerin yatırım giderlerini birkaç yıllık bir süre için öngörülmesi ve kabulüne yol açar. Program tahsis yöntemi ancak büyük belediyeler tarafından kullanılmaktadır. Diğerleri ise program ayırımı yöntemini kullanırlar. Program ayırımı yönteminin hiç bir yasal statüsü bulunmamaktadır. Yerel yönetimler üzerinde mali yönden bağlayıcı olmayıp yalnız bir kılavuz niteliğindedir. Başka bir deyişle bir program ayırımının kabul edilmiş olması, yerel yönetimin her yılın bütçesine ilgili ekipmanı satın almak için gerekli gelir ve gider onaylarını vermeye zorlayamaz.

4.2.2.Denk Bütçe İlkesi

Belediye bütçesinin gelir ve giderlerinin denk olması, bütçenin tanımında olan bir ilkedir. Denklik bütçe tasarısında yani gelir ve gider tahminleri arasında düşünölebileceği gibi, bütçe uygulaması sonucunda yani bütçe hesaplarında da aranabilir.

Bir belediyenin bütçesi, ancak gelir ve giderleri için doğru bir tahmin yapıldıktan ve onaylandıktan sonra geçerli olur. Bütçeye konan gelir ve gider tahminlerine ait rakamların ekonominin o mali yıl içindeki şartlarına azami derecede uygun olmasını gerektirir. Öyle ki, bütçe tahminlerinde ne çok kötömsen ne fazla iyimser olmadan, ekonomik konjoktürün isabetli bir proviziyonuna dayanarak bütçe uygulaması neticeleri ile tahmin rakamları arasında imkan nisbetinde bir yakınlık sağlanabilsin⁷⁷. Bütçede o yılın içinde yapılması gereken yıllık ana para geri ödemelerini kapsayacak yeterli kaynak yaratılmışsa, etkin bir şekilde bütçe dengelenmiş sayılır.

Cari giderlerden yatırım bütçesine yapılan tüm devirler yeterli olmalıdır. Devredilen bu miktar, borçlanma dışında yatırım bütçesinin öz kaynaklarına eklendiğinde o yılın içinde yapılması gereken yıllık ana para borç ödemelerini kapsamaya yetmelidir. Eğer bu devredilen miktar borç ödemelerine yetmiyorsa, yeniden borçlanılarak borç ödemesi yapılır.

Belediye bütçelerinin gelirleri, giderleri karşılamak için hayali olarak arttırılır. Bütçeye konulan bu gelirler hayali olduğu için yıl sonunda bütçe açık vermektedir. Belediye bütçeleri şeklen denk olarak bağlanmaktadır.

4.3. Fayda-Maliyet Analizleri

Program bütçe sisteminin içeriğine göre fayda-maliyet analizi uygulaması kamu kuruluşlarının hizmetleri görmelerinde çeşitli alternatif programlar

⁷⁷ B.Necmeddin Feyzioğlu, a,g,e., s.52-54

oluşturmalarını içerir. Çünkü hizmetin görülmesinde birden çok program oluşturulduğunda fayda-maliyet analizi yardımıyla bunlardan en etkili olanı seçilecek ve uygulanması sağlanacaktır⁷⁸.

Program bütçe sisteminin gereği olarak fayda-maliyet analizi uygulanması kamu kuruluşlarının hizmetleri görmelerinde çeşitli alternatif programlar oluşturmasını içerir.

Belediyeler program bütçe esasına göre bütçe hazırladıklarından fayda-maliyet analizleri yapmak durumundadırlar. Yapılacak hizmetler için alternatif programlar hazırlayarak bunların içinden en fazla faydayı sağlayıp en düşük maliyetli olanı seçilmelidir. Örneğin itfaiye hizmetini görmekle görevli belediyelerde program bütçenin özellikleri düşünüldüğünde bu hizmetin sadece yangın söndürmek ve bu iş için malzeme ve personel temin etmek olmadığı anlaşılabilir. Program bütçeye göre bir itfaiye programında yer alması gereken amaçlar yangın zararının en aza indirilmesi, yangından doğan ölüm ve hastalıklarının azaltılması ve diğer yan hizmetlerin sağlanmasıdır⁷⁹. Bu amaçlar dahilinde belirlenen işler ise, yangının önlenmesi için eğitim çalışmaları, ilk yardım ve kurtarma ekipleri kurulması olmaktadır. Tüm bu programlar önem, gelişim ve hedeflerin yer aldığı gerekçelerle beraber bir kaç yıl için belirlenir. Ayrıca ödenek cetvelleri düzenlenerek personel durumları, yıllık program maliyetleri yıllık harcama kalemleri belirlenir⁸⁰. Belirlenen fayda ve maliyetler uzun programlar için her yıl gözden geçirilir, böylece programın devam edip etmeyeceğine karar verilir. Tamamlanan programlar ve faaliyetler ilgili yıl belediye bütçesi içinde yer alır.

Belediyelerde fayda-maliyet analizleri program bütçe sisteminin en önemli özelliklerinden biridir. Belediye bütçelerinin tümünde aynı kriterlerle

⁷⁸ I.Atilla Dicle, *Kamu Yönetiminde Planlama Programlama Bütçe Sistemi*, Ankara : Balkan Basımevi, 1973, s.93.

⁷⁹ Nihat Falay, *Program Bütçe ve Sıfır Esaslı Bütçe Sistemleri*, İstanbul : İ.Ü. Yayın No 3480, 1987, s.72.

⁸⁰ Gülay Coşkun, *Bütçe Reformu Nedenleri ve Program Bütçe Sistemi*, Ankara : Sevinç Matbaası, TODAİE Yayın No 150, 1976, s.81.

fayda-maliyet analizlerinin yapıldığı söylenemez. Türkiye'de bir çok belediye bulunmakta bunlar nüfuslarına göre; Büyükşehir belediyeleri, İl belediyeleri, İlçe belediyeleri ve belde belediyeleridir.

Fayda-maliyet analizleri yapmak için yetişmiş teknik personele ihtiyaç duyulmaktadır. Büyük belediyeler yetişmiş personele sahip olduklarından fayda-maliyet analizleri yapabilmektedir. Fakat küçük belediyeler fayda-maliyet analizleri yapamamaktadır.

Bunların yapmış oldukları bütçeler klasik bütçe gibi olmakta yalnızca program, alt program, faaliyet-proje ve harcama kalemleri numaralandırılıp program bütçe şeklini almaktadır.

Fayda-maliyet analizlerinin doğru şekilde yapılıp yapılmadığı hizmet gerçekleşirken veya hizmet gerçekleşikten sonra ölçülür.

4.4.Belediyelerde Program Bütçe Sistemini Etkileyen Faktörler

Belediyelerde program bütçe sisteminde mali kararların alınmasına, kaynak yaratılmasına ve harcamaları siyasi kararlar etkilemektedir. Bu etkenler aşağıda açıklanmıştır.

4.4.1.Belediyelerde Mali Kararlar ve Siyasi Etkenler

Belediyeler yönettikleri kent veya beldenin bağlı olduğu ildeki valilik, dolayısıyla İçişleri Bakanlığına, büyükşehir belediyelerinin bulunduğu kentlerde ilçe belediyeleri büyükşehir belediyelerine hukuki ve idari olarak bağlı bulunmaktadır. Belediyeler ilde valilik ilçelerde ise, kaymakamların idari denetimine tabidir. İçişleri Bakanlığı da sadece belediyelerin aldığı kararları değil, aynı zamanda başkanları da denetlemektedir. Gerekli görüldüğü durumlarda başkan, İçişleri Bakanlığı tarafından görevden alınabilmektedir.

Seçimle iş başına gelen belediye başkanları halkın siyasi denetimi altındadır. Seçilmeden önce vaad ettiği hizmetleri yapmak için mali kaynaklara ihtiyaç duymaktadır. Belediyeler mali kaynakları yaratırken ve harcarken idari hukuki ve mali sınırlamalarla karşı karşıya kalır.

4.4.2.Mali Kaynak Yaratma ve Siyaset

Mali kaynakların yaratılması için merkezi hükümetle belediyenin arasındaki ilişkileri güçlendirerek merkezi hükümetten yardım almak en kolay mali kaynak yaratma yoludur. Bu yolu gerçekleştirmek belediyenin ait olduğu kent büyüklüğü ile bağlantılı olduğu halde, belediye başkanı, yerel siyasi parti örgütü ve belediyenin içinde bulunduğu seçim çevresinin milletvekillerinin siyasi beceri ve yetenekleri ile yakından ilişkilidir. Merkezi hükümetteki siyasi parti ile belediyelerde seçilen siyasi parti aynı değilse, Ankara'dan belediyeye daha fazla kaynak temin etmek son derece zorlaşmaktadır⁸¹.

Belediyelerin mali kaynak yaratmadaki zorluk ve siyasi baskıdan kurtulabilmesi için, merkezi idareye bağımlılığı azaltacak yeni mali kaynakların yaratılması gerekmektedir.

4.4.3.Belediyelerde Harcama ve Siyaset

Belediyeler, kaynaklarını kullanma konusunda bazı sınırlamalarla karşı karşıya bulunmaktadır. Belediye yönetimlerinin cari harcamaları yatırım harcamaları merkezi hükümet tarafından denetlenmektedir. Seçimle iş başına gelen belediye yönetimleri vaad ettikleri projeleri gerçekleştirmek için merkezi hükümetin onayını almak zorundadırlar.

Belediyeler yatırım, proje ve çalışma alanı sağlayan, istihdam olanakları bulunan idareler olmaları nedeniyle hem iktidar hem de muhalefet partileri bu

---

⁸¹ Nihat Falay, Ersin Kalaycıoğlu ve Umut Özkırımı, *Belediyelerin Mali Sorunları*, İstanbul : TESEV Yayınları 2, 1996, s.21.

idarelerden çıkar sağlamayı hedefler. İktidar ve muhalefet partileri kendi üyelerine ve akrabalarına belediye kadrolarında istihdam ve çalışma olanakları yaratmaya çalışır.

Belediye başkanı yapacağı harcamaları bütçe ile göstermektedir. Bütçenin herhangi bir israfa yol açmayacak şekilde kullanılması gerekmektedir. Yerel siyasi parti örgütlerinin etkisi altında kalan belediyelerde harcamaların akılcı bir program çerçevesine alınması zorlaşmaktadır. Bu aynı zamanda denetimi de güçleştirmektedir.

4.5.Belediyelerde Program Bütçe Uygulamasının Güçlükleri

Belediyelerde program bütçe uygulamasında tespit ettiğim güçlükler şunlardır ;

a-Bütçe hazırlanmasında her ne kadar program bütçe ilkeleri uygulansa da klasik bütçeden fazla farkı bulunmamaktadır. Bütçe şeklen program bütçe olmaktadır. Klasik bütçede bulunmayan program, alt program, faaliyet-proje ve harcama kalemleri kodları bulunmaktadır.

b-Belediyelerde program bütçenin hazırlanması için yetişmiş teknik eleman sıkıntısı bulunmaktadır.

c-İçişleri Bakanlığınca düzenlenen konuyla ilgili seminerlere katılımın az olması veya ilgili kişilerin gönderilmemesi sonucu gerekli iletişim sağlanamamaktadır.

d-Bütçeler hazırlanırken maliyet-fayda analizi yapılmamakta alternatif programlar hazırlanmamaktadır.

e-Yönetmelikte Araştırma Koordinasyon Kurulunun kurulması gerektiği halde bir çok belediyede bu kurul kurulup çalışmamıştır.

f-Küçük belediyeler ile yeni kurulan belediyeler program bütçe esasını anlayamamakta, bütçelerini hazırlarken bir önceki yılın bütçesini baz alarak belli oranda artışlar öngörerek aynı bütçeyi hazırlamaktadırlar.

g-Belediye bütçesinde öngörülen rakamlar ile çıktılar arasında gerekli kıyaslamalar yapılmaz. Bu da etkinlik denetiminin olmadığını gösterir.

h-Belediye bütçelerinin hazırlanmasında siyasilerin etkisi büyük olduğundan bütçelerde siyasi çıkar elde edilecek hizmetlere yer verilir.

ı-Belediye bütçelerinde program bütçe unsuru olan planlama yapılmamaktadır. Yapılsa bile, bu planlara tam uyulduğu söylenemez.

i-Bütçede öngörülmeleyen hizmetler yapılarak bütçe dışına çıkılmaktadır.

k-Belediye bütçelerinin hazırlanması aşamasında ilgili daire birimleri kendi isteklerini gösteren harcamalarını bütçe fişleri doldurarak saymana vermek zorundadırlar. Oysa, bütçe tekniğini bilen eleman olmaması nedeniyle bütçe fişlerini sayman doldurmaktadır.

4.6.Belediye Program Bütçe Hazırlamasında Yapılan Yanlışlıklar

Edirne Belediyesi, Çorlu Belediyesi, Tekirdağ Belediyesi Muhasebe Müdürleri ve İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü Kontrolörler Kurulu Başkanı ile yapılan görüşmelerde edinilen bilgiler çerçevesinde belediyelerin program bütçe hazırlanmasında yapılan en çok yanlışlıklar şunlardır;

a-Tahminlerde yanıltıcı harcamalarda bulunmaktadır.

b-Bütçenin gider bölümünde ilgili hesaplar bulunmamaktadır.

c-Aktarmalar ilgili programlardan yapılmamaktadır.

d-Belediye gelirlerinden ilgili kurumlara yapılan %2'lik aktarmalarda (kanuni paylarda) yanlışlık yapılmaktadır.

e-Bütçe denkliği hesabına uyulmayıp, hayali gelirler yazılıp bütçenin denk olması sağlanmaktadır.

f-Porgram, alt program toplamları tutmamaktadır.

g-Bütçe hazırlık çalışmaları yönetmelikte belirtilen tarihte yapılmamaktadır.

h-Bütçe belediye encümeninde 30 gün görüşülmesi gerektiği halde aynı günde girip aynı günde çıkmaktadır.

ı-Belediye bütçelerinde yatırım harcamalarına konacak ödenekler belediye encümeninde görüşülmesi gerektiği halde görüşülmemektedir.

SONUÇ

1973 yılında devlet bütçesinde uygulamaya konulan program bütçe sistemi 02.05.1990 tarihli BBMUYY ile 1991 yılından itibaren belediyelerin bütçelerini program bütçe esasına göre hazırlaması ile ilgili esaslara yer verilmiştir.

Program bütçe sistemine geçiş ile, belediyelerin kaynak israfını önlemeleri, alternatif programlar hazırlayarak bunların içinden en verimli ve etkin olan hizmet programının seçilmesi hedeflenmiştir.

Program bütçe sisteminin hazırlanmasında veya uygulanmasında uyulması gereken esaslara yapılan araştırmalar sonucunda belediyelerin bunlara uymadıkları gözlemlendi. Program bütçe sisteminde, bir hizmetin farklı çözüm yollarının ortaya konup, bunlardan birinin seçim işlemi yapılmamaktadır. Maliyet-Fayda analizlerine yer verilmekle birlikte belediyelerin maliyet-fayda analizinden çok siyasi çıkarları ön plana çıkaran hizmet programlarını yerine getirdikleri görülmektedir.

Belediye başkanının seçimle işbaşına gelmesi sonucu, seçim döneminde yanında bulunanlara ve oy veren seçmenlerine belediye hizmetlerinden yararlandırma ön plana çıkmaktadır.

Belediyelerin bir çoğu program bütçeyi sadece şekil olarak hazırlayıp, uygulamaktadır. Program bütçede bulunan program, alt program, faaliyet-proje klasik bütçeden farklı olarak şematik olarak doldurulmakta buna göre ödenek talep edilmektedir. Bu koşullarda belediyelerdeki uygulama sonucunda program bütçenin klasik bütçeden fazla farklı yönü kalmamaktadır.

Yapılan araştırmada belediyelerin program bütçeyi uygulayamamalarının bir çok sebebi ortaya çıkmıştır. Bunların en önemlileri; teknik eleman yetersizliği, İşleri Bakanlığı tarafından bu konuda düzenlenen eğitim seminerlerine katılımın çok düşük kalması, küçük belediyeler ile yeni kurulan belediyeler program bütçe sisteminin esaslarını anlayamamışlardır. Bütçede öngörülmeven hizmetler yapılarak bütçe dışına çıkılmaktadır. Program bütçe sisteminin planlama kavramına bir çok belediye uymamaktadır.

Uygulamada bu kadar aksaklıklar olması nedeniyle belediyelerde program bütçe sisteminin şeklen uygulandığı görülmüştür. Bu aksaklıkların giderilmesi için İşleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü'nün program bütçenin esaslarına göre hazırlanması amacıyla belediyelerde bütçe konusunda çalışan personele hizmet içi eğitim seminerleri düzenleyerek gerekli bilgileri vermesi gerekmektedir. Program bütçe sistemi esaslarına göre hazırlanıp uygulanır ise, belediye başkanının siyasi baskısı ortadan kalkarak alternatif hizmet programları arasından en etkin ve verimli hizmet programının seçilmesi mümkün olacaktır.

EK:

1997 YILI EDİRNE BELEDİYE BÜTÇESİ

A CETVELİ

EDİRNE BELEDİYE BÜTÇESİ GİDERLERİ

Program K.	Alt Prog.	Ödeme T.	Faa. Proje	Harcama K.	Açıklama	Harcama Kalemi	Faaliyet Proje	Ödeme Türü	Alt Program	Program
101	01	1	001	100	GENEL YÖNETİM VE DESTEK HİZMETLERİ					121.977
101	01	1	001	100	GENEL YÖNETİM HİZMETLERİ			27.734	29.740	
101	01	1	001	200	CARI HARCAMALAR					
101	01	1	001	200	Başbakanlık Encümen ve Meclis Faaliyetleri	4.203	6.256			
101	01	1	001	300	PERSONEL GİDERLERİ	200				
101	01	1	001	300	YOLLUKLAR	1.026				
101	01	1	001	400	HİZMET ALINMALARI	827				
101	01	1	002	100	TÜKETİM MALLARI VE MALZEME ALINMALARI		18.498			
101	01	1	002	100	Yönetim Hizmetleri (Yaz İşleri)	12.102				
101	01	1	002	200	PERSONEL GİDERLERİ	10				
101	01	1	002	300	YOLLUKLAR	10				
101	01	1	002	400	HİZMET ALINMALARI	1.555				
101	01	1	002	400	TÜKETİM MALLARI VE MALZEME ALINMALARI	4.695				
101	01	1	002	500	DEMİRBAŞ ALINMALARI	135				
101	01	1	002	800	Diğer Ödemeler	1				
101	01	1	004	100	Denetim Hizmetleri (Teftiş Heyeti Müd.)		2.146			
101	01	1	004	100	PERSONEL GİDERLERİ	1.626				
101	01	1	004	200	YOLLUKLAR	5				
101	01	1	004	300	HİZMET ALINMALARI	90				
101	01	1	004	400	TÜKETİM MALLARI VE MALZEME ALINMALARI	262				
101	01	1	004	500	DEMİRBAŞ ALINMALARI	161				
101	01	1	004	800	Diğer Ödemeler	2				
101	01	1	005	100	Bilgi İşlem Hizmetleri		834			
101	01	1	005	100	PERSONEL GİDERLERİ	806				
101	01	1	005	200	YOLLUKLAR	1				
101	01	1	005	300	HİZMET ALINMALARI	1				
101	01	1	005	400	TÜKETİM MALLARI VE MALZEME ALINMALARI	15				
101	01	1	005	500	DEMİRBAŞ ALINMALARI	10				
101	01	1	005	800	Diğer Ödemeler	1				
101	01	2	002	600	YATIRIM HİZMETLERİ			2.006		
101	01	2	002	600	Yönetim Hizmetleri (Yaz İşleri)		3			
101	01	2	002	600	MAKİNA TECHİZAT VE TAŞIT ALINMALARI	2				
101	01	2	002	700	YAPİ TESİS VE BÜYÜK ONARIM GİDERLERİ	1				
101	01	2	004	600	Denetim Hizmetleri (Teftiş Heyeti)		3			
101	01	2	004	600	MAKİNA TECHİZAT VE TAŞIT ALINMALARI	2				
101	01	2	004	700	YAPİ TESİS VE BÜYÜK ONARIM GİDERLERİ	1				
101	01	2	005	600	Bilgi İşlem Hizmetleri		2.000			
101	01	2	005	600	MAKİNA TECHİZAT VE TAŞIT ALINMALARI	2.000				
101	02	1	002	100	BELEDİYE BÜTÇE VE MUHASEBE HİZMETLERİ			92.231	92.237	
101	02	1	002	100	CARI HARCAMALAR					
101	02	1	002	100	Belediye Muhasebe Hizmetleri		70.983			
101	02	1	002	200	PERSONEL GİDERLERİ	35.095				
101	02	1	002	200	YOLLUKLAR	167				
101	02	1	002	300	HİZMET ALINMALARI	1.393				
101	02	1	002	400	TÜKETİM MALLARI VE MALZEME ALINMALARI	34.047				
101	02	1	002	500	DEMİRBAŞ ALINMALARI	243				
101	02	1	002	800	Diğer Ödemeler	38				
101	02	1	003	100	BELEDİYE GELİRLERİ HİZMETLERİ		21.248			
101	02	1	003	100	PERSONEL GİDERLERİ	17.571				
101	02	1	003	200	YOLLUKLAR	1				

EDİRNE BELEDİYE BÜTÇESİ GİDERLERİ

Program K.	Alt Prog.	Ödenek T.	Faa.Proje	Harcama K.	Açıklama	Harcama Kalemi	Faaliyet Proje	Ödenek Türü	Alt Program	Program
112	01	1	001	100	CARİ HARCAMALAR					
112	01	1	001	100	Temizlik Hizmetleri	69.926	142.191	142.191		
112	01	1	001	200	PERSONEL GİDERLERİ	50				
112	01	1	001	300	YOLLUKLAR	61.231				
112	01	1	001	400	HİZMET ALIMLARI	10.053				
112	01	1	001	500	TÜKETİM MALLARI VE MALZEME ALIMLARI	930				
112	01	1	001	800	DEMİRBAŞ ALIMLARI	1				
112	01	2	001		Diğer Ödenekler					
112	01	2	001	600	YATIRIM HİZMETLERİ		26.110	26.110		
112	01	2	001	700	Temizlik Hizmetleri	25.110				
112	01	2	001		MAKİNA TEÇHİZAT VE TAŞIT ALIMLARI	1.000				
112	01	2	001		YAPILAR VE SOSYAL YARDIM HİZMETLERİ					
112	01	2	001		SAĞLIK VE SOSYAL YARDIM HİZMETLERİ					
113	01	1	001	100	GENEL SAĞLIK HİZMETLERİ					
113	01	1	001	200	CARİ HARCAMALAR					
113	01	1	001	100	Sağlık Hizmetleri	2.541	2.547	2.869	5.370	10.772
113	01	1	001	200	PERSONEL GİDERLERİ	1				
113	01	1	001	300	YOLLUKLAR	1				
113	01	1	001	400	HİZMET ALIMLARI	1				
113	01	1	001	500	TÜKETİM MALLARI VE MALZEME ALIMLARI	2				
113	01	1	003	100	DEMİRBAŞ ALIMLARI	160	322			
113	01	1	003	300	Zahirevi Hassahiklarla Mücadele Hizmetleri	159				
113	01	1	003	400	PERSONEL GİDERLERİ	3				
113	01	2	001		HİZMET ALIMLARI					
113	01	2	001	600	TÜKETİM MALLARI VE MALZEME ALIMLARI		2.501	2.501		
113	02	1	002		YATIRIM HİZMETLERİ					
113	02	1	002		Sağlık Hizmetleri	2.501				
113	02	1	002		MAKİNA TEÇHİZAT VE TAŞIT ALIMLARI					
113	02	1	002		SOSYAL YARDIM HİZMETLERİ					
113	02	1	002		CARİ HARCAMALAR					
113	02	1	002	100	Gözetim ve Yardım Hizmetleri	5.400	5.402	5.402	5.402	
113	02	1	002	200	PERSONEL GİDERLERİ	1				
113	02	1	002	300	YOLLUKLAR	1				
113	02	2	002		HİZMET ALIMLARI					
114	01	1	001		BAYINDIRLIK HİZMETLERİ					
114	01	1	001		İMAR HİZMETLERİ					
114	01	1	001		CARİ HARCAMALAR					
114	01	1	001	100	İmar Hizmetleri	15.601	20.419	97.991	606.354	
114	01	1	001	200	PERSONEL GİDERLERİ	230				
114	01	1	001	300	YOLLUKLAR	2.573				
114	01	1	001	400	HİZMET ALIMLARI	1.987				
114	01	1	001	500	TÜKETİM MALLARI VE MALZEME ALIMLARI	8				
114	01	1	004	100	DEMİRBAŞ ALIMLARI		77.572			
114	01	1	004	200	Fem İşleri Hizmetleri	22.725				
114	01	1	004	300	PERSONEL GİDERLERİ	360				
114	01	1	004	400	YOLLUKLAR	31.684				
114	01	1	004	500	HİZMET ALIMLARI	22.579				
114	01	1	004	500	TÜKETİM MALLARI VE MALZEME ALIMLARI	223				
114	01	1	004	500	DEMİRBAŞ ALIMLARI					

A CETVELİ

EDİRNE BELEDİYE BÜTÇESİ GİDERLERİ

Program K.	All Prog.	Ödenek T.	Faa.Proje	Harcama K.	Açıklama	Harcama Kalemi	Faaliyet Proje	Ödenek Türü	All Program	Program
114	01	1	004	800	Diğer Ödemeler	1				
114	01	2	001		Yatırım Hizmetleri		2.940	508.363		
114	01	2	001	600	İmar Hizmetleri	2.900				
114	01	2	001	700	MAKİNA TECHİZAT VE TAŞIT ALINLARI	40				
114	01	2	004		YAPI TESİS VE BÜYÜK ONARIM GİDERLERİ		283.072			
114	01	2	004	600	Fen İşleri Hizmetleri	35.000				
114	01	2	004	700	MAKİNA TECHİZAT VE TAŞIT ALIMI	248.072				
114	01	2	007		YAPI TESİS VE BÜYÜK ONARIM GİDERLERİ		50.000			
114	01	2	007	700	BELEDİYE SARAYI YAPTIRILMASI PROJESİ	50.000				
114	01	2	008		YAPI TESİS VE BÜYÜK ONARIM GİDERLERİ		100.000			
114	01	2	008	700	TERMINAL BİNASI YAPTIRILMASI PROJESİ	100.000				
114	01	2	009		YAPI TESİS VE BÜYÜK ONARIM GİDERLERİ		50.000			
114	01	2	009	700	REKRASYON SAHASI PROJESİ	50.000				
114	01	2	009		YAPI TESİS VE BÜYÜK ONARIM GİDERLERİ		1			
114	01	2	010		PAZAR YERİ YAPTIRILMASI PROJESİ	1				
114	01	2	010	700	YAPI TESİS VE BÜYÜK ONARIM GİDERLERİ		22.500			
114	01	2	011		OTO PARK PROJESİ					
114	01	2	011	700	YAPI TESİS VE BÜYÜK ONARIM GİDERLERİ	22.350				
116	01	1			TARIM HİZMETLERİ					
116	01	1			PARK BAĞÇE VE FİDANLIK HİZMETLERİ					
116	01	1			CARİ HARCAMALAR					
116	01	1	001		Park ve Bahçe Hizmetleri					
116	01	1	001	100	PERSONEL GİDERLERİ	16.537		41.605	48.605	183.989
116	01	1	001	200	YOLLUKLAR	90				
116	01	1	001	300	HİZMET ALINLARI	23.421				
116	01	1	001	400	TÜKETİM MALLARI VE MALZEME ALINLARI	1.549				
116	01	1	001	500	DEMİRBAŞ ALINLARI	7				
116	01	1	001	800	Diğer Ödemeler	1				
116	01	2			YATIRIM HİZMETLERİ					
116	01	2			Park ve Bahçe Hizmetleri					
116	01	2	001	600	MAKİNA TECHİZAT VE TAŞIT ALINLARI	4.500		7.000		
116	01	2	001	700	YAPI TESİS VE BÜYÜK ONARIM GİDERLERİ	2.500				
116	01	2			HAYVANCILIK VE VETERİNER HİZMETLERİ					
116	01	2			CARİ HARCAMALAR					
116	01	2	001		Veteriner Hizmetleri					
116	01	2	001	100	PERSONEL GİDERLERİ	18.575		26.473	135.384	
116	01	2	001	200	YOLLUKLAR	50				
116	01	2	001	300	HİZMET ALINLARI	2.907				
116	01	2	001	400	TÜKETİM MALLARI VE MALZEME ALINLARI	3.839				
116	01	2	001	500	DEMİRBAŞ ALINLARI	102				
116	01	2	001	800	Diğer Ödemeler	1.000				
116	01	2			YATIRIM HİZMETLERİ					
116	01	2	001		Veteriner Hizmetleri					
116	01	2	001	600	MAKİNA TECHİZAT VE TAŞIT ALINLARI	3.910		3.911		
116	01	2	001	700	YAPI TESİS VE BÜYÜK ONARIM GİDERLERİ	1				
116	01	2	003		BELEDİYE FET KOMBİNASI					
116	01	2	005	700	YAPI TESİS VE BÜYÜK ONARIM GİDERLERİ	105.000		105.000		
117	01	1			EĞİTİM, KÜLTÜR, SPOR, TURİZM, TANITIM HİZMETLERİ					
117	01	1			EĞİTİM HİZMETLERİ					
117	01	1			CARİ HARCAMALAR					
117	01	1						905	905	10.911

A CETVELİ

EDİRNE BELEDİYE BÜTÇESİ GİDERLERİ

Program K.	Alt Prog.	Ödenek T.	Faa.Proje	Harcama K.	Açıklama	Harcama Kalemi	Faaliyet/Proje	Ödenek Türü	Alt Program	Program
920	04	3	031	900	900	220	200			
920	04	3	031	900	TRANSFERLER					
920	04	3	032	900	TRANSFERLER		50			
920	04	3	032	900	TRANSFERLER					
920	04	3	033	900	TRANSFERLER		50			
920	04	3	033	900	TRANSFERLER					
930	01	3	003	900	İKTİSADİ TRANSFERLER					10.501
930	01	3	003	900	B.Ş. BEL. İÇİNDEKİ İLÇE BELED. YAPILAN YARDIMLAR					
930	01	3	003	900	TRANSFERLER		1	1		
930	01	3	003	900	TRANSFERLER					
930	02	3	011	900	KATMA BÜTÇELİ İDARELERE İKTİSADİ TRANSFERLER					
930	02	3	011	900	TRANSFERLER					
930	02	3	011	900	TRANSFERLER		10.000	10.500	10.500	
930	02	3	012	900	TRANSFERLER		500			
930	02	3	012	900	TRANSFERLER					
940	05	3	042	900	MALİ TRANSFERLER					142.752
940	05	3	042	900	TRANSFERLER					
940	05	3	042	900	Diğer Mali Transferler			122.000	122.000	
940	05	3	044	900	Yatırımları Hızlandırma Ödeneği					
940	05	3	044	900	TRANSFERLER					
940	05	3	044	900	Yedek Ödenek		72.000			
940	05	3	044	900	TRANSFERLER					
940	05	3	044	900	KANUNİ PAYLAR					
940	05	3	051	900	TRANSFERLER			20.752	20.752	
940	05	3	051	900	İller Bankası Payı					
940	05	3	052	900	TRANSFERLER					
940	05	3	052	900	Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Payı		12.035			
940	05	3	054	900	TRANSFERLER					
940	05	3	054	900	Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Payı		724			
940	05	3	054	900	TRANSFERLER					
940	05	3	055	900	Beden Terbiyesi ve Spor İd.Md. Payı		4.917			
940	05	3	055	900	TRANSFERLER					
940	05	3	056	900	4109 Sayılı Kan. Göre Asker Aile Yardımı		2.468			
940	05	3	056	900	TRANSFERLER					
950	01	3	001	900	SOSYAL TRANSFERLER					12.985
950	01	3	001	900	EMEKLİ SANDIĞINA VE S.S. KURUMUNA ÖDEMELER					
950	01	3	001	900	TRANSFERLER					
950	01	3	001	900	Yönetim Giderleri İhtiyak Payı		500	11.485	11.485	
950	01	3	001	900	TRANSFERLER					
950	01	3	002	900	Ek Karşılıklar		5.934			

A CETVELİ

EDİRNE BELEDİYE BÜTÇESİ GİDERLERİ

Program K.	Alt Prog.	Ödeme T.	Faaliyete	Harcama K.	Açıklama	Harcama Kalemi	Faaliyet Proje	Ödeme Türü	Alt Program	Program
1	02	1	003	300	HİZMET ALINMALARI	2.796				
101	02	1	003	400	TÜKETİM MALLARI VE MALZEME ALINMALARI	864				
101	02	1	003	500	DEMİRBAŞ ALINMALARI	15				
101	02	1	003	800	DİĞER ÖDEMELER	1				
101	02	2	002		YATIRIM HİZMETLERİ		3	6		
101	02	2	002	600	Belediye Muhasebe Hizmetleri (Hesap İşleri Müd.)					
101	02	2	002	600	MAKİNA TEÇHİZAT VE TAŞIT ALINMALARI	2				
101	02	2	002	700	YAPI TESİS BÜYÜK ONARIM GİDERLERİ	1				
111	02	2	003	600	Belediye Geliştirme Hizmetleri		3			
111	02	2	003	600	MAKİNA TEÇHİZAT VE TAŞIT ALINMALARI	2				
111	02	2	003	700	YAPI TESİS BÜYÜK ONARIM GİDERLERİ	1				
111	01	1	001		ESENLIK HİZMETLERİ					
111	01	1	001		ZARFI HİZMETLERİ					
111	01	1	001		CARİ HARCAMALAR					
111	01	1	001	100	Zabıta Hizmetleri	27.151	31.780	35.408	35.553	103.902
111	01	1	001	200	PERSONEL GİDERLERİ	50				
111	01	1	001	300	YOLLUKLAR	2.737				
111	01	1	001	400	HİZMET ALINMALARI	1.828				
111	01	1	001	500	TÜKETİM MALLARI VE MALZEME ALINMALARI	12				
111	01	1	001	800	DEMİRBAŞ ALINMALARI	2				
111	01	1	002		DİĞER ÖDEMELER		3.628			
111	01	1	002	100	Trafik Hizmetleri	3.619				
111	01	1	002	200	PERSONEL GİDERLERİ	1				
111	01	1	002	300	YOLLUKLAR	2				
111	01	1	002	400	HİZMET ALINMALARI	4				
111	01	1	002	400	TÜKETİM MALLARI VE MALZEME ALINMALARI	1				
111	01	1	002	500	DEMİRBAŞ ALINMALARI	1				
111	01	1	002	800	DİĞER ÖDEMELER			145		
111	01	2	001		YATIRIM HİZMETLERİ					
111	01	2	001	600	Zabıta Hizmetleri	141	142	145		
111	01	2	001	600	MAKİNA TEÇHİZAT VE TAŞIT ALINMALARI	1				
111	01	2	001	700	YAPI TESİS VE BÜYÜK ONARIM GİDERLERİ	1				
111	01	2	002	600	Trafik Hizmetleri		3			
111	01	2	002	600	MAKİNA TEÇHİZAT VE TAŞIT ALINMALARI	2				
111	01	2	002	700	YAPI TESİS VE BÜYÜK ONARIM GİDERLERİ	1				
111	02	1	001		İTFAİYE HİZMETLERİ					
111	02	1	001		CARİ HARCAMALAR					
111	02	1	001	100	İkaiye Hizmetleri	26.549	31.748	31.748		
111	02	1	001	200	PERSONEL GİDERLERİ	65				
111	02	1	001	300	YOLLUKLAR	2.196				
111	02	1	001	400	HİZMET ALINMALARI	2.752				
111	02	1	001	400	TÜKETİM MALLARI VE MALZEME ALINMALARI	185				
111	02	1	001	500	DEMİRBAŞ ALINMALARI	1				
111	02	2	001	800	DİĞER ÖDEMELER					
111	02	2	001		YATIRIM HİZMETLERİ					
111	02	2	001	600	İkaiye Hizmetleri	36.600	36.601	36.601		
111	02	2	001	600	MAKİNA TEÇHİZAT VE TAŞIT ALINMALARI	1				
112	02	2	001	700	YAPI TESİS VE BÜYÜK ONARIM GİDERLERİ					
112	02	2	001	700	PAKLAMA FAALİYETLERİ					
112	02	2	001	700	TEMİZLİK HİZMETLERİ					

A CETVELİ

EDİRNE BELEDİYE BÜTÇESİ GİDERLERİ

Program K.	Alt-Prog.	Ödeme T.	Faa.Proje	Harcama K.	Açıklama	Harcama Kalemi	Faaliyet Proje	Ödeme Tutarı	Alt Program	Program
950	01	3	002	900	TRANSFERLER	5.934	1			
950	01	3	003	900	Fili ve İhbarı Hizmet Zammı	1	5.000			
950	01	3	004	900	TRANSFERLER	5.000	50			
950	01	3	005	900	Emekli İkamiyeleri	50				
950	01	3	005	900	TRANSFERLER					
950	01	3	005	900	506 Sayılı Kanun gereğince SSK'na Öd. Sosyal Yardım Zammı					
950	04	3	031	900	TRANSFERLER	1.500	1.500		1.500	
950	04	3	031	900	DERNEK, BİRLİK, KURUM, KURULUŞ VE BEN. TEŞEK. YARD.					
950	04	3	031	900	TRANSFERLER					
950	04	3	031	900	Memurlara Yıvecek Yardımı					
950	04	3	031	900	TRANSFERLER					
950	04	3	031	900	BORÇ ÖDEMELERİ					
950	04	3	031	900	GECEN YILLAR BORÇLARI					
960	01	3	001	900	TRANSFERLER	20.000	20.000		20.000	
960	01	3	001	900	Gecen Yıl Borçları					
960	01	3	001	900	TRANSFERLER					

EDİRNE BELEDİYESİ
B-GETVELİ

Birleşik Harzlık Bütçesi Formu

Gelir Türü	Bölüm	Kesim	Maddde	Açıklama	Maddde	Kesim	Bölüm	Gelir Türü
1	1	1	1	VERGİ GELİRLERİ				1.005.950
1	1	1	1	GENEL BÜTÇE VERGİ GELİRLERİ TAHSİLATINDAN ALINAN PAY		720.000	720.000	
1	2	2	2	2380 SAY KANUN GÖRE GENEL BÜTÇE VERGİ GEL. TAH. UZ. AL. PAY				
1	2	2	2	BELEDİYE VERGİLERİ		12.000	162.288	
1	2	2	2	İLAN VE REKLAM VERGİSİ		3.000		
1	2	2	2	EĞLENCE VERGİSİ		55.000		
1	2	2	2	EMLAK VERGİSİ	35.000			
1	2	2	2	BİNA VERGİSİ	10.000			
1	2	2	2	ARAZI VERGİSİ	10.000			
1	2	2	2	ARSA VERGİSİ				
1	2	2	2	HABERLEŞME VERGİSİ		5.000		
1	2	2	2	ELEKTRİK VE HAYVA GAZI TÜKETİM VERGİSİ		45.000		
1	2	2	2	YANGIN SİGORTA VERGİSİ		3.000		
1	2	2	2	ÇEVRE TEMİZLİK VERGİSİ		39.287		
1	2	2	2	GEŞİTLİ VERGİLER		1		
1	2	2	2	BELEDİYE HARÇLARI			123.662	
1	2	2	2	İŞGALİYE HARCI		50.000		
1	2	2	2	TATİL GÜNLERİ ÇALIŞMA RUHSATI HARCI		15.000		
1	2	2	2	KAYNAK SULARI HARCI		1		
1	2	2	2	TELAHLİK HARCI		15.000		
1	2	2	2	HAYVAN KESİMİ VE DENETİME ARACI		10.000		
1	2	2	2	ÖLÇÜ VE TARTI ALETLERİ MÜAYENE HARCI		600		
1	2	2	2	BİNA İNŞAAT HARCI		2.000		
1	2	2	2	DİĞER HARÇLAR		31.061		
1	2	2	2	KAYIT VE SURET HARCI	1.000			
1	2	2	2	İMAR İLE İLGİLİ HARÇLAR	15.000			
1	2	2	2	İŞYERİ AÇMA İZİNİ	2.500			
1	2	2	2	MÜAYENE, RUHSAT VE RAPOR HARCI	1			
1	2	2	2	DENİZ, GÖL VE NEHİRLERDE SEYRÜSEFER EDEN KÜÇÜK SU ARAÇLARI	10.000			
1	2	2	2	ET NAKLİ VE TAŞIT ARAÇLARI İŞLETİLMESİ İÇİN VER. RUHSAT HARCI	60			
1	2	2	2	SAĞLIK BELGESİ HARCI				
1	2	2	2	VERGİ DİŞİ GELİRLER				
2	2	2	2	HARÇAMALARA KATILMA PAYLARI				
2	2	2	2	HARÇAMALARINA KATILMA PAYI				
2	2	2	2	YOL HARÇAMALARINA KATILMA PAYI				
2	2	2	2	KANALİZASYON HARÇAMALARINA KATILMA PAYI	11.000		11.026	310.516
2	2	2	2	SU TESİSİ HARÇAMALARINA KATILMA PAYI	1			
2	2	2	2	MÜLK SAHİPLERİNDEN GARANTİ ETTİKLERİ HİZ. KATILMA PAYI	1			
2	2	2	2	ÖLÇÜ VE AYAR MEMURLARININ MASRAFLARINA KATILMA PAYI	20			
2	2	2	2	KAPALI ÇARŞI BEDESTEN GİBİ MÜS. VE VB. GİBERLERE KATILMA PAYI	1			
2	2	2	2	DİĞER HARÇAMALARA KATILMA PAYI	1			
2	2	2	2	ÇEVRE KIRILTI İÇİN ÖNLEME İŞTİRAK PAYI	1			
2	2	2	2	BELEDİYEYE ÖDENEN DİĞER PAYLAR			3	
2	2	2	2	MADEN İŞLETMELERİNDEN BELEDİYE PAYI	1			
2	2	2	2	ALT YAPISI YAPILMAMIŞ YERLER İÇİN ALINAN ALT YAPI BEDELLİ	1			
2	2	2	2	AYRICALIĞI VEYA RUHSATI GEREKTİREN ONAYLI ANLAŞMALAR PAY	1			
2	2	2	2	KURUMLAR VE TEŞEBBÜSLER HASILATI			41.522	
2	2	2	2	GENEL YÖNETİM KURUMLARI HASILATI				
2	2	2	2	BASİMEVİ HASILATI	1.501			

EDİRNE BELEDİYESİ
B-CETVELİ
Bütçelik Harzlık Bütçesi Formu

Gelir Türü	Bölüm	Kesim	Madde	Açıklama	Madde	Kesim	Bölüm	Gelir Türü
2	3	1	2	ESENİZLİK KURUMLARI HASILATI	1.500	2		
2	3	2	1	TEKNİZLİK KURUMLARI HASILATI				
2	3	2	2	ÇÖP İMHA TESİSLERİ HASILATI	1			
2	3	2	2	KANAL TEMİZLEME TESİSLERİ HASILATI	1			
2	3	3	1	SAGLIK VE SOSYAL YARDIM KURUMLARI HASILATI	10.003			
2	3	3	1	HASTANELER HASILATI	1			
2	3	3	2	DİĞER SAĞLIK KURUMLARI HASILATI	1			
2	3	3	3	MEZARLIKLAR HASILATI	10.000			
2	3	3	4	DÜŞKÜNLER EVİ VE BENZERİ KURUMLAR HASILATI	1			
2	3	4	1	BAYINDIRLIK VE ULAŞTIRMA KURUMLARI HASILATI	1			
2	3	4	2	OTOBUS İŞLETMESİ HASILATI	1			
2	3	4	3	SU İŞLETMESİ HASILATI	1			
2	3	4	3	HAVAGAZI, DOĞALGAZ İŞLETMESİ HASILATI	1			
2	3	5	1	TARIM KURUMLARI HASILATI	1			
2	3	5	2	FİDANLIK HASILATI	1			
2	3	5	2	HAYVANAT BAĞÇESİ HASILATI	1			
2	3	5	3	ÖZEL PARKLAR HASILATI	1			
2	3	5	4	HAYVAN HASTANELERİ HASILATI	1			
2	3	6	1	EĞİTİM KURUMLARI HASILATI	1			
2	3	6	2	PERSONEL MESLEK OKULLARI HASILATI	1			
2	3	6	3	HALK MESLEK OKULLARI HASILATI	1			
2	3	6	4	MÜSİKİ FAALİYETLERİ HASILATI	1			
2	3	6	5	KİTAPLIK HASILATI	1			
2	3	7	1	ANITLAR VE MÜZELER HASILATI	1			
2	3	7	2	EKONOMİK FAALİYETTE BULUNAN KURUMLAR HASILATI	4			
2	3	7	3	MEZAT SALONLARI HASILATI	1			
2	3	7	4	SOĞUK HAV VE DEPOSU HASILATI	1			
2	3	7	5	ARIZA GİDERİME VE ONARIM HASILATI	1			
2	3	7	6	DİĞER TEŞEBBÜSLER HASILATI	1			
2	3	8	1	SPORTİF KURUMLAR HASILATI/KIRKPINAR ETKİNLİKLERİ	30.000			
2	3	8	2	KIRKPINAR GELİRLERİ		30.000		
2	4	1	1	SU İŞLETMESİ KARI		1	15.005	
2	4	2	2	HAVAGAZI VE DOĞULGAZ İŞLETMESİ KARI		1		
2	4	3	3	ŞEHİR İÇİ ULAŞTIRMA İŞLETMESİ KARI		1		
2	4	4	4	MEZBAHA VE KANARA İŞLETMESİ KARI		15.000		
2	4	5	5	SOĞUK HAVVA DEPOSU İŞLETMESİ KARI		1		
2	4	6	6	DİĞER İŞLETMELER KARI		1		
2	5	1	1	BELEDİYE MALLARI GELİRLERİ		1	182.154	
2	5	1	2	TAŞINMAZ MALLARDAN ELDE EDİLEN GELİRLER		130.150		
2	5	1	3	PEŞİN PARA İLE MAL SATIŞ BEDELLERİ	70.000			
2	5	1	4	TAKSİTLE YAPILAN MAL SATIŞ BEDELLERİ	20.000			
2	5	1	5	KİRA GELİRLERİ	40.000			
2	5	1	6	EÇRİMİŞ GELİRLERİ	50			
2	5	1	7	HASAR KARŞILIKLARI	100			
2	5	2	1	TAŞINIR MALLARDAN ELDE EDİLEN GELİRLER	50.000	51.501		
2	5	2	2	ESKİMiŞ EŞYE VE ENKAZ SATIŞ BEDELLERİ	1.000			
2	5	2	3	KATI ATIK SATIŞ BEDELLERİ	1.000			

EDİRNE BELEDİYESİ
B-CETVELİ

Bütçe Hazırlık Bütçesi Formu

Gelir Türü	Bölüm	Kesim	Madde	Açıklama	Madde	Kesim	Bölüm	Gelir Türü
2	5	2	3	BASILMIYORAK SATIŞ BEDELLERİ	500			
2	5	2	4	DİĞER TAŞINIR MALIYAR SATIŞ BEDELLERİ	1			
2	5	3		MENKUL KIYMET GİDERLERİ	503			
2	5	3	1	TAHVİL GELİRLERİ	1			
2	5	3	2	BONO GELİRLERİ	1			
2	5	3	3	İŞTİRAK GELİRLERİ	1			
2	5	3	4	FALZ GELİRLERİ	500			
2	6	1		ÜCRETİLER				
2	6	2		TOPTANCI HALİ İŞGAL ÜCRETİ	400		24.502	
2	6	3		TOPTANCI HALİ TAŞIMA ÜCRETİ	1			
2	6	4		TOPTANCI HALİ RESMİ	4.000			
2	6	5		SULAMA SUYU BEDELİ	100			
2	6	5		ATIK SU BEDELİ	1			
2	6	6		DİĞER ÜCRETİLER	20.000		30.000	
2	7	1		CEZALAR				
2	7	1		PARA CEZALARI	3.000			
2	7	2		VERGİ PARA CEZALARI	20.000			
2	7	3		ZAPTOULUNAN ESYA BEDELLERİ	2.000			
2	7	4		DİĞER CEZALAR	5.000			
2	8	1		CEŞİTLİ GELİRLER				
2	8	1		TAHİSİLİ GELİRLER	6.304		6.304	
2	8	1	1	NUMARALAMA GELİRLERİ	100			
2	8	1	2	FUHUŞ VE ZÖHREYİ HASTALIKLARLA MÜCADELE GELİRLERİ	200			
2	8	1	3	MUHTAÇ ASKER AİLELERİNE YARDIM GELİRLERİ	1			
2	8	1	4	EKMEKLİK UN ZAMLARI	1			
2	8	1	5	GERİ ALINACAK PARALAR	1.000			
2	8	1	6	KDV'DEN MAHSUBEN GELİR	5.000			
2	8	1	7	İÇ BORÇLANMALAR	1			
2	8	1	8	DİS BORÇLANMALAR	1			
3	1	1		YARDIM VE FONLAR				
3	1	1		YARDIMLAR				
3	1	1	1	DEVLET YARDIMLARI				
3	1	1	2	TAHİSİLİ YARDIMLAR	150.000	150.001	150.009	150.009
3	1	1	1	TAHİSİLİ OLMAYAN YARDIMLAR	1			
3	1	2		İİ ÖZEL İDARE YARDIMLARI	1			
3	1	2	1	TAHİSİLİ YARDIMLAR	1			
3	1	2	2	TAHİSİLİ OLMAYAN YARDIMLAR	1			
3	1	5		FONLARDAN ALINAN YARDIMLAR				
3	1	5	1	MÜŞTEREK TRAFİK FONDUNDAN ALINAN YARDIMLAR	1			
3	1	5	2	BELİDİYELER FONDUNDAN ALINAN YARDIMLAR	1			
3	1	5	3	MAHALİLİ İDARELER FONDUNDAN ALINAN YARDIMLAR	1			
3	1	5	4	MUHTAÇ ASKER AİLELERİ FONDUNDAN ALINAN YARDIMLAR	1			
3	1	5	5	CEVRE KİRLİLİĞİNİ ÖNLEME FONDUNDAN ALINAN YARDIMLAR	1			
3	1	5	6	DİĞER FONLARDAN ALINAN YARDIMLAR	1			

C-CETVELİ

K O D L A R

Belirli Türü	Bölüm	Kesim	Madde	GELİRİN ÇEŞİDİ	KANUNİ DAYANAĞI
1	0	0	0	VERGİ GELİRLERİ	
	1	0	0	Genel Bütçe Vergi Gelirleri Tahsilatından Alınan Pay	
		1	0	Genel Bütçe Vergi Gelirleri Tahsilatı Üzerinden Alınan Pay	2580 Sayılı Kanunun 1.Mad.
		2	0	Genel Bütçe Vergi Gelirleri tahsilatı üzerinden alınan Büyükşehir Belediye Payı	3030 Sayılı Kanun
	2	0	0	BELEDİYE VERGİLERİ	
		1	0	İlan ve Reklam Vergisi	2464 Sayı.Kan. 12-16.Mad.
		2	0	Eğlence Vergisi	2464 Sayı.Kan. 17-22.Mad.
		3	0	Emlak Vergisi	1319 Sayılı Kanun
		1		Bina Vergisi	1319 Sayılı Kan. 1.Mad.
		2		Arazi Vergisi	1319 Sayılı Kan. 12.Mad.
		3		Arsa Vergisi	1319 Sayılı Kan. 12.Mad.
		4	0	Haberleşme Vergisi	2464 Sayılı Kan. 29-33.Mad.
		5	0	Elektrik ve Havagazı Tüketim Vergisi	2464 Sayılı Kan. 34-39. Mad.
		6	0	Yangın Sigorta Vergisi	2464 Sayılı Kan. 40-44.Mad.
		7	0	Çeşitli Vergiler	
	3	0	0	BELEDİYE HARCLARI	
		1	0	İşgalîye Harcı	2464 Sayılı Kan. 52-57.Mad.
		2	0	Tatil Günleri Çalışma Ruhsatı Harcı	2464 Sayılı Kan. 58-62.Mad.
		3	0	Kaynak Suları Harcı	2464 Sayılı Kan. 63-66.Mad.
		4	0	Tellâk Harcı	2464 Sayılı Kan. 67-71. Mad.
		5	0	Hayvan Kesimi ve Denetleme Harcı	2464 Sayılı Kan. 72-75.Mad.
		6	0	Ölçü Tartı Aletleri Muayene Harcı	2464 Sayılı Kan. 76-78.Mad.
		7	0	Bina İnşaat Harcı	2589 Sayılı Kanun ile değişik 2 Sayılı 34.Mad.
		9	0	Diğer Harçlar	
		1		Kayıt ve Suret Harcı	2464 Sayılı Kan. 79.Mad.
		2		İmar ile İlgili Harçlar	2464 Sayılı Kan. 80.Mad.
		3		İşyeri Açma İzin Harcı	2464 Sayılı Kan. 81.Mad.
		4		Muayene. Ruhsat ve Rapor Harcı	2464 Sayılı Kan.82.Mad.

C-CETVELİ

K O D L A R				GELİRİN ÇEŞİDİ	KANUNİ DAYANAĞI
Gelir Türü	Bölüm	Kesim	Madde		
2	0	0	5	Deniz Göl ve Nehirlerde Seyrüsefer eden Küçük Su Araçları için verilecek Ruhsat Harçları	1580 Sayılı Kanunun 15.Mad. 9.bent 110.Mad. 2.bent
			6	Taşıt Araçları işletme ve Et Nakli için verilecek Ruhsat Harçları	1580 Sayılı Kanun 19.Mad.5.fıkra
			7	Sağlık Belgesi Harcı	2464 Sayı.Kan. 83.Mad.
			8	Çeşitli Harçlar	
			0	VERGİ DIŞI GELİRLER	
			1	Harçamalara Katılma Payı	
			1	Yol Harcamalarına Katılma Payı	2464 Sayı.Kan. 86.Mad.
			2	Kanalizasyon Harcamalarına Katılma Payı.	2464 Sayılı Kan. 87.Mad.
			3	Su Tesislerine Harcamalarına Katılma Payı	2464 Sayılı Kan. 88.Mad.
			4	Ayrıcalığı ve Ruhsatı Gerektiren Onaylı Anlaşmalar Uyarınca Alınacak Pay	1580 Sayılı Kan.110.Mad.4.bent
			5	Kapalı Çarşı, Bedesten gibi Müşterek ve Birbirine irtibatlı olan Emlakın Giderlerine İştirak Payı	1580 Sayılı Kan. 110.Mad.5.bent 15.Mad.
2	0	0	6	Mülk Sahiplerinin Garanti Ettikleri Hizmetlere Katılma Payı	1580 Sayılı Kan. 110.Mad.7.bent. 116.Mad.
			7	Ölçü Ayar Memurlarının Masraflarına İştirak Payı	1782 Sayılı Kan. 18.Mad. Ölçüler Tüzüğü
			8	Alt Yapısı Yapılmamış yerler için alınan teknik altyapı bedelleri	5194 Sayılı Kan. 23. Mad.
			9	Çevre Kirliliğini Önleme İştirak Payı	2872 Sayılı Kan. 19..Mad.
			10	Maden İşletmesinden Belediye Payı	2464 Sayılı Kan. 87.Mad.
			11	Diğer Harcamalara Katılma Payı	
			0	KURUMLAR VE TESEBBÜSLER HASILATI	
			1	Genel Yönetim Kurumları Hasılatı	
			1	Basımevi Hasılatı	
			2	Esenlik Kurumları Hasılatı	
			2	0	Paklama Kurumları Hasılatı
3	0	0	1	Çöp İnhâ Tesisleri Hasılatı	
			2	Kanai Temizleme Tesisleri Hasılatı	
			0	S.S. Yardım Kurumları Hasılatı	
			1	Hastahaneier Hasılatı	
			2	Diğer Sağlık Kurumları Hasılatı	
			3	Mezunklar Hasılatı	
			4	Düşkünler Evi ve Benzerleri Hasılatı	

C-CETVELİ

K O D L A R

Gelir Türü	Bölüm	Kesim	Modül	GELİRİN ÇEŞİDİ	KANUNİ DAYANAĞI
			2	Taksitle Yapılan Satış Bedelleri	1580 Sayılı Kanunun 110.Mad. 15.bent
			3	Kiralalar	1580 Sayılı Kanun 19.Mad.1.fikra 6.bent.110.Mad.15.bent.
			4	Ecrimiseller	1580 Say.Kan. 1.fik.6.bent 10.Mad.15.bent.
			5	Hasar Karşılıkları	1580 Say.Kan. 110.Mad.6.bent
		2	0	Taşınır Mallardan Alınan Gelirler	
			1	Eskimiş Eşya ve Satış Bedelleri	1580 Sayılı Kan. 19.Mad. 1.fik.6.bent
			2	Çöp Satış Bedelleri	1580 Sayılı Kan. 19Mad.1.fik.6.bent.
			3	Diğer Taşınır Mallar Satış Bedelleri	1580 Sayılı Kan.19.Mad.1.fik.6.bent.
		3	0	Taşınır Değerler Gelirleri	1580 Sayılı Kan. 19.Mad.1.fik.19..bent
			1	Tahvil Karşılıkları	1580 Sayılı Kan. 19.Mad. 612+ Say.Kan.ek 10.bent.
			2	İştirak Gelirleri	1580 Sayılı Kan. 19.Mad. 1.fik. 1.bent.
			3	Faizler	1580 Sayılı Kan. 19..Mad. 1.fik.6.bent
			4	Basılı Evrak Satış Gelirleri	1580 Sayılı Kan. 19.Mad.1.fik.6.bent.
			5	İkrazlardan Geri Alınanlar	1580 Sayılı Kan.19.Mad.1.fik.6.bent.
	5	0	0	ÜCRETLER	
			0	Toptancı Hali İşgal Ücreti	80 Sayılı Kan. 6.Mad.Sonu
			0	Toptancı Hali Taşınma Ücreti	80 Sayılı Kan.6.Mad.Sonu
			0	Toptancı Hali Resmî	80 Sayılı Kan.6.Mad.Sonu
			0	Sulama Suyu Ücreti	1580 Sayılı Kan.70.Mad. 8.bent.
	6	0	0	CEZALAR	
		1	0	Para Cezaları	1580 Sayılı Kan.110.Mad.11.bent.

C-CETVELİ

K O D L A R

Gelir Türü	Bölüm	Kesim	Madde	GELİRİN ÇEŞİDİ	KANUNİ DAYANAĞI
		2	0	Vergi Cezaları	
		3	0	Zaptolunan Eşya Bedelleri	1580 Sayılı Kanunun 110.Mad. 2.bent
		4	0	Diğer Cezalar	
	7	0	0	ÇEŞİTLİ GELİRLER	
		1	0	Tahsis Mahiyetteki Gelirler	
		1	1	Numaralama Gelirleri	1003 Sayılı Kanun 5-6.Mad. ve bu konuda yönetmelik
		2	2	Fuhuş ve Fuhuş Yönünden Bulaşan Zührevi Hastalıklarla Savaş Gelirleri	1593 Sayı.Kan. 128, 131 Mad. Ve fuhuş ve fuhuş yüzünden bulaşan züh.Has.Sağ.Tüz.
		3	3	Muhtaç Asker Ailelerine Yardım Gelirleri	4180 Sayılı Kan. 4, 6, 7, 21.Mad.
		4	4	Ekmeklik Un Zamları	1580 Sayılı Kan. Ek 2.Mad.
		5	5	İvaz Karşılığı Bağışlar	1580 Sayılı Kan.70.Mad.12.bent.
		6	6	İvazsız Bağışlar	1580 Sayılı Kan. 19.Mad.1.fık.6..bent
		7	7	Geri Alınacak Paralar	1580 Sayılı Kan. 19.Mad. 1.fık.9.bent
		8	8	İç Borçlanmalar	1580 Sayılı Kan. 19.Mad. 6..bent.
		9	9	Dış Borçlanmalar	
3	0	0	0	ÖZEL YARDIM VE FONLAR	
	1	0	0	ÖZEL YARDIMLAR	
		1	0	Devlet Özel Yardımları	
		1	1	Tahsis Mahiyette Olanlar	
		2	2	Tahsis Mahiyette Olmayanlar	
	2	0	0	İl Özel Yardımları	
		1	1	Tahsis Mahiyette Olanlar	
		2	2	Tahsis Mahiyette Olmayanlar	
	2	0	0	ÖZEL FONLAR	
		1	0	Müsterek Trafik Fonundan Yardım	
		2	0	Belediyeler Fonundan Alınan Yardım	2380 Sayılı Kan.1.Mad.
		3	0	Muhtaç Asker Aileleri Fonundan Alınan Yardım ve Değerler Gelirleri	4109 Sayılı Kan. 8.Mad.

EDİRNE BELEDİYESİ
B-CETVELİ
BİRLEŞEK HAZIRLIK BÜTÇESİ FORMU
(İCMAL)

Bölüm	Kesim	Madde	Açıklama	LİRA
			VERGİ GELİRLERİ	1.005.950
			VERGİ DIŞI GELİRLER	310.516
			YARDIM VE FONLAR	150.009
			TOPLAM	1.466.475
0	0	0	VERGİ GELİRLERİ	1.005.950
1	0	0	GENEL BÜTÇE VERGİ GELİRLERİ TAHSİLATINDAN ALINAN PAY	720.000
2	0	0	BELEDİYE VERGİLERİ	162.288
3	0	0	BELEDİYE HARÇLARI	123.662
0	0	0	VERGİ DIŞI GELİRLER	310.516
1	0	0	HARCAMALARA KATILMA PAYLARI	11.026
2	0	0	BELEDİYEYE ÖDENEN DİĞER PAYLAR	3
3	0	0	KURUMLAR VE TEŞEBBÜSLER HASILATI	41.522
4	0	0	İŞLETME KARLARI	15.005
5	0	0	BELEDİYE MALLARI GELİRLERİ	182.154
6	0	0	ÜCRETLER	24.502
7	0	0	CEZALAR	6.304
8	0	0	ÇEŞİTLİ GELİRLER	
0	0	0	YARDIM VE FONLAR	150.009
1	0	0	YARDIMLAR	150.009
			GENEL TOPLAM	1.466.475

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- Açba Sait, **Belediye Bütçesi**, 1.b., Ankara: Adım Yayıncılık, 1991.
- Akça Yusuf, **Bütçe ve Devlet Muhasebesi**, 1.b., İstanbul: İ.Ü.Basımevi, 1996.
- Akdoğan Abdurrahman, **Kamu Maliyesi**, 4.b. Ankara: Gazi Büro Kitapevi, 1993.
- Aksoy Şerafettin, **Kamu Maliyesi**, 3.b., İstanbul: Filiz Kitapevi, 1998.
- Altuğ Figen, "Sıfır Esaslı Bütçeleme Sistemi", **Maliye Enstitüsü Konferansları Seri No:32**, 1988.
- Arıkan Orhan, "Program Kavramı ve Bir Uygulama Modeli", **Maliye Bülteni**, Yayın No:665, Ocak-Şubat, 1971.
- Asker A.Ekber-Kılıçoğlu Yüksel, **Belediye Bütçe ve Muhasebe Sistemi**, Ankara: 1995.
- Aydın Ali Rıza, "Belediyelere Yardım", **İller ve Belediyeler Dergisi**, Haziran-Temmuz 1996.
- Aytaç Fethi, **Açıklamalı Belediye Kanunu**, 4.b., Ankara: Gaye Matbaacılık, 1988.
- Batirel Ö.Faruk, **Bütçe**, İstanbul: Nihat Sayar Vakfı Yayını, 1990.
- Baş İ.Melih ve Artar Ayhan, "İşletmelerde Verimlilik Denetimi", **Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları 435**, 1991.
- Bulutoğlu Kenan, **Kamu Ekonomisine Giriş**, 4.b., İstanbul: Filiz Kitapevi, 1988.
- Coşkun Gülay, **Bütçe Reformu Nedenleri ve Program Bütçe Sistemi**, Ankara: Sevinç Matbası, TODAİE Yayın No:150, 1976.
- Coşkun Gülay, **Devlet Bütçesi**, 1.b., Ankara: Turhan Kitapevi, 1986.
- Coşkun Gülay, **Kamu Mali Yönetimi**, Ankara: TODAİE Yayınları No:171, 1978.
- Çetinkaya Özhan, "Yerel Yönetimlerde Program Bütçenin Etkinliği", **İller ve Belediyeler Dergisi**, Kasım 1993.

Daşöz H. İbrahim, "Belediyelerde Mali Yönetim", **İller ve Belediyeler Dergisi**, Şubat 1996

Demir İclal ve Öner Mukadder, "Bütçe Başlangıç Ödenekleri ve Gelir Tahminleri", **Maliye Bakanlığı Yayını**, 1991.

Duben Alan ve Emrealp Sadun, **Urban Management Development**, İstanbul: WLA-EMME, Kent Basımevi, 1997.

Dicle İ. Atilla, **Kamu Yönetiminde Planlama Programlama Bütçe Sistemi**, Ankara: Balkan Basımevi, 1973.

Dilek Muzaffer, "Belediyelerde Program Bütçe", **İller ve Belediyeler Dergisi**, 1992

Edizdoğan Nihat, **Kamu Bütçesi**, Bursa: Ekin Kitapevi, 1991.

Erginay Akif, **Kamu Maliyesi**, 15.b., Ankara: Savaş Yayınları, 1994.

Erginay Akif, **Mukayeseli Bütçe** 1.b., Ankara: 1957.

Emrealp Sadun, **Belediyelerde Mali Yönetim**, Ankara: Başbakanlık Toplu Konut İdaresi Başkanlığı Yayını, 1993.

Falay Nihat, **Planlama Programlama Bütçe Sistemi ve Türk Program Bütçe Modeli**, İstanbul: İ.Ü.İktisat Fakültesi Yayını, 1979.

Falay Nihat, **Program Bütçe ve Sıfır Esaslı Bütçe Sistemleri**, İstanbul: İ.Ü.Yayını No : 3480, 1980.

Falay Nihat, "Verimlilik Etkinlik Tutumluluk", **Çağdaş Sayıştay Denetimi Sempozyumu**, 1987.

Falay Nihat, Kalaycıoğlu Ersin ve Özkırmı Umut, **Belediyelerin Mali Sorunları**, İstanbul:TESEV Yayınları 2, 1996.

Feyzioğlu, B.Necmeddin **Bütçe**, 7.b., İstanbul: Filiz Kitapevi, 1984.

Hirsch W.Z., **The Economics of State and Local Government**, New York: Mc Grow-Hill Cor, 1970.

Masher F., **Program Budgeting Theory and Praticce**, Chicago: 1954

Orhaner Emine, **Kamu Maliyesi**, Ankara: Kar Ofset, 1992.

Özmen M.Taner, "Türkiye'de Katma Bütçe Uygulaması İncelenmesi", **Maliye Bakanlığı Yayını No: 321**, 1991.

Önder İzzettin, **Türkiye'de Kamu Maliyesi Finansal Yapı ve Politikalar**, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1993.

Sönmez, Nezihe, **Kamu Bütçesi ve Bütçe Politikası**, 1.b., İzmir, Anadolu Matbaacılık, 1994.

Tortop Nuri, **Mahalli İdareler**, Ankara: TODAİE Yayını, 1988.

Tortop Nuri, **Yerel Yönetimler Maliyesi**, 1.b., Ankara: TODAİ Enstitüsü Yayınları, Sayı No: 263, 1996.

Tural Aziz, "Türk Bütçe Sistemi", **Maliye Bakanlığı Yayını No:289**, 1987.

Yazar Adem, "Belediye Bütçelerinin İlkeleri", **İller ve Belediyeler Dergisi**, Ankara, 1996.

Belediye Bütçe ve Muhasebe Usulü Tüzüğü

Belediye Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği

Emlak Vergisi Kanunu

1050 Sayılı Genel Muhasebe Kanunu

1580 Sayılı Belediye Kanunu

2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu

2828 Sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme

3030 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu

3285 Sayılı Hayvan Sağlığı ve Zabıtası Kanunu

3289 Sayılı Beden Terbiyesi ve Spor Genel Müdürlüğü Kanunu

3294 Sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu

4109 Sayılı Asker Ailelerinden Muhtaç Olanlara Yardım Kanunu

4759 Sayılı İller Bankası Kanunu

5234 Sayılı TC Emekli Sandığı Kanunu

1924 Anayasası

1961 Anayasası

1982 Anayasası

Resmi Gazete

